

Oppdatert 21.3.2013

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynets årsrapport

2012

FORORD

1	OPPSUMMERING	4
2	RAPPORTERING PÅ VIRKSOMHET	4
2.1	INTERNASJONALT ARBEID OG REGELVERKSUTVIKLING.....	6
2.2	KOMMUNISERE OG VEILEDE.....	17
2.3	TILSYN.....	23
2.4	INNHEENTE KUNNSKAP OG ANALYSERE TILSTAND.....	45
3	ADMINISTRATIVE KRAV OG FORVENTNINGER	47
3.1	VIRKSOMHETSSTYRING.....	47
3.2	ARBEIDSGIVERROLLEN.....	49
3.3	ANSKAFFELSER.....	52
3.4	ELEKTRONISK FORVALTNING OG EFFEKTIVISERING VED HJELP AV IKT.....	53
4	ØKONOMI	55
4.1	UTVIKLINGSTREKK KNYTTET TIL MATTILSYNETS BUDSJETT.....	55
4.2	ØKONOMISTATUS FOR 2012.....	56
5	RESSURSBRUK	59
5.1	REGISTRERING AV OPPGAVETID.....	59
5.2	TIDSBRUK SAMLET OG FORDELT PÅ FORVALTNINGSNIVÅ.....	59
5.3	TIDSBRUK FORDELT PÅ PROSESSER.....	60
5.4	TIDSBRUK FORDELT PÅ FYLKER.....	61
5.5	TIDSBRUK FORDELT PÅ FAGOMRÅDER.....	61
5.6	SAMMENHENGER MELLOM UTGIFTER OG GEBYR-/AVGIFTSINNTEKTER.....	62
VEDLEGG 1: RAPPORTERING KNYTTET TIL MATTILSYNETS PRODUKSJON		64
VEDLEGG 2: RAPPORTERING PÅ MATTILSYNETS EFFEKTMÅL		67
1	SAMLET VURDERING AV TILSTAND.....	67
2	SIKRE HELSEMESSIG TRYGG MAT OG TRYGT DRIKKEVANN.....	70
3	FREMME GOD HELSE HOS PLANTER, FISK OG LANDDYR.....	73
4	FREMME GOD DYREVELFERD OG RESPEKT FOR DYR.....	81
5	FREMME HELSE, KVALITET OG FORBRUKERHENSYN LANGS HELE MATPRODUKSJONSKJEDEN.....	84
6	IVARETA MILJØVENNLIG PRODUKSJON.....	85

Forord

Mattilsynet har gjennom tilsyn, regelverksutvikling, kartlegging, overvåkning, veiledning og kommunikasjon utført sitt samfunnsoppdrag i 2012.

Mattilsynets årsrapport for 2012 vitner om stor aktivitet innenfor vårt brede ansvarsområde. Det var ingen store nasjonale utbrudd av sykdom eller smitte på vårt forvaltningsområde i 2012, men mange hendelser. Overordnet kan vi oppsummere året med at vi har god status på effektmålene; maten i Norge er trygg og vi har god plantehelse, dyrehelse og dyrevelferd. Det er imidlertid mange utfordringer på områdene, og vi kan på ingen måte ta den gode statusen for gitt. Mange av utfordringene vi ser er globale og må møtes i samarbeid på tvers av sektorområder og landegrensene, både når det gjelder regelverksutvikling og tilsyn. Vår håndtering av hendelser og erfaring fra beredskapsøvelsene i 2012 viser at vår samlede beredskap og gjennomføringsevne er god, og vi kan stadig forbedre oss. Øvelser er viktig for å lære, forbedre og gjøre oss best mulig forberedt til å mestre neste hendelse.

I 2012 er det dyrevelferd og fiskehelse som har vært mest krevende for Mattilsynet, sammen med sjømateksporten ut av landet. Vi bruker en større andel av våre samlede ressurser på dyrevelferd. Det siste året har vi sett en økende trussel overfor både dyre- og folkehelsen som følger av en økende kommersiell innførsel av hunder.

Norsk sjømateksport er en viktig vekstnæring, og krever stadig mer av Mattilsynet. Vi blir i praksis «hele verdens sjømattilsyn».

Mattilsynet har en sentral rolle i gjennomføringen av regjeringens matpolitikk. Trygg mat kommer ikke av seg selv. Tilsyn og kontroll med produksjonen, forhandlerleddet og med serveringssteder er blant Mattilsynets aller viktigste oppgaver. I 2012 var det viktige diskusjoner om villedende merking, og vi vil ha spesiell oppmerksomhet mot dette i 2013.

Mattilsynets rolle i samfunnet gjenspeiles i stor medieinteresse, vi ble omtalt i 14 000 mediasaker det siste året. Vi har gjennomført undersøkelser blant viktige brukergrupper for å finne ut hvordan de opplever møtet med oss. Tilbakemeldingene var jevnt over gode. Den viktigste kritikken handler fortsatt om behovet for at tilsynet vårt skal bli mer enhetlig – at vi ikke skal forskjellsbehandle, og at like saker skal behandles likt. Vi har utviklet en handlingsplan for større enhetlighet, og jobber målrettet for å bli bedre.

Vi har gjennomført mange andre tiltak for å bli en mer effektiv og brukerrettet organisasjon. Det handler om alt fra å gjøre komplisert regelverk enklere å forholde seg til, til å gjøre skjematjenester og annen viktig informasjon mest mulig tilgjengelig for brukerne våre. Den nye versjonen av mattilsynet.no er et viktig verktøy. Vi har investert mye tid og ressurser i å forbedre våre interne støttesystemer. Tildelingen av Bedre stat- prisen 2013 inspirerer til videre utviklingsarbeid.

Samfunnsoppdraget er gjennomført med stor innsats fra kompetente og engasjerte medarbeidere. Tusen takk til alle for meget god innsats i 2012!

Harald Gjein

Administrerende direktør

1 Oppsummering

Regelverket som Mattilsynet forvalter er preget av EØS-avtalen. Som beskrevet i «NOU 2012:2 Utenfor innenfor» står antakelig Mattilsynet for den kvantitativt største delen av arbeidet med å gjennomføre EU/EØS-regler i norsk rett. Vi følger regjeringens europapolitikk og prioriterer strengt hvor vi legger inn våre ressurser. Tett dialog med departementene om EØS-relevans, prioriteringer og norske posisjoner er viktig. Vi har etablert gode rutiner rundt dette, men vil fortsette å optimalisere prosessen. Vi prøver på et tidlig tidspunkt å avklare viktige norske posisjoner, vi er åpne om vårt arbeid, og prøver å få til en tidlig og løpende dialog med interessentgrupper om regelverksarbeidet i Brussel.

Gjennomføringen av EØS-regelverk i norsk regelverk er høyt prioritert. Det samme gjelder nasjonalt regelverk innen områdene fiskehelse, dyrevelferd og drikkevann. I 2012 er det fastsatt 126 forskrifter på Mattilsynets forvaltningsområde. 111 av disse forskriftene gjennomfører EØS-forpliktelser mens 15 er nasjonale forskrifter. Vi oppnådde å øke andelen EU-rettsakter gjennomført innen frist. Andelen var i 2012 på nær 80 %.

Gjennomføring av EU-forordninger i norsk rett er en utfordring for brukerne. Vi har samarbeidet med Lovdata om å utvikle et system, kalt Regellesehjelp, som gjør det enklere å finne frem i regelverket. Regellesehjelp lanseres tidlig i 2013.

Det har ikke vært noen store nasjonale hendelser i form av sykdoms- eller smitteutbrudd i 2012. Tilsynsproduksjonen har ligget på samme nivå som i 2011, både med tanke på antall tilsyn, og bruk av ressurser. Tre områder har pekt seg ut som krevende for Mattilsynet i løpet av året; dyrevelferd, fiskehelse og sjømateksport.

Samfunnets forventninger til Mattilsynets arbeid med dyrevelferd er store. Dette gjelder både tradisjonelle husdyr og kjæledyr. Arbeidet med dyrevelferd i tilsynet har økt. Antall bekymringsmeldinger øker og mange saker er krevende å følge opp.

Generelt sett er dyrevelferden i Norge god, men det er noen klare utfordringer, først og fremst i de intensive dyreproduksjonene. Større krav til effektivitet og produktivitet innen husdyrproduksjonen i Norge kan komme i konflikt med kravet om optimal dyrevelferd.

Arbeidet med fiskehelse, inkludert bekjempelse av lakselus, har stått i sentrum også i 2012. Fiskehelsen for enkelte sykdommer viser en positiv utvikling, men året har også vært preget av utbrudd av sykdommen Pancreas Disease (PD) i sonen som skal være PD-fri nord for Hustadvika. Nytt regelverk og betydelig innsats fra Mattilsynets region- og distriktskontorer lå til grunn for bekjempelse av sykdomsutbruddet. Utviklingen når det gjelder lakselus i oppdrettsanlegg har vært positiv, og regelverksetterlevelsen på området er generelt sett god. Dette har dessverre ikke gitt ønskede resultater i form av redusert antall lakselus på vill laksefisk.

Norsk sjømateksport har økt også i 2012. Siden Mattilsynet ble opprettet i 2004 er produksjonen og eksporten av laks og ørret fordoblet. Landene Norge eksporterer til stiller stadig strengere krav til Mattilsynets tilsyn både med tanke på etterlevelse av eget regelverk og eksportlandets regelverk. Russland har krevd en spesiell innsats, og på tross av kravene fra russiske veterinærmyndigheter, har eksporten til landet økt også siste år.

I tillegg til dyrevelferd, fiskehelse og sjømateksport, som har krevd en særskilt innsats, er det også riktig å nevne noen andre saker som har vært viktige for tilsynet i 2012.

Norge har en god dyrehelse, men Mattilsynet er bekymret for den økende innførselen av kjæledyr. Det siste året har vi sett en voksende trussel overfor både dyrehelsen og folkehelsen som følge av en økende kommersiell innførsel av hunder.

Plantehelsen i Norge er god, men funn av heksekost, en skadegjører på eple, viser at det er utfordringer i norsk foredlingsarbeid.

Mattryggheten i Norge er god. Innenlands smitte med matbårne infeksjoner er fremdeles lav og en betydelig andel av de som blir syke smittes i utlandet. Animalske næringsmidler har mindre betydning som smitekilde enn i de fleste andre I-land. En høy andel av befolkningen som er tilknyttet godkjenningspliktige vannforsyningsssystemer får gjennomgående vann av god kvalitet.

Næringsmiddelområdet har vært preget av diskusjoner rundt villedende merking. Dette er et område hvor Mattilsynet har satset på tilsynsprosjekter rettet mot særskilte områder. Vi ser at forbrukerne har forventninger om en større innsats på dette området.

Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av Mattilsynet har vært grunnlag for økt innsats for å gjøre tilsynet mer enhetlig. Mange tiltak er gjennomført, og vi vil spesielt nevne arbeidet med Mattilsynets behandling av klager. Her er det laget elektroniske løsninger som gir en god oversikt over klagesaker, forelegg, dommer og personer som er pålagt aktivitetsnekt. Systemet bidrar til viktig kunnskapsdeling på tvers av tilsynet. I tillegg har vi arbeidet for å sikre bedre samkjøring av regionenes arbeid med klagesaker. Videreutviklingen av MATS har også vært viktig i arbeidet med å gjøre tilsynet mer enhetlig. Regioner og distriktskontorer har lagt vekt på bedre utnyttelse av systemet.

Året 2012 har vært preget av økt fokus på beredskap. Mattilsynet har arbeidet systematisk med beredskap over lang tid og er organisert på en måte som legger godt til rette for et effektivt og målrettet arbeid i beredskapssituasjoner. For å være trent på å takle slike situasjoner, har vi gjennomført i alt 69 øvelser på alle etatens tre nivåer for å styrke dette arbeidet.

Mattilsynets nettjenester er hovedkanaler for å gjøre viktig informasjon tilgjengelig for brukerne. Befolkningens mulighet til å ta informerte valg, ble styrket ved lansering av en ny versjon av nettjenesten matvaretabellen.no. Utviklingen av en ny versjon av mattilsynet.no har fortsatt og den nye nettjenesten var klar for lansering tidlig i 2013.

Mattilsynets virksomhet har vært gjenstand for stor offentlig interesse. Det var ca. 14 000 oppslag om Mattilsynet i norske medier i løpet av året. I lys av dette satser Mattilsynet på en mest mulig profesjonell mediekontakt med Mattilsynets Pressevakttelefon. En annen viktig del av profesjonaliseringen er å gjøre fagmedarbeidere best mulig rustet til å håndtere mediehenvendelser. I løpet av året har mange medarbeidere gjennomført tilsynets interne medietreningskurs, og det er utviklet medieplaner i alle viktige saker for å sørge for konsistente budskap.

IKT er et strategisk virkemiddel for å løse Mattilsynets samfunnsoppdrag på en effektiv måte. Mattilsynet blir, som mange andre offentlige virksomheter, en stadig mer IKT-intensiv virksomhet. MATS står sentralt i etatens arbeid.

Vi har gjennomført mange andre tiltak for å bli en mer effektiv og brukerrettet organisasjon, blant annet organisasjonsmessige tilpasninger, leder- og medarbeiderutvikling, utvikling av systemløsninger og tilpasning av arbeidsprosesser.

2 Rapportering på virksomhet

2.1 Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling

Regelverket Mattilsynet forvalter er preget av EØS-avtalen. Ifølge *NOU 2012:2 Utenfor og innenfor* er mat- og veterinærområdet det kvantitativt største enkeltområdet under EØS-avtalen, med nærmere 40 % av rettsaktene, og Mattilsynet er antakelig den offentlige etat i Norge som arbeider mest med EU/EØS-saker. Dette arbeidet er krevende og preget av tydelige føringer, tidspress og mange faglige komplekse spørsmål. Mattilsynet har utviklet gode rutiner for å håndtere disse utfordringene, og arbeider hele tiden med å bli bedre.

EUs rettsakter er ofte kompliserte forordninger som skal gjennomføres i norsk rett, uten tilpasninger til norske forhold. Dette medfører at regelverket ofte fremstår som vanskelig tilgjengelig for brukerne. I 2012 har vi hatt fokus på å gjøre forordningene lettere tilgjengelige og forståelige og har i samarbeid med Lovdata utarbeidet verktøyet Regellesehjelp, som vil bli lansert tidlig i 2013.

Det er en stor og økende produksjon når det gjelder både internasjonal møteaktivitet og regelverksutvikling. I 2012 ble det fastsatt 126 forskrifter hvorav 111 er gjennomføring av EØS-forpliktelser og 15 er nasjonale forskrifter.

Mattilsynet har i 2012 fortsatt regelryddingen. Arbeidet skjer nå mer som del av det løpende regelverksutviklingsarbeidet.

På nye mattilsynet.no blir høringsprosessene gjort mer tilgjengelige. Ny løsning legger til rette for å gi bedre informasjon om pågående prosesser, og gjør det også enklere for høringsinstanser å levere innspill.

Mattilsynet startet i 2012 arbeidet med å utvikle et elektronisk saksbehandlerverktøy for regelverksutviklingsarbeidet. Formålet er å tilrettelegge for god kvalitet på saksbehandlingen og bidra til en mer effektiv prosess. Arbeidet vil fortsette i 2013.

Rapport fra etatsrevisjon om regelverksutvikling forelå i 2012. Hensikten med revisjonen var å undersøke hvordan retningslinjer følges opp, om regelverket utvikles på en enhetlig måte og bruken av konsekvensutredninger. Forslag til tiltak for forbedringer vil bli fulgt opp.

2.1.1 EØS-relatert regelverksarbeid

Oppfølging av EØS-avtalen

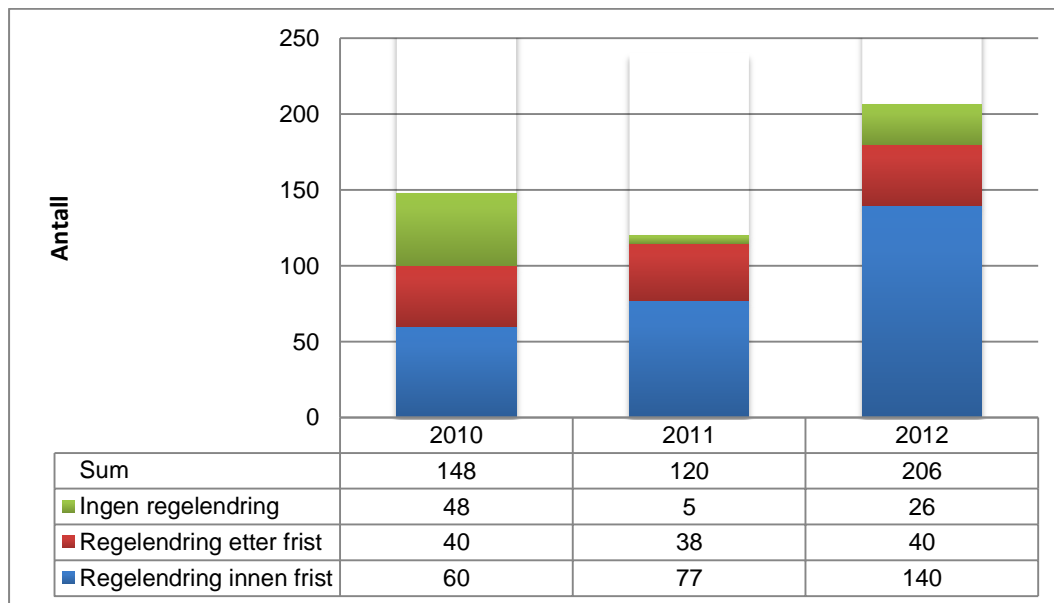
Koordinering og godt forberedt deltakelse i internasjonale fora er en viktig forutsetning for å medvirke til et godt regelverk i tråd med norske interesser. Mattilsynet har forberedt og avholdt ukentlige EØS-koordineringsmøter mellom Mattilsynet og matdepartementene. I tillegg til å bidra til en grundig og god saksforberedelse bidrar møtene til diskusjon og forankring av norske posisjoner. Gjennom møtene oppnås også en mer helhetlig og koordinert tilnærming til felles spørsmål som behandles i ulike grupper og komiteer. Selv om møtene etter Mattilsynets oppfatning fungerer godt, er vi opptatt av å gjøre dem enda bedre. Eksempelvis utarbeider nå Mattilsynet korte notater under møtene, som oversendes departementene umiddelbart etter møtets slutt.

Det har vært stor møteaktivitet i EU i 2012 på Mattilsynets område. Mattilsynet deltok på 247 møter i EU i 2012. Dette er en økning i forhold til årene før.

	2010	2011	2012
Antall møter	201	223	247

Tabell 1 Antall møter i EU med deltakelse fra Mattilsynet

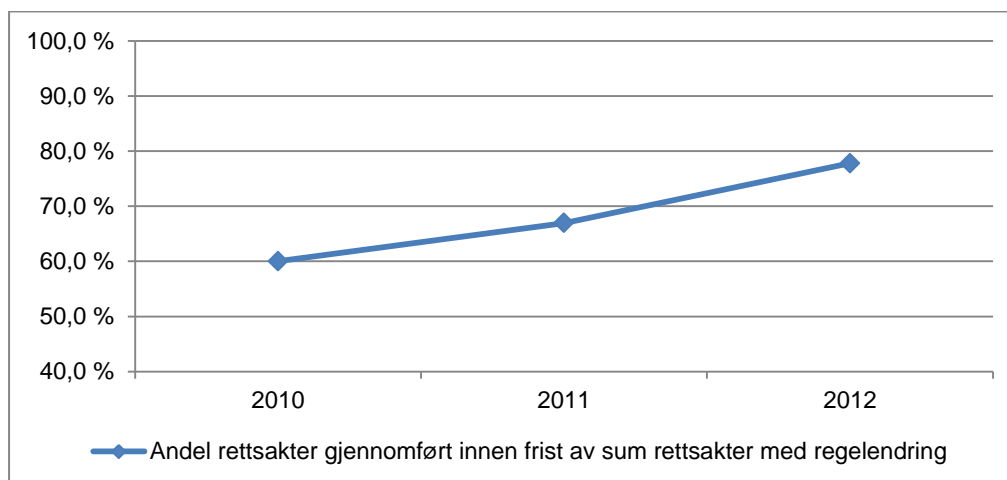
Figur 1 viser antall rettsaker gjennomført i norsk rett fordelt på rettsaker med henholdsvis ingen regelendring, regelendring etter frist og regelendring innen frist.

Figur 1: Antall rettsaker gjennomført i norsk rett (vanlig og forenklet prosedyre) fordelt på rettsaker med henholdsvis ingen regelendring, regelendring etter frist og regelendring innen frist

Som figur 1 viser var det i 2012 en betydelig økning i antall rettsaker gjennomført i norsk rett sammenlignet med året før.

Figur 2 viser at andelen rettsaker som ble gjennomført innen frist økte i perioden 2010-2012. Vi er fornøyd med at vi oppnådde å øke andelen også i 2012, særlig sett på bakgrunn av den betydelige økningen i antallet rettsaker. Fristoversittelsene er i de fleste tilfellene korte og medfører ikke vesentlig konsekvenser for næring eller samfunn. I enkelte tilfeller ser vi at forsinkelser medfører ulempe for næring. Som regel skyldes oppståtte forsinkelser forhold som Mattilsynet ikke rår over.

Figur 2: Andel rettsaker gjennomført innen frist av sum rettsaker med regelendring

Regelverksprosesser i EU som Mattilsynet har prioritert høyst i 2012

Kontrollforordningen

EU-kommisjonen er i ferd med å avslutte arbeidet med revisjon av kontrollforordningen – rammeverket for offentlig kontroll for verifisering av overholdelse av regelverket for fôr og næringsmidler. Mattilsynet har fulgt arbeidet med revisjon av kontrollforordningen tett. I 2012 var det 3 møter i Kommisjonen om dette arbeidet, og Mattilsynet deltok på alle. Medio november 2012 fikk Mattilsynet tilsendt Kommisjonens foreløpige utkast til tekst til ny kontrollforordning. Dette utkastet er for tiden på intern høring i Kommisjonen, og Kommisjonens endelige utkast, som oversendes Rådet og Parlamentet, er varslet å foreligge innen utgangen av første kvartal 2013. Mattilsynet har jobbet internt for å forberede seg på endringene.

Hygieneforordningene

Prioriterte områder for Norge innen arbeidet med revisjon av hygieneforordningen har vært modernisering av kjøttkontrollen, hygieniske spørsmål i tilknytning til produksjon av sjømat og tolkningsfleksibiliteten i regelverket. Arbeidet skjer løpende i EU, og Mattilsynet har deltatt i en rekke arbeidsgrupper i Brussel. Vi har vært pådriver for at EU gir bestemmelser som åpner for at oppdrettslaks kan spises uten forutgående frysebehandling, da det er dokumentert at dette medfører en neglisjerbar risiko. Vi har fått gjennomslag for dette. Mattilsynet vurderer nå om det skal lages utfyllende norske regler på området.

Mattilsynet har i arbeidsgruppen tatt til orde for å forenkle bestemmelser knyttet til kontroll med trikiner i svinekjøtt. Det foreligger nå forslag fra Kommisjonen som tar hensyn til norske innspill, og Kommisjonen har sagt seg enig i flere synspunkter fra Norge. Særlig gjelder dette et norsk forslag om å fjerne et krav om at døde griser må fjernes fra gården innen 24 timer. Et slikt krav vil være uforholdsmessig dyrt i et spredt bebygd land, og det er ingen helsegevinst å hente.

Mattilsynet har foretatt en foreløpig gjennomgang av hvilken fleksibilitet som ligger i regelverket, det vil si hvor det er mulighet for å gi utfyllende nasjonale bestemmelser. Muligheten for å gi nasjonale bestemmelser er etter vår vurdering begrenset til områdene matkjedeinformasjon og utbeining av råvare før frysing.

Zoonosedirektivet

Direktivet fastsetter krav til overvåkingen av antimikrobiell resistens. Revisjon av regelverket startet i 2012. EU har laget en femårig strategi for å hindre utvikling av og redusere forekomsten av antimikrobiell resistens. Overvåking er et hovedtiltak for å nå målet i strategien til EU. Mattilsynet deltok både i en arbeidsgruppe og to ekspertgrupper som spesielt arbeidet med et forslag til ny rettsakt om overvåking av antimikrobiell resistens. Det er forslag om å utvide den harmoniserte overvåkingen av antimikrobiell resistens til å omfatte flere dyrearter og flere smittestoffer. Norge støtter dette.

Ny forordning om kosmetikk

Norsk forskrift som gjennomfører Kosmetikkforordningen har vært til høring og er oversendt Helse- og omsorgsdepartementet for fastsettelse. I forbindelse med høringen arrangerte Mattilsynet et åpent informasjonsmøte. I høringen er kommentarene særlig knyttet til merking på norsk og nasjonal registrering. Vi har også fått verdifulle kommentarer for videreutvikling av forordningen. I forslaget som er oversendt Helse- og omsorgsdepartementet, opprettholder Mattilsynet forslaget om merking på norsk, men har justert det noe på bakgrunn av høringsuttalelsene.

Med hjemmel i forordningen skal Kommisjonen utarbeide retningslinjer for påstander. Mattilsynet har sendt et innspill til Kommisjonen om kriterier for bruk av helserelaterte

påstander og er invitert til å delta i en ad hoc arbeidsgruppe som særlig diskuterer retningslinjer for slike påstander. Kommisjonen har foreløpig ikke initiert diskusjoner om de konkrete forslagene til helsepåstander, men påstander generelt blir diskutert.

Påstandsforordningen

Listen med 222 helsepåstander ble formelt vedtatt av Kommisjonen i mai 2012 og norsk gjennomføringsforskrift ble sendt til høring i september 2012. Mattilsynet har løpende informert om arbeidet. Det er en utfordring at arbeidet med ernæringsprofiler stoppet opp, men vi antar at Kommisjonen snart vil gjenoppta arbeidet ettersom positivlisten med helsepåstander nå er ferdigstilt. Kommisjonen har invitert medlemslandene til å komme med synspunkter om hvordan arbeidet med helsepåstander om planter skal vurderes. Mattilsynet har sendt flere skriftlige innspill til Kommisjonen vedrørende påstandsforordningen.

Ny dyrehesellov

Mattilsynet har prioritert arbeidet med ny dyrehesellov i EU høyt, og har i prosessen opprettholdt en god og åpen dialog med næringen. Det har vært lagt vekt på å gi konstruktive innspill som vil gjøre det mulig for Norge å opprettholde og videreføre vår gode dyrehelsestatus. Dyreheselloven skal også omfatte fiskehelsedirektivet, men uten særlige materielle endringer av kravene. Norge legger vekt på å unngå utilsiktede endringer av fiskehelseregelverket ved omstruktureringen, og har aktivt fulgt opp forslag om endringer i kategoriseringen for liste 2-sykdommer. Mattilsynet er fornøyd med siste utkast fra Kommisjonen og registrerer at våre innspill har blitt lyttet til. Det er forventet at Kommisjonen vil oversende utkastet til EU-parlamentet i løpet av våren.

Animalske biprodukter

Arbeidet med implementering av nytt regelverk på biprodukter har vært krevende. Dette fordi regelverket berører mange tilgrensende områder og åpner for mange nasjonale valg. Utkast til ny forskrift er hørt, og det er blitt gjennomført en rekke møter med næringsaktører. Mattilsynet har mottatt konstruktive innspill som har resultert i et forbedret regelverk. Forskriften kan fastsettes i norsk rett så snart forordningene er innlemmet i EØS-avtalen.

Nytt regelverk for å ha med kjæledyr på reise

EU er i ferd med å konsolidere gjeldende kjæledyrregelverk. Konsolideringen vil tydeliggjøre hvilke krav til dyrehelse og dokumentasjon som gjelder for å ha med kjæledyr på reise til og mellom medlemsstatene.

Ny dyrevelferdsstrategi

EU-Kommisjonen har vedtatt den nye dyrevelferdsstrategien for 2012-2015. Strategien ble behandlet i EU-parlamentet 4. juli 2012. Det overordnede målet er bedre dyrevelferd gjennom å forenkle regelverket slik at etterlevelsen blir bedre. Strategien skal bedre kompetansen hos dyreholdere og veterinærinspektører, gi bedre forbrukerinformasjonen og arbeide for bedre dyrevelferd i land utenfor EU. Nordisk arbeidsgruppe for mikrobiologi og dyrehelse/dyrevelferd (NMDD) har fått godkjent et prosjekt for 2013 der de nordiske landene skal lage en vurdering av hva strategien betyr for disse landene og hvordan den best kan følges opp.

Såvarer

EU har i 2012 arbeidet med et såkalt «non-paper» til forordning om sortsgodkjenning og vilkår for produksjon og omsetning av såvare og annet planteformeringsmateriale. Kommisjonen vektlegger blant annet at det i større grad enn tidligere skal tas hensyn til andre politikkområder i EU, slik som landbruk, miljø, GMO, plantevernmidler, planteforedlerrett, plante helse og human helse/mattrygghet. Kommisjonen ønsker å øke bransjens ansvar, men hovedprinsippene i dagens regelverk om å stille krav til

produksjon og omsetning av sertifisert såvare for vekster av agronomisk betydning blir stående. For Norges innebærer dette at deler av rettsakten faller utenfor EØS-avtalen og ikke blir implementert i norsk rett (landbrukspolitikken er bl.a. ikke omfattet).

Nytt og utvidet regelverk om gjødsel

EU opprettet med virkning for 2012 fire ad hoc arbeidsgrupper for å diskutere problemstillinger knyttet til arbeidet med revisjon av dagens gjødselregelverk i EU. Det tas sikte på at forordningen skal revideres og utvides til å omfatte organiske produkter. Mattilsynet har deltatt i alle arbeidsgruppene, som har bestått av myndigheter, næringen og interesseorganisasjoner. Det ble også etablert et nordisk samarbeid, som Mattilsynet har deltatt aktivt i. Arbeidet er viktig fordi det vil gi et harmonisert regelverk for organisk og uorganisk gjødsel og jordforbedringsmidler i EØS. Gjeldende EØS-regelverk gir rom for nasjonalt regelverk, noe bl.a. Norge har. Viktige tema er bl.a. tungmetaller, hygiene, miljøgifter, plantehelse.

Mattilsynet har gitt innspill i til Klima- og forurensningsdirektoratet i arbeidet med en ny rettsakt i EU om når organisk avfall slutter å være avfall.

Genmodifisering (GM)

Da rettsaktene i den såkalte GM-pakken kom på utkast til «Long list» (rettsakter som står for tur for å forhandles inn i EØS-avtalen) for møte i EØS-komiteen i februar 2012, medførte det en øket aktivitet og beredskap i Mattilsynet. Rettsaktene ble siden trukket fra den endelige «Long list». Mattilsynet har likevel arbeidet videre med å forberede en eventuell gjennomføring.

Plantevernmidler

Nytt regelverk for omsetning og bruk av plantevernmidler er hørt og oversendt Landbruks- og matdepartementet (LMD) i november for videre behandling, sammen med revidert forskriftskast og forslag til tilpasningstekster. Forslaget innebærer gjennomføring av EUs forordning om godkjenning av plantevernmidler og direktiv om bærekraftig bruk av plantevernmidler i norsk rett, i tillegg til en rekke nasjonale bestemmelser om håndtering og bruk av plantevernmidler.

Mattilsynet gjennomførte 12 rettsakter på plantevernmiddelområdet i norsk rett i 2012, hvorav 11 endret maksimumgrenseverdier av plantevernmidler i mat og fôr.

2.1.2 Deltakelse i CODEX, OIE, IPPC

Mattilsynet koordinerer Norges arbeid i Codex (næringsmidler), OIE (dyrehelse) og IPPC (plantehelse), og videreutvikler samarbeidet med EU og andre alliansepartnere for å utvikle en strategisk tilnærming og ivareta norske interesser.

Codex Alimentarius (CODEX)

I tråd med gjeldende prioriteringer deltok Mattilsynet på følgende 11 møter i CODEX i 2012: Kommisjonsmøtet (CAC) og møtene i analysekomiteen (CCMAS), komiteen for generelle spørsmål (CCGP), tilsetningsstoffkomiteen (CCFA), kontaminantkomiteen (CCCF), merkekomiteen (CCFL), komiteen for veterinærmedisinrester (CCRVDF), ernæringskomiteen (CCNFSDU), hygienekomiteen (CCFH), innsatsgruppen for fôr til produksjonsdyr (CCTAF), varestandardkomiteen for fisk og fiskeprodukter (CCFFP).

Kommisjonsmøtet (CAC)

De viktigste sakene var spørsmålet om vedtakelse av grenseverdier (MRL) for restmengder av vekstfremmere i storfe (rBST) og svin (Ractopamine).

MRL for Ractopamine ble vedtatt etter en votering hvor 69 land stemte for og 67 land stemte imot vedtakelse. Norge stemte imot og ga muntlig uttrykk for vår reservasjon. «Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives» (JECFA) skal foreta en ny vurdering av rBST, og Komiteen for veterinærmedisinrester skal ta stilling til resultatet av JECFAs vurdering. Forslaget om å sette Zilpatherol på JECFAs prioriteringsliste ble vedtatt, noe Norge protesterte imot.

Komiteen for generelle spørsmål (CCGP)

På bakgrunn av diskusjonene i CCRVDF og CAC ba komiteen Australia og Malaysia om å utarbeide et diskusjonsdokument knyttet til spørsmålet om hvordan økonomiske og andre forhold bør veies opp mot de helsemessige vurderingene ved utvikling av Codex-standarder. Canada fikk i oppgave å lede en arbeidsgruppe knyttet til samarbeidet mellom Codex og OIE.

Varestandardkomiteen for fisk og fiskeprodukter (CCFFP)

Norge leder og har sekretariatet for fiskekomiteen. Viktige saker for Norge har vært

- arbeidet med standard og kode for røkt fisk og kamskjellmuskel
- å harmonisere og oppdatere bruken av tilsetningsstoffer
- nye analysemetoder for marine biotoksiner
- revisjon av inklusjonsprosedyren for nye arter
- å se på histamingrensene i standardene
- å bedre kommunikasjonen mellom ulike codexkomiteer for å unngå duplisering av arbeid
- se på behovet for å beholde frivillige krav i fiskekoden; for Norge er saltfiskkoden spesielt aktuell.

Flere saker er sendt til Kommissjonen for godkjenning. Norge har deltatt i 4 arbeidsgrupper og har sendt inn data til FAO/WHO's arbeid vedrørende histamin.

Komiteen for veterinærmedisinrester (CCRVDF)

En viktig sak i 2012 var grenseverdier for stoffer som kan brukes som vekstfremmere. Mattilsynet har ikke fått gjennomslag for at slike stoffer ikke skal føres opp på listen, og har derfor forsøkt å påvirke JECFAs prioriteringsliste for evaluering og reevaluering av legemidler. En annen viktig sak var risikohåndtering av stoffer uten ADI (grense for akseptabelt daglig inntak) eller MRL (maksimalgrenseverdi for restkonsentrasjoner). Det ble foreslått å lage en kode med en anbefaling om hvordan slike stoffer skal håndteres, noe Norge støttet.

Kontaminantkomiteen (CCCF)

Kvikksølv i fisk kan være svært helseskadelig. Norge og Japan fikk på årets møte ansvar for å lede en arbeidsgruppe som skal utarbeide et diskusjonsnotat om ulike alternativer for risikohåndtering. Kommentarer fra mange land er mottatt og bearbeidet, og vi planlegger å sende dokumentet på en kommentarrunde til før plenumsmøtet i 2013.

Hygienekomiteen (CCFH)

Parasitter i næringsmidler er et høyt prioritert saksområde i CCFH. Arbeidet består bl.a. i å utarbeide veileder for kontroll med parasitter i kjøtt. Tilsvarende arbeid pågår i EU og OIE. Mattilsynet er aktiv bidragsyter til dette arbeidet.

Tilsetningsstoffkomiteen (CCFA)

Det pågår et løpende arbeid med å revidere og oppdatere den generelle standarden for tilsetningsstoffer. En viktig diskusjon i 2012 var grenseverdier for tilsetningsstoffer som inneholder aluminium. Fordi varekomiteen for kjøttstandarder er sovende, er det

CCFA som har påtatt seg arbeidet med å oppdatere bestemmelsene om tilsetningsstoffer i kjøttstandardene. Dette arbeidet er viktig for Norge da metoden som benyttes vil få betydning for Fiskekomiteen.

Merkekomiteen (CCFL)

Norge har engasjert seg i revisjonen av veiledningsdokumentet for ernærings- og helsepåstander, supplerende betingelser for påstander om næringsinnhold (og lignende påstander). Videre har Mattilsynet deltatt i arbeidet med å utvikle retningslinjer for økologisk akvakultur. Dette arbeidet har foregått i en elektronisk arbeidsgruppe siden forrige sesjon, og Norge har aktivt engasjert seg i dette. Videre har Norge fremmet bekymring for å inkludere etylen og kopperoktanoat i vedlegg til de økologiske retningslinjene. Dette fordi EFSA har vurdert at vitenskapelig dokumentasjon er mangelfull.

Ernæringskomiteen (CCNFSDU)

Utvikling av prinsipper for referanseverdier for merkeformål i forbindelse med livsstilssykdommer har foregått en stund, og Norge har engasjert seg i dette arbeidet. Videre har Norge engasjert seg i arbeidet med revisjon av Codex' generelle prinsipper for berikning. Forslaget om å starte nytt arbeid med en revisjon av standarden for tilskuddsblandinger ble vedtatt i 2012, og vi vil delta i dette arbeidet.

Innsatsgruppen for fôr til produksjonsdyr (CCTAF)

Denne hurtigarbeidende gruppen ble vedtatt gjenopprettet i 2010. Den ledes av Sveits og skal avsluttes i 2013. Gruppen skal utarbeide et dokument som beskriver de ulike farene for human helse som kan finnes i fôr til produksjonsdyr. Norge har deltatt i denne prosessen. Det har vært god progresjon i arbeidet det siste året. Vi støtter den tilnærmingen som det arbeides ut fra, hvor en prøver å enes om kriteriene for å prioritere farene i fôr.

Analysekomiteen (CCMAS)

I 2012 ble det arbeidet med å utvikle prinsipper for bruk av prøvetaking og analyser i internasjonal handel. Prinsippene har som mål å unngå at det oppstår dispuTT i situasjoner i forbindelse med internasjonal handel. Bruken av patenterte hurtigmatoder i Codex-standarder var også et viktig punkt på agendaen, herunder etablering av kvalitetskriterier for disse metodene med tanke på bruk i Codex-sammenheng. Det er stadig etterspørsel etter muligheten for å kunne bruke hurtigmatoder også i forbindelse med kontroller i internasjonal handel.

Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE)

Hovedtema på årets generalforsamling var spørsmålet om hvordan veterinærmyndighetene nasjonalt kan samarbeide med andre offentlige myndigheter for å oppnå bedre koordinering av "One Health", dvs. at folkehelse og dyrehelse ses i et helhetlig og videre perspektiv. En undersøkelse blant medlemslandene viste at det er mest vanlig å tenke samarbeid med helsemyndighetene ved tradisjonelle matbårne zoonoser, mens temaer som matsikkerhet, økosystemer og biodiversitet, som er en viktig del av "One Health", er mindre kjent. Det er behov for konkrete tiltak både i de enkelte medlemslandene og i OIE som organisasjon. Eksempelvis dreper rabies nærmere 55 000 mennesker årlig, de fleste av dem barn under 15 år. Forebygging av rabies krever bedre forståelse og samarbeid mellom myndigheter.

Schmallenberg er et nytt virus som er funnet hos drøvtyggere i flere land i Europa. Håndtering av viruset ble diskutert. Det er enighet om at funnene ikke kvalifiserer viruset for listeføring av OIE som alvorlig smittsom sykdom.

For Norge, som har ivret etter å få fastsatt en standard om hold av produksjonsdyr, var det en milepæl at det ble vedtatt en standard for hold av kjøttfe og et viktig bidrag i forhold til det globale perspektiv på dyrevelferdsarbeidet.

Norsk kandidat ble i 2012 valgt inn i ekspertkomiteen for fiskehelse. Følgende standardendringer var det viktig for Norge å følge opp under generalforsamlingen; utsettelse av beslutning om definisjon av akvahelsepersonell, utsettelse av beslutning om ILA type HPR0 i diagnostisk manual, innspill om behov for å kunne ha en regional tilnærming for å ha fristatus for rabies og innspill om behov for å gå forsiktig frem ved beslutning om eget kapittel om struktur på veterinærregelverk med hovedvekt på at det ikke må bli for detaljert dersom det skal kunne brukes globalt. Norge arbeider tett med EU og deltar på EUs OIE-koordineringsmøter. Mattilsynet støttet EUs innspill på dyrevelferd og fiskevelferd under generalforsamlingen da vi i stor grad har samme faglige ståsted.

Mattilsynet deltok på OIEs tredje verdenskongress for dyrevelferd. Betydningen av OIEs standarder innen dyrevelferd i forhold til private og nasjonale standarder og lover var et viktig tema på kongressen. Norge fremholdt at OIE-standardene ikke må hindre land som er kommet langt i sitt arbeid med dyrevelferdsregelverk, i å beholde og utvikle strengere regelverk.

Den internasjonale plantevern konvensjonen (IPPC)

Blant hovedsakene på møtet i CPM (Kommisjonen for plantehelsetiltak under IPPC) var vedtak av nye internasjonale standarder (ISPM) og diagnoseprotokoller på det plantesanitære området. Av særlig interesse for Norge er *ISPM 36 Integrated measures for plants for planting*, som gir generelle retningslinjer for å identifisere og håndtere plantesanitær risiko knyttet til internasjonal handel med planter. Hilde Paulsen fra Mattilsynet ble av CPM valgt som en av Europas representanter til CPMs standardkomite og har i løpet av året deltatt på komiteens 2 møter, i tillegg til europeiske koordineringsmøter for CPM i regi av EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization). Utkast til flere nye ISPMs har vært på internasjonal høring i 2012, og Mattilsynet har sendt høringsinnspill, bl.a. til revisjon av ISPM 15 om treemballasje og standard for elektroniske sunnhetsattestifikater.

Mattilsynet deltok på EPPOs Working Party on Phytosanitary Regulations i Helsinki. Et forslag til justering av EPPOs standard for offisiell kontroll med furuvednematode ble blant annet diskutert på møtet.

Mattilsynet representerte Norge på EPPOs årlige rådsmøte og har også deltatt i EPPOs ekspertpanel for Phytosanitary Measures. Blant sakene som har vært diskutert i panelet, er framtidig håndtering av planteskadegjøreren *Phytophthora ramorum*. EPPOs konklusjon vedrørende tiltak forventes å komme i 2013.

2.1.3 Arbeid i regi av Europarådet

Mattilsynet deltar i Europarådets arbeid med kosmetikk og matkontaktmaterialer, og bidrar til at Europarådets arbeid supplerer EUs arbeid på disse områdene. I arbeidsgruppen for kosmetikk er det fokus på laboratoriesamarbeid. Det er nå inngått en avtale om samarbeid mellom EU-Kommisjonen og Europarådet. Arbeidet med tatoveringsprodukter videreføres. Norge leder arbeidet med å se nærmere på bruk av azolsoppmidler (legemiddelstoffer) i kroppspfleieprodukter. I arbeidsgruppen for matkontaktmaterialer arbeides det med resolusjoner om metaller og legeringer samt trykkfarger.

Det er ikke kommet signaler om at Europarådets arbeid med dyrevelferd blir gjenopptatt.

2.1.4 Nordisk samarbeid

Mattilsynet deltar i MR-FJLS (Nordisk ministerråd for fiskeri, jordbruk, næringsmidler og skogbruk) og i de tre arbeidsgruppene som ligger under denne. Det ble i 2012 utarbeidet og fastsatt en handlingsplan for 2013-2016 for embetsmannskomiteen. Arbeidsgruppene sine mandater ble revidert i tråd med dette. Norge hadde i 2012 formannskapet i MR-FJLS.

Mattilsynet leder arbeidsgruppen for mikrobiologi, dyrehelse og dyrevelferd (NMDD) og deltar også i arbeidsgruppen for matforvaltning og forbrukerinformasjon (NMF) og arbeidsgruppen for kosthold, mat og toksikologi (NKMT).

NMDD finansierer et prosjekt for Nordisk-Baltisk veterinært beredskapssamarbeid. I 2012 ble dessuten følgende prosjekter avsluttet:

- Slakting på gården (dyrevelferd),
- Risikobaserte mikrobiologiske kriterier (campylobacter i kyllingkjøtt som eksempel)
- Utvikling av effektive overvåkningsverktøy til molekylær deteksjon av Ekinokokkus i Fennoskandia (revens dvergbendelorm).

NMF arrangerer årlig juristkonferanse for nordiske matforvaltningsjurister og årlige tilsynskonferanser for inspektører i de nordiske mattilsyn. NMF initierer nå også nordiske tilsynsprosjekter. Nordisk tilsynsprosjekt om merking av allergener ble sluttført i 2012. Nordisk og nasjonal prosjektrapport ble publisert på nettsidene til henholdsvis Nordisk Ministerråd og Mattilsynet i juni 2012.

NKMT bevilget penger til et nordisk seminar om matkontaktmaterialer, som Mattilsynet arrangerte i mai 2012. De nordiske landene ble enige om et tettere samarbeid om regelverksutvikling og tilsyn. Danmark inviterer til nytt møte i februar 2013.

Mattilsynet har deltatt i kontaktmøter i Nordisk-Baltisk sammenheng innen områdene plantehelse, pesticidkontroll, GMO og økologi. Disse møtene har gitt grunnlag for mer løpende kontakt om faglige spørsmål knyttet til tilsyn og regelverkstolkning.

2.1.5 Annen regelverksutvikling (utvikling av nasjonalt regelverk)

Når det utvikles nasjonalt regelverk, er det stor valgfrihet når det gjelder å regulere på rett sted og på riktig måte. For å lage et hensiktsmessig og målrettet regelverk er det nødvendig å gjøre en grundig konsekvensutredning og innhente synspunkter fra tilsynet, interessegrupper og andre som kan ha innspill. Prioriterte områder har vært regelverksrydding generelt og områdene drikkevann, fiskehelse og dyrevelferd.

Regelrydding

Mattilsynet har i 2012 fortsatt regelryddingen. Arbeidet glir nå mer og mer over i det løpende regelverksutviklingsarbeidet, da det blir sjeldnere at vi tar fatt i et regelverk kun for å rydde. Ryddingen gjøres samtidig med at det må gjøres andre endringer i regelverket. Regelverket på matområdet er svært stort og komplekst, så det er fremdeles mye å oppnå ved å forenkle. I 2012 har vi foretatt fem forskriftsendringer med forenkling av regelverket.

Forenkling i forskrift om plantehelse innebar bl.a. tilpasning til retningslinjer i FAOs internasjonale standard for plantesanitære sertifikater (ISPM 12) og åpner for at flere

vareslag enn tidligere kan importeres på basis av at avsenderlandet (evt. reeksportland) har foretatt kontroll og utstedt sunnhetssertifikat.

Flere nasjonale godkjenningsordninger knyttet til registrering og rapportering av lama og oppdrettshjort og drift av felt- og samlingsstasjoner for rev er opphevet.

Ny nasjonal forskrift om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg erstatter en tidligere nasjonal forskrift og årvisse våravlusningsforskrifter. Forskriften legger også til rette for forenkling av soneforskriftene om lakselus.

Forskrift om næringsmessig transport av dyr og forskrift om ikke-næringsmessig transport av dyr og transport av sirkusdyr innebærer en betydelig forenkling av regelverket for transport av landdyr da det i tidligere regelverk var svært u hensiktsmessig overlapp mellom den nasjonale forskriften og forskriften som implementerte transportforordningen.

Mattilsynet har i nært samarbeid med Lovdata utarbeidet et verktøy (Regellesehjelp) for å lette lesing av forskrifter som gjennomfører forordninger. Disse forskriftene ble i kartleggingen i 2009 pekt på som de som var vanskeligst å forholde seg til. Verktøyet ble i høst vurdert av forskriftsenheten i Justisdepartementet, utvalgte interessenter og internt i Mattilsynet. Tilbakemeldingene var positive. Mattilsynet tar sikte på at Regellesehjelp skal være tilgjengelig i Lovdatas base i løpet av første kvartal 2013. Da skal en ved et enkelt tastetrykk få synliggjort de deler av en forordning som retter seg mot virksomheter og aktører, både plikter og rettigheter.

Drikkevann

Arbeidet med en totalgjennomgang av drikkevannsforskriften ble videreført i 2012. Første fase av prosjektet, som innebar en statusgjennomgang av forskriften, ble avsluttet i april 2012. Det materielle innholdet i drikkevannsforskriften er etter dette delt inn i åtte overordnede temaer slik at en kan håndtere problemstillingene og få gjort gode avklaringer og konsekvensvurderinger. Arbeidet med disse utredningene følger tidsplanen som er satt opp.

Fiskehelse

På fiskehelseområdet har det i 2012 vært mye arbeid med regelverksutvikling:

- Ny forskrift om bekjempelse av lakselus ble fastsatt 05.12.2012 etter et omfattende arbeid.
- Mattilsynet har etter oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet (FKD) arbeidet med en gjennomgang av fiskehelsereguleringen for oppdrett av ferskvannsfisk og forvaltningen av dette for å legge bedre til rette for næringsvirksomhet. Gjennomgangen av regelverket fortsetter i 2013, bl.a. med bestilling av en risikovurdering fra VKM.
- I samarbeid med Fiskeridirektoratet har Mattilsynet vurdert fettfinneklipping som metode for identifisering av rømt oppdrettslaks. Vurderingen ble bygget på en rapport fra Havforskningsinstituttet med fokus på dyrevelferd og behov for utvikling av utstyr og ble oversendt til FKD 2. juli 2012. Departementet sluttet seg til Mattilsynets anbefaling om at merketmetoden ikke bør tas i bruk nå.
- Det er etter oppdrag fra FKD utarbeidet en ny soneforskrift for bekjempelse av PD SAV2 etter at denne nye virusvarianten av pankreassykdom hos oppdrettslaks utløste behov for forskriftsfesting av bekjempelsesstrategien. Forskriften ble fastsatt 6. november 2012.

Dyrevelferd

Oppfølgingen av ny dyrevelferdslov med utvikling av nytt regelverk har fortsatt i 2012:

- Forskrift om overtredelsesgebyr er oversendt FKD og LMD for klarering før høring. Det ligger et omfattende arbeid bak utkastet. Blant annet er det foretatt en ekstra utredning av sanksjonsmiddelet sett opp mot Grunnlovens krav om hjemmel i lov og straff ved dom, og menneskerettslovens krav om rettfærdig rettergang.
- Forskrift om inngrep på dyr er oversendt LMD for klarering før høring. Spesielt kastrering av kjæledyr, og tåamputasjon og klipping av kamanlegg på nyklekte kyllinger, har krevd grundig gjennomgang.
- Det er foretatt en ny utredning om bruk av indisk elefant i sirkus på oppdrag fra LMD. Krav til hold og bruk av indiske elefanter skal erstatte Mattilsynets opprinnelige forslag om forbud mot denne dyrearten i sirkus.
- Forskrift om oppheving av lokale forskrifter med forbud mot piggråd i gjerder er oversendt LMD for fastsettelse etter høring. Mattilsynet har også sett nærmere på behovet for en egen forskrift om fjerning av slike gjerder, men mener at lovteksten er tilstrekkelig.

Mattilsynet har avklart med LMD at det ikke skal fastsettes forskrift om utøvelse av akupunktur på dyr. Avgjørelsen ble tatt på grunnlag av en utredning utført av Mattilsynet, bl.a. basert på en uttalelse om forsvarlig praksis innhentet fra Det veterinærmedisinske rettsråd.

Forskrift om godtgjørelse for nødhjelp til dyr utført av dyrehelsepersonell er fastsatt. Forskriften vil sikre lik og forutsigbar håndtering av slike krav.

Radioaktivitet

Mattilsynet har sammen med Statens Strålevern arbeidet med et forslag til strategi på radioaktivitetsområdet. En del av dette arbeidet er å modernisere forskriftene, og Mattilsynet har utarbeidet et utkast til nytt regelverk. Det er vurdert hvilke regler som er nødvendige for å ha kontroll med følgene av Tsjernobyl, og hvilke som bør iverksettes ved en eventuell ny hendelse. Området er ikke en del av EØS-avtalen, men Mattilsynet har likevel tatt utgangspunkt i at det nasjonale regelverket bør speile det som finnes i EU. Både arbeidet med strategien og den konkrete utarbeidelsen av nytt regelverk fortsetter i 2013.

Floghavre

Det er foretatt en totalgjennomgang av gjeldende forskrift om floghavre. Bakgrunn for endringene er at gjeldende forskrift om floghavre inneholder flere uklarheter vedrørende rolle- og ansvarsfordeling. Flere bestemmelser har i svært liten grad vært blitt brukt, og de er vanskelige å håndheve og føre tilsyn med. VKM har tidligere vurdert floghavre, og kort oppsummert går det fram av VKMs vurdering at ytterligere spredning av floghavre vil føre til reduserte avlinger, økt plantevernmiddelbruk og økte kostnader. For å unngå disse uønskede konsekvensene mener Mattilsynet at det fortsatt er hensiktsmessig å forskriftsfeste tiltak for å bekjempe og forebygge spredning av floghavre.

Gjødselvarer

Mattilsynet har etter oppdrag fra LMD arbeidet med forslag til en ny produktforskrift som skal erstatte del II i dagens forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav (gjødselvarerforskriften). Det har også blitt arbeidet med forslag til bruksbestemmelser som skal hjemles i matloven og inngå i en ny forskrift om bruk som skal erstatte del III i gjødselvarerforskriften.

Mattilsynet har som ledd i arbeidet med regelverksrydding sendt LMD for fastsettelse nye bestemmelser om merkeordninger for treemballasje. Bestemmelsene er gitt for at norske eksportører skal kunne oppfylle importkravene i andre land.

2.2 Kommunisere og veilede

Informasjon og kommunikasjon er viktige virkemidler i arbeidet for å oppnå Mattilsynets effektmål. Mattilsynet legger vekt på å oppfylle intensjonen i den statlige kommunikasjonspolitikken. Åpenhet, medvirkning, å nå alle brukere, og helhetlig kommunikasjon er overordnede styrende prinsipper. Dette innebærer at Mattilsynet ikke bare skal informere effektivt, men også etterstrebe dialog med innbyggere, næringsliv, organisasjoner og annen offentlig virksomhet.

Hovedprioriteringer i kommunikasjonsarbeidet i 2012:

- Øke presisjonsnivået i Mattilsynets hovedbudskap i media
- Bedre synliggjøring av Mattilsynets arbeid med dyrevelferd
- Oppgradere nettløsningen for mattilsynet.no
- Gjennomføre brukerundersøkelse og vurdere resultatet i etterkant

2.2.1 Åpenhet

I kommunikasjonen med innbyggerne skal Mattilsynet være en åpen, tydelig og tilgjengelig etat. Omverden skal ha tilgang til opplysninger om tilstanden på Mattilsynets forvaltningsområde og innsyn i hvordan myndigheten utøves. Mattilsynet offentliggjør derfor informasjon på egne nettsider som er viktig for allmenheten. Meldingene plukkes ofte opp av media, som videreformidler innholdet. I tillegg til å informere allmenheten om våre aktiviteter, gir dette også økt kunnskap om regelverk, retningslinjer, faglige vurderinger og håndtering av hendelser.

Mattilsynets nettsider er hovedkanalen for løpende ekstern informasjon. I tillegg arbeider vi proaktivt overfor media for å få ønsket oppmerksomhet om utvalgte saker. Dette kan være saker hvor det er stor offentlig interesse, f.eks. hendeshåndtering, resultater fra tilsynskampanjer eller saker hvor vi ønsker å sette forbrukerne i stand til å ta informerte valg, f.eks. «*Derfor må du vaksinere kjæledyret*» eller «*Mattilsynet advarer mot farlig sprit*».

Innsalg av kronikker og debattinnlegg er en del av dette proaktive arbeidet. Mattilsynet har prioritert enkelte fagområder, i tråd med prioriteringer fra eierdepartementene. Mattilsynet har de siste årene arbeidet for å synliggjøre arbeidet som gjøres innenfor dyrevelferdsområdet. Vi har også i 2012 skrevet motinnlegg og debattinnlegg innenfor dette temaet, men i mindre grad enn tidligere år.

Debattmøte om dyrevelferd

Et åpent debattmøte om dyrevelferd på Litteraturhuset i Oslo hadde som formål å fremme dialog med våre kritikere innenfor feltet - både for å spre kunnskap om tilsyn etter regelverket, hvordan Mattilsynet arbeider med disse sakene, og for å få innspill fra engasjerte miljøer. Arrangementet ble fulltegnet og avstedkom en god diskusjon. Dette fikk i tillegg omtale i nasjonale medier.

Pressevaktjenesten

Mattilsynets pressevakttelefon er et viktig verktøy for å bidra til åpenhet. Pressevaktjenesten er etablert for å kanalisere flest mulig mediehenvendelser til ett telefonnummer, slik at behandlingen blir enhetlig samtidig som pressen får kvalifisert hjelp til å finne riktige kontaktpersoner i tilsynet. I 2012 ble det registrert 600 henvendelser til pressevakttelefonen, en økning fra 500 henvendelser i 2011. De fleste presse-

henvendelser rettes imidlertid direkte til distrikts- og regionkontorer, særlig gjelder dette henvendelser fra region- og lokalmedier. Disse henvendelsene registreres ikke.

Mattilsynet i media

Mattilsynet ble nevnt i media 14 300 ganger i 2012¹. Dette er en nedgang i forhold til 2011, som trolig skyldes at det ikke var noen omfattende og langvarige hendelser siste år. Det har likevel vært en rekke saker som har generert presseomtale. Terskelen for å omtale dyrevelferdssaker er lav i mediene, og hendelser og vedtak på dette området får som regel bred omtale. Videre registrerer Mattilsynet en økende medieinteresse for forbrukersaker, særlig relatert til næringsmidler. Mediene etterspør også i økende grad vurderinger i disse sakene, f.eks. tolkninger av om produkter er i henhold til merkeforskrifter.

	2010	2011	2012
Antall registrerte medieoppslag med omtale av Mattilsynet	16 350	15 795	14 302

Tabell 2 Antall registrerte medieoppslag med omtale av Mattilsynet 2010–2012

Riksrevisjonens undersøkelse av Mattilsynet

I januar 2012 kom Riksrevisjonens rapport som bl.a. konkluderte med at Mattilsynets tilsynsvirksomhet ikke er enhetlig nok. Saken fikk mindre presseomtale enn antatt ved offentliggjøring, men kritikken har vært gjentatt i andre sammenhenger ved flere anledninger utover i året.

Importerte gatehunder

Etter funn av ny type parasitt i Norge på importert gatehund, advarte Mattilsynet mot slik import. Dette har i flere omganger generert saker i mediene. Vinklingene har ofte understøttet Mattilsynets budskap, men det har også vært kritikk fra importhundeeiere som mener Mattilsynet overreagerer.

Dyrevelferdssaker

Også i 2012 var det en rekke saker i mediene om pelsdyrhold. Kritikken retter seg i første rekke mot dyreholdere som bryter regelverket og mot gjeldende politikk. Dyrevernorganisasjoner kunne i juni dokumentere at Mattilsynet hadde rapportert feil tall til departementet om tilsyn og vedtak, og dette genererte noen kritiske saker.

Tilsynet med et hestehold i Troms har fått mye omtale i mediene i 2012. Mattilsynet valgte etterhvert en åpen linje hvor vedtak er blitt offentliggjort, og dette har ført til noe mindre negative omtale av Mattilsynets håndtering. Saken «lever» imidlertid i sosiale medier.

I mange av sakene om dyrevelferd, er krav om et dyrepoliti/«dyrevelferd ut av Mattilsynet» fortsatt et aspekt.

Pankreassykdom

Pankreassykdom fikk stor oppmerksomhet i fiskeripressen, regionale medier og finansavisene. Etter utbrudd av sykdommen nord for bekjempelsesgrensen Hustadvika, har det vært utslakting og økonomiske tap for enkeltaktører.

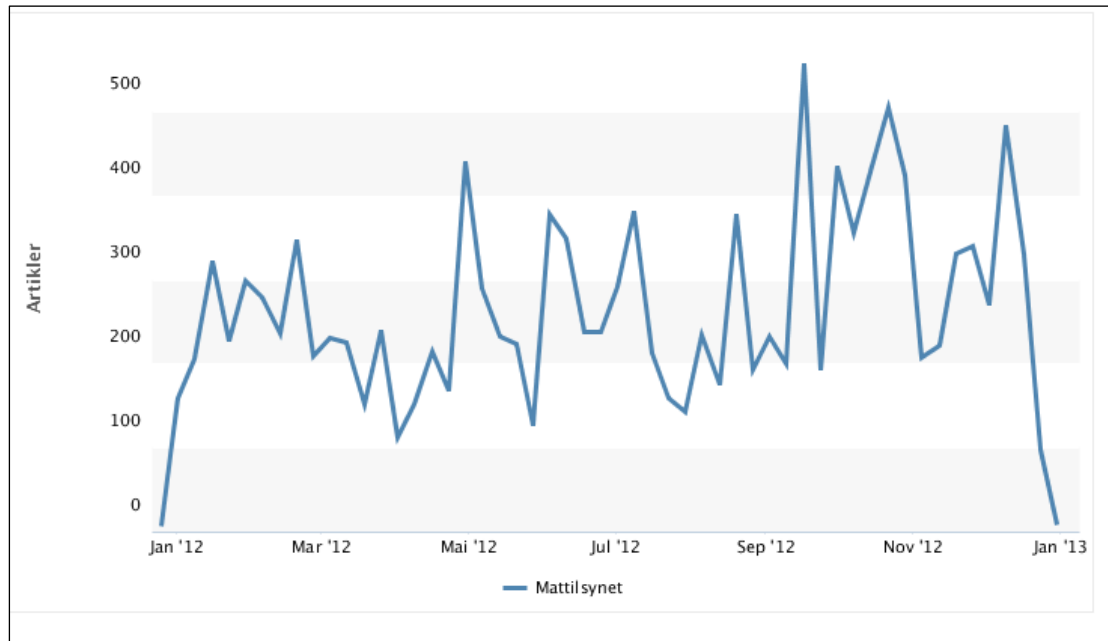
Eksport

Det var endel medieoppmerksomhet etter at den russiske veterinærtjenesten utestengte 13 lakseslakterier fra eksport til Russland og skapte usikkerhet om eksporten av norsk oppdrettslaks til et av de største markedene.

¹ Tall fra overvåkingstjenesten Retriever. Det reelle tallet er høyere, da grunnlaget for etermedier er mangelfullt. Dette gjelder også for tidligere år.

Villedende merking

Det var en rekke saker i mediene om villedende merking, og mange av sakene hadde utspring i Forbrukerrådets påpekning av dårlig merkepraksis. Mattilsynet fikk kritikk for å føre for lite tilsyn rettet mot dette.

Figur 3: Antall medieoppslag per uke der Mattilsynet er omtalt

Grafen viser antall medieoppslag per uke der Mattilsynet er omtalt. Toppen i mai skyldes i stor grad at Mattilsynet advarte mot farlig smitte hos importhunder, mens toppen i september skyldes en rekke saker på ulike områder.

Mattilsynet mottar et stort antall e-posthenvendelser til matportalen.no og til redaksjonspostkassen på mattilsynet.no. E-post er en viktig kanal for informasjon og veiledning.

	2010	2011	2012
Antall e-posthenvendelser på matportalen.no	990	476	840
Antall e-posthenvendelser på mattilsynet.no	2 868	2 544	1 323

Tabell 3 Antall e-post-henvendelser på matportalen.no og mattilsynet.no 2010–2012

Tydlig kommunikasjon

I tråd med målet om at Mattilsynets kommunikasjon skal være tydelig, ble det også i 2012 arbeidet for å øke andelen saker der Mattilsynets budskap kommer tydelig fram i mediene, bl.a. gjennom

- medietrening av ansatte - i 2012 ble 70 personer kurset via internt opplegg
- debattreningskurs for direktører som håndterer vanskelige saker i mediene
- utarbeidelse av medieplaner i krevende saker - i 2012 ble det laget 53 planer
- tydelige nettmeldinger i saker som er krevende kommunikasjonsmessig
- forberedelse av talspersoner før vanskelige intervjuer

Klarspråk-arbeid i Mattilsynet 2012

Mattilsynet fikk støtte fra Difi til å holde «Klarspråk»-kurs for to av enhetene ved hovedkontoret. Kursene ble gjennomført i løpet av sommeren og høsten. I samarbeid med Difi ble det initiert et arbeid for å sette Klarspråk på kartet for hele Mattilsynet.

Nynorsk

Etter oppgraderingen av matportalen.no i 2011, har redaksjonen lagt vekt på å øke nynorskandelen i portalen. Totalt var 121 av 1037 artikler på portalen på nynorsk ved utgangen av 2012. Syv etater bidrar med artikler. Nynorskandelen på saker fra de ulike bidragsyterne varierer sterkt. Nynorskandelen på Mattilsynets egne artikler på portalen var 14 prosent ved årsskiftet.

2.2.2 Medvirkning

Det foregår en utstrakt dialog mellom Mattilsynet og omverdenen i utviklingen av regelverk. I 2012 ble 43 høringer publisert på mattilsynet.no. På mattilsynet.no blir det fortløpende publisert informasjon om regelverksarbeid som Mattilsynet er involvert i. Førstesiden til «Regelverksutvikling» på mattilsynet.no hadde 18 802 besøk i 2012 mot vel 16 000 besøk i 2011. Dette viser at Mattilsynets inkluderende strategi i regelverksutviklingen gir resultater.

Strategiske fora

Mattilsynet har etablert en god dialog med viktige interessentgrupper på forvaltningsområdet, bl.a. for å bidra til at forvaltningen baseres på et best mulig grunnlag. I 2012 foregikk denne dialogen i fire strategiske fora (kjøttproduksjon, dyrehelse, fiskehelse og plantehelse). Foraene er rådgivende, og på møtene diskuteres aktuelle saker av strategisk betydning for Mattilsynets forvaltning. Både Mattilsynet og næringen får innspill og tilbakemeldinger på overordnet plan gjennom disse foraene.

Brukerundersøkelser

I 2012 gjennomførte Mattilsynet sin første store brukerundersøkelse. Tema for undersøkelsen var «kommunikasjon på tilsyn». Ca. 3.000 tilsynsobjekter innenfor havbruksnæringen og serveringsbransjen deltok i undersøkelsen. Resultatene viste at serveringsbransjen opplever Mattilsynets kommunikasjon i tilsynsprosessen som ryddig og at tilsynet er nyttig for bransjen. Responsen fra havbruksnæringen var noe mer uensartet. Også her anser et stort flertall at tilsynet er nyttig, mens flere mener at tilsynsprosessen har forbedringspunkter.

2.2.3 Nå alle

Mattilsynet skal sørge for at relevant informasjon når frem til alle som er berørt av organisasjonens virksomhet. Dette innebærer at Mattilsynet til en hver tid må vurdere hvilke kanaler som er de mest effektive.

Nettstedene mattilsynet.no og matportalen.no er de viktigste kanalene for å gjøre informasjon tilgjengelig for flest mulig på «døgnåpen» basis. I tillegg har Mattilsynet i 2012 benyttet brosjyrer, pressemeldinger og andre kanaler.

Internettjenester

Mattilsynet.no

Mattilsynet.no er hovedtjenesten, og er hyppig besøkt. Besøkstallene har økt betydelig det siste året. Sammen med en del mediasaker der mattilsynet.no er benyttet aktivt, er samarbeidet med Mattilsynets nye felles sentralbord en viktig forklaring på det økte besøket.

	2010	2011	2012
Antall besøk på mattilsynet.no ²	1 067 219	1 192 577	2 019 896

Tabell 4 Antall besøk på mattilsynet.no 2010–2012

² Det reelle tallet i 2011 er høyere pga. av teknisk driftsavbrudd for statistikkverktøyet i august.

For å bidra til at informasjonen på Mattilsynet.no når flest mulig, formidles nyhetene via en eposttjeneste. Dette er etter hvert blitt en betydelig nyhetskanal. Tjenesten hadde 11 346 abonnenter ved utgangen av 2012, ca. 2 500 flere enn ved utgangen av 2011.

Mattilsynet.no er en viktig inngangsportale til blant annet Mattilsynets skjematjenester, gjeldende regelverk og kontaktinformasjon, deriblant varslingsknappen (varsling av dyrelidelser og matforgiftning).

En stor kommunikasjonssatsning i 2012 var utviklingen av nye mattilsynet.no (lansert 31. januar 2013). Arbeidet pågikk i hele 2012, og involverte mange. Nye mattilsynet.no har en rekke forbedringer, bl.a.

- mer tilgjengelige tekster, bedre struktur og bedre søkefunksjonalitet
- mulighet for å svare på høringer via weben
- mobiltilpassede sider
- delingsfunksjon for Facebook, Twitter og e-post
- mulighet for å publisere film/video
- søkbare lister for godkjente produkter og virksomheter
- tjenester som skal gjøre det enklere å skreddersy informasjon for den enkelte bruker, f.eks. «kalkulator» for reiser med kjæledyr
- bedre løsning for informasjon på andre språk
- sider som er tilpasset synshemmede og personer med andre handikap
- mulighet for å sende bekymringsmelding fra mobil, inkl. mulighet for å angi lokasjon ved hjelp av smarttelefon.
- funksjon for å finne nærmeste distriktskontor
- varslingsknapp for hendelser på forsiden

Matportalen.no

Matportalen.no har som mål å sette forbrukerne i stand til å ta informerte valg om sunn og trygg mat og fysisk aktivitet. Besøket på matportalen.no har holdt seg relativt konstant de siste årene. Det nyetablerte nyhetsbrevet fra matportalen.no fikk 1759 abonnenter i løpet av 2012.

	2010	2011	2012
Antall besøk på matportalen.no	725 639	713 308	716 442

Tabell 5 Antall besøk på matportalen.no 2010–2012

Matvaretabellen.no

Den offisielle norske matvaretabellen er et viktig redskap i myndighetenes arbeid med overvåking av kostholdets utvikling.

	2010	2011	2012
Antall besøk på Matvaretabellen	202 489	279 485	282 114
Antall sidevisninger på Matvaretabellen	2 077 746	2 047 289	698 118

Tabell 6 Utvikling i antall besøk på Matvaretabellen 2010–2012

Oppgraderingen av Matvaretabellen.no ble startet opp i 2011 som et samarbeid mellom Mattilsynet og Helsedirektoratet. Nye matvaretabellen.no ble lansert 8. mars 2012 og tilbyr effektiv navigasjon og søkefunksjon basert på matvarenavn, matvarenummer, synonymer, parallelsøk på bokmål og nynorsk og matvaregrupper. Søkeresultatet kan lastes ned og lagres som regneark. Den nye nettversjonen er tilpasset funksjonshemmede som bruker «leselist» eller nettleser for syntetisk tale, og er tilgjengelig på nettbrett. Matvaredataene som ligger til grunn for tabellen skal gjøres tilgjengelig på DIFIs nettsted data.norge.no.

I 2012 var det 282 114 besøk på Matvaretabellen, omtrent uendret i forhold til 2011.

Regelhjelp.no

Mattilsynet skal aktivt og i tide gi informasjon om rettigheter, plikter og muligheter til aktuelle målgrupper. Som et tillegg til formidling av denne typen informasjon via egne nettstedet har Mattilsynet benyttet seg av portalen regelhjel.no. Tabellen nedenfor viser utviklingen i antall besøk på Regelhjel.no for utvalgte kategorier av informasjon knyttet til Mattilsynets virksomhet.

	2010	2011	2012
Antall besøk på Regelhjel.no (utvalgte kategorier)	1 455	2 676	3 548

Tabell 7 Antall besøk på Regelhjel.no (utvalgte kategorier) 2010–2012

På bakgrunn av lave besøkstall over tid og utviklingen av nye Mattilsynet.no, har Mattilsynet besluttet å avslutte samarbeidet med regelhjel.no fra årsskiftet 2012/2013.

Tjenester på app

Mattilsynet lanserte blåskjellvarselet som app for iPhone og Android i 2012. Appen ble en stor suksess, bl.a. oppnådde den å komme på topp 10-listen i AppStore. Den ble brukt i en dekningskampanje for Telenor, og Mattilsynet fikk dermed mye gratis oppmerksomhet om blåskjellvarselet. Ved utgangen av 2012 var appen lastet ned ca. 16 200 ganger for iPhone og ca. 2 300 ganger for Android-telefoner.

Sosiale medier

I forbindelse med utviklingen av nye matportalen.no i 2010-2011 startet Mattilsynet en forsiktig bruk av sosiale medier (Twitter og Facebook). Utprøvingen av sosiale medier som kanaler for informasjon fra matportalen fortsatte i 2012. Effekt og ressursbruk vurderes fortløpende som del av arbeidet med å utvikle mattilsynet.no.

Papirbasert materiell

En tverrfaglig gruppe har arbeidet med å bringe Mattilsynets papirbaserte kommunikasjon på linje med det behovet som eksterne brukere og medarbeidere internt har sett over lengre tid. Nye maler til bruk for brosjyrer og faktaark er på plass og brosjyren «Hva gjør du når dyr lider?» er blant materialet som er utviklet i 2012.

Messedeltakelse

I 2012 deltok Mattilsynet med egen stand på messen AquaNor i Trondheim. Messen samler oppdrettsnæringen og forskningsinstitusjoner fra hele verden, og er en av de viktigste internasjonale møteplassene for aktører med tilknytning til oppdrett. Mattilsynets stand var godt besøkt, og ga derved anledning til dialog med et betydelig antall representanter for viktige målgrupper. I tillegg deltok rådgivere fra Mattilsynet på diverse workshops og foredrag.

2.2.4 Helhet

For å legge til rette for enhetlig og helhetlig kommunikasjon er det etablert et internt forum for kommunikasjon i Mattilsynet. Dette er en viktig forutsetning for at det kommunikasjonsfaglige samarbeidet mellom hovedkontoret og regionene skal fungere godt, også under hendelser. Innspill fra forumet er også et viktig grunnlag for Mattilsynets utsendelse av ukentlig status for kommunikasjon til eierdepartementene.

Medietreningskursene som er gjennomført i flere regioner i 2012 er et viktig tiltak for å gjøre mediehandteringen i Mattilsynet mer enhetlig og samordnet.

I 2012 ble det gjennomført et felles fremstøt overfor media i alle regioner, der målet var å sette søkelyset på dyrevelferd. Resultatene av denne fellesaktiviteten varierer mye fra region til region, men Mattilsynet fikk blant annet gode oppslag om dyrevelferd i flere regionale medier og i TV2. Planen er å fortsette å gjennomføre denne typen koordinerte nasjonale «kommunikasjonstiltak» i tiden framover

Mattilsynet legger vekt på å informere departementene tidlig ved hendelser eller i andre sammenhenger der departementene har behov for å bli informert. Mattilsynet deltar i alle fora for samarbeid om kommunikasjon under de tre eierdepartementene.

Matportalen.no presenterer informasjon fra matforvaltningen på en helhetlig og samordnet måte overfor forbrukerne. Sju etater bidrar med relevant forbrukerinformasjon på dette nettstedet. Arbeidet koordineres av Mattilsynet.

2.3 Tilsyn

2.3.1 Overordnet om tilsynsvirksomheten

Mattilsynet har også i 2012 lagt vekt på høy tilsynsproduksjon og kvalitet i gjennomføringen av tilsynet. Vi har arbeidet med å utvikle et mer enhetlig tilsyn med særlig vekt på enhetlig faglig skjønnsutøvelse og bruk av virkemidler. Dette har vært sentrale tema i kompetanseutviklingen av tilsynspersonalet.

MATS står sentralt i utførelsen og utviklingen av tilsynet. Forbedring av brukervennlighet og eksisterende løsninger har blitt prioritert. Vi har arbeidet med å forbedre klagebehandlingen med bl.a. opprettelse av et felles avgjørelsesregister som bidrar til bedre kunnskaps- og kompetansedeling i organsiasjonen. Bruk av nasjonale og regionale fagfora på de ulike fagområdene i kalibrering og koordinering av tilsynet er også viktig for utvikling av mer enhetlighet.

Vi legger vekt på nasjonale og regionale tilsynsprosjekter. Prosjektene gir muligheter for en målrettet og koordinert innsats på utvalgte områder, og er viktig for å videreutvikle tilsynet. Prosjektresultatene gir dessuten verdifull informasjon om status for regelverksetterlevelse og virkemiddelbruk på områdene.

I to av tilsynsprosjektene er det lagt vekt på å bruke revisjon som tilsynsmetode. Det gjelder prosjektene «Styring og kontroll av HACCP» og «Drikkevann». Revisjon er en tilsynsmetode der oppmerksomheten rettes mot virksomhetenes internkontroll, og er mer ressurskrevende enn gjennomføring av inspeksjoner.

I løpet av året gjennomførte Mattilsynet sine to første nasjonale brukerundersøkelser. Tema var kommunikasjon på tilsyn. Totalt ca. 3 000 virksomheter innenfor havbruksnæringen og serveringsbransjen deltok. Resultatene fra undersøkelsen har gitt verdifulle bidrag til tilsynsutviklingen.

Som et ledd i å modernisere og effektivisere tilsynet er Mattilsynet også opptatt av mulighetene som ligger i å benytte tilgjengelig informasjon og data fra eksterne kilder. Fiskehelseområdet er et godt eksempel på dette. Tilsyn utføres på bakgrunn av registre og innsendt dokumentasjon. Vurderingen av regelverksetterlevelse skjer på bakgrunn av dette. I rapporteringen av tilsynsproduksjonen skilles det derfor også mellom tilsyn «ute i virksomhetene» og tilsyn «på bakgrunn av dokumenter og registre».

Endringer i Mattilsynets interne delegeringsbrev i 2012 har vært viktig for å øke samhandlingen på tvers, og gi bedre utnyttelsen av organisasjonens kompetanse for å utvikle mer enhetlighet.

Mattilsynet er en beredskapsorganisasjon som arbeider kontinuerlig med utviklingen av beredskapsplanene. Alle nivåer i organisasjonen legger stor vekt på å gjennomføre øvelser som bidrar til en effektiv håndtering av reelle hendelser som oppstår. I 2012 ble det gjennomført 69 øvelser totalt i Mattilsynet.

2.3.2 Produksjon, ressursbruk og kvalitet i tilsynet

Rapporteringen tar utgangspunkt i fastsatte indikatorer for ressursbruk, produksjon, virkemiddelbruk og regelverksetterlevelse i tilsynet, jf. også vedlegg 1.

	2010	2011	2012
Sum antall tilsyn	55 450	55 863	54 015
• Antall tilsyn ute hos bedriften	-	47 486	45 040
• Antall gjennomførte tilsyn på bakgrunn av dokumenter og registre	-	8 377	8 975
Registrert tidsbruk for utøvende tilsyn (årsverk)	504,9	510,4	506,5

Tabell 8 Antall tilsyn og tidsbruk til tilsyn 2010-2012

Tabell 8 viser at det ble registrert 54 015 tilsyn i 2012 mot 55 863 tilsyn året før. Nedgangen kan knyttes til tilsyn ute hos bedriften. Dette tilsynet omfatter inspeksjon, revisjon og prøveuttak i forbindelse med OK-programmer. Antall inspeksjoner og revisjoner var på samme nivå som i 2011, mens det var en nedgang i registrerte prøveuttak i forbindelse med OK-programmer. Dette skyldes registreringstekniske utfordringer i MATS som har medført at ikke alle prøveuttak er blitt registrert. Den reelle tilsynsproduksjonen var derfor trolig omtrent på samme nivå som i årene før. Mattilsynet fikk i slutten av 2012 på plass en løsning i MATS som forenkler registreringen av disse tilsynene.

Ressursbruken til det utøvende tilsynet har holdt seg stabilt på i overkant av 500 årsverk.

Mattilsynet har lagt stor vekt på utvikling av kvalitet i tilsynet, særlig med tanke på å oppnå større enhetlighet i forvaltningen. Det har dessuten vært flere enkeltsaker som har vært ekstra ressurskrevende, spesielt på dyrevelferds- og fiskehelseområdene.

Mattilsynet har avdekket regelverksbrudd i 62 % av virksomhetene som det er ført tilsyn med. Variasjonen mellom regionene er fra 52 % i regionen med lavest andel til 72 % i regionen med høyest andel. Vi fattet vedtak i 96 % av tilsynene hvor det ble avdekket avvik. Her var variasjonen mellom regionene relativt liten; fra 94 % til 99 %.

Indikatorene for regelverksetterlevelse og virkemiddelbruk er nye og vil være nyttige i tiden framover for å følge med utviklingen både når det gjelder regelverksstatus og større enhetlighet i tilsynet.

Overgangen i 2011 fra manuell tilsynsrapportering til direkte uttak av rapporter fra MATS innebærer at tallmaterialet for 2010 ikke er direkte sammenlignbart med tallene fra 2011 og 2012, jf. brev til LMD datert 27.8.2012. Mattilsynet har hatt fokus på registrering og rapportering av data om tilsynet. Arbeidet med å forbedre datakvaliteten vil bli prioritert også i 2013.

2.3.3 Prioriterte områder

Hovedprioriteringene i 2012 har vært områdene

- drikkevann
- dyrevelferd
- fiskehelse

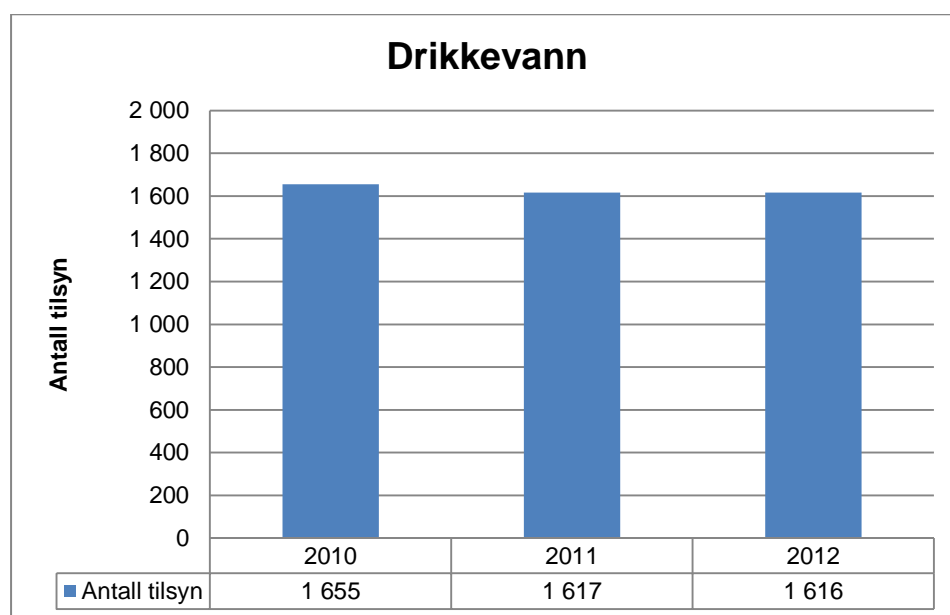
Disse hovedprioriteringene er videreført fra 2011 og fastsatt på grunnlag av risikovurderinger og status for Mattilsynets effektmål. Ressursbruken på områdene er skjermet og opprettholdt uavhengig av ressurs situasjonen i Mattilsynet for øvrig.

2.3.3.1 Drikkevann

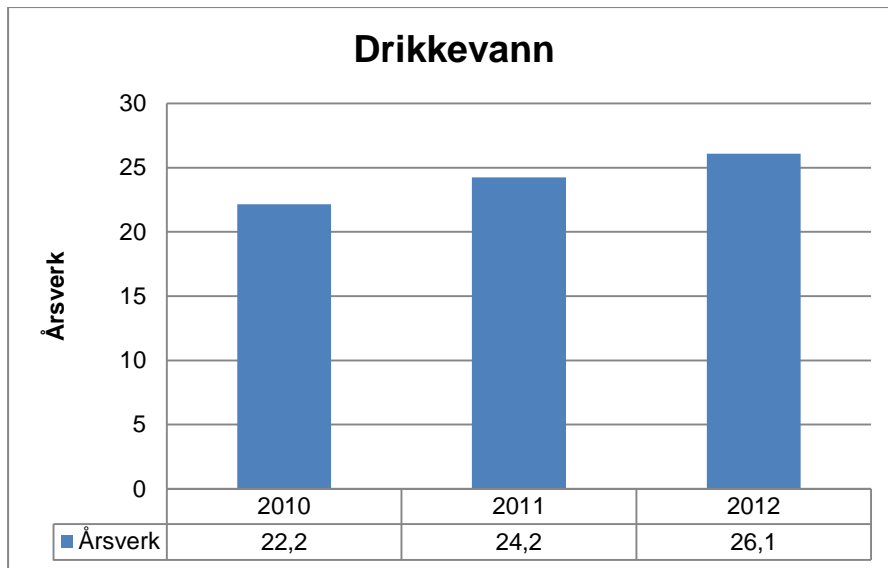
En høy andel av befolkningen er tilknyttet godkjenningspliktige vannforsyningssystemer og får gjennomgående vann av god mikrobiologisk kvalitet. Det er imidlertid fortsatt mulig å øke denne andelen ytterligere ved å styrke både hygieniske barrierer og driftsrutiner. Utfordringen er i stor grad knyttet til små vannforsyningssystemer som leverer til mindre grupper av abonnenter.

Det er flere faktorer som påvirker drikkevannskvaliteten, som f. eks råvannskvalitet, kildesikring, vannkvaliteten, kvaliteten på infrastruktur m.v. I tillegg er ledningsnett for drikkevann en utfordring. Ledningsnett er i mange områder gammelt, og har store lekkasjer. Fornyelsesarbeid har gjennomgående ikke blitt prioritert.

Arbeidet med å nå målet om å sikre trygt drikkevann involverer mange ulike aktører.

Figur 4: Antall tilsyn drikkevann, 2010-2012

Figur 5: Antall årsverk til tilsyn med drikkevann, 2010-2012

Figur 4 og 5 viser at antall tilsyn på drikkevannsområdet holder seg relativt stabilt mens ressursbruken har økt. Dette skyldes i all hovedsak at dette er et område som krever mye saksbehandling med innrapporteringer, meldinger, godkjenninger og samarbeid med andre myndigheter. I tillegg har det i 2012 vært økt bruk av revisjon som tilsynsmetodikk.

På drikkevannområdet avdekket Mattilsynet avvik hos 73 % av virksomhetene vi har ført tilsyn med. Variasjonen mellom regionene er fra 69 % i regionen med lavest andel til 81 % i regionen med høyest andel. Vedtak ble fattet i 98 % av tilsynene hvor det ble avdekket avvik. Her er variasjonen mellom regionene relativt liten; fra 96 % til 100 %.

I 2012 gjennomførte vi et nasjonalt tilsynsprosjekt om drikkevann med hovedfokus på ledningsnett. Tilsynet er blitt gjennomført som revisjoner, i alt 500 revisjoner.

Det har vært stor interesse for tilsynsprosjektet blant aktørene innen drikkevannsbransjen og såvel prosjektleder som medlemmer i prosjektgruppa stilte opp etter invitasjon fra næringen og informerte om gjennomføringen av prosjektet.

Som et ledd i tilsynsprosjektet ble det avholdt samlinger for inspektører og saksbehandlere på området, der hovedtemaene var erfaringsutveksling fra prosjektet, samt generell kalibrering av tilsynet med drikkevann. Sluttrapporten fra tilsynsprosjektet vil foreligge i april 2013.

Det er utarbeidet faglig beredskapsplan for vannforsyningen.

Vannverkene har i hovedsak levert årsrapporter i tråd med forutsetningene. For ytterligere å forbedre denne rapporteringen er det med bistand fra FHI tatt initiativ for å høyne kvaliteten på virksomhetsdataene som registreres i MATS.

Tilsyn med vannforsyningssystem på kontinentalsokkelen ble delegert til Fylkesmannen i Rogaland fra 1. januar 2012. En konkret avtale om gjennomføring av dette tilsynet er under arbeid.

Annen vannforvaltning

I tillegg til konkret tilsyn og saksbehandling knyttet til de enkelte virksomhetene, deltar Mattilsynet i arbeid basert på "vannforskriften", både i de enkelte vannområdene og i

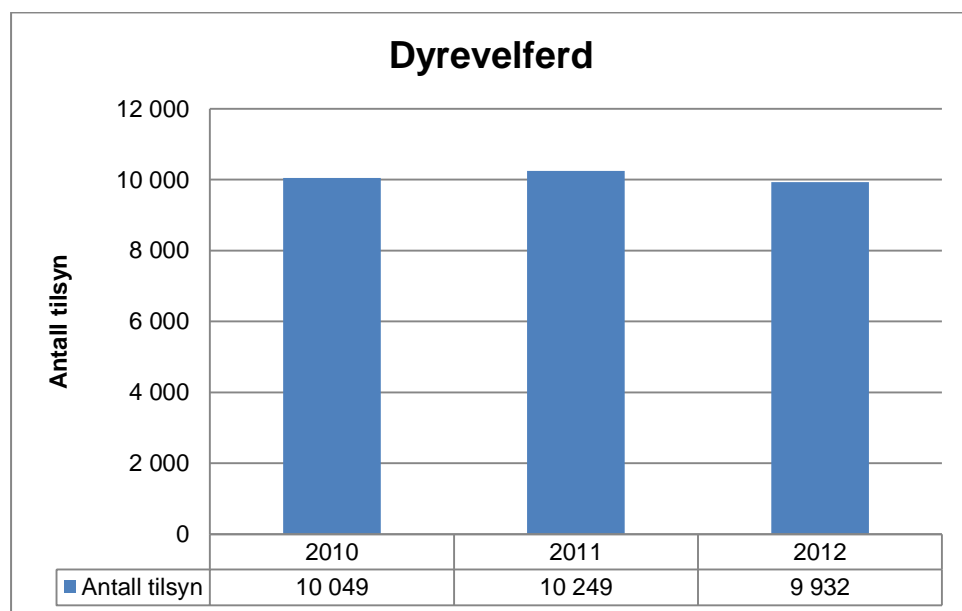
direktoratsgruppen på nasjonalt nivå. I tillegg bruker distriktskontorene en del tid på å uttale seg om planlagte inngrep etter plan og bygningsloven, der disse kan påvirke drikkevannsinteressene.

I forbindelse med WHO/UNECEs Protokoll for vann og helse har Mattilsynet gitt innspill til en veileder om små vann- og avløpsanlegg, og bistått HOD med å arrangere et Nordisk-Baltisk seminar om samarbeid i Protokollarbeidet. Videre har vi utviklet forslag til nasjonale mål i tråd med artikkel 6 i Protokollen. Disse målene skal sendes på høring i 2013.

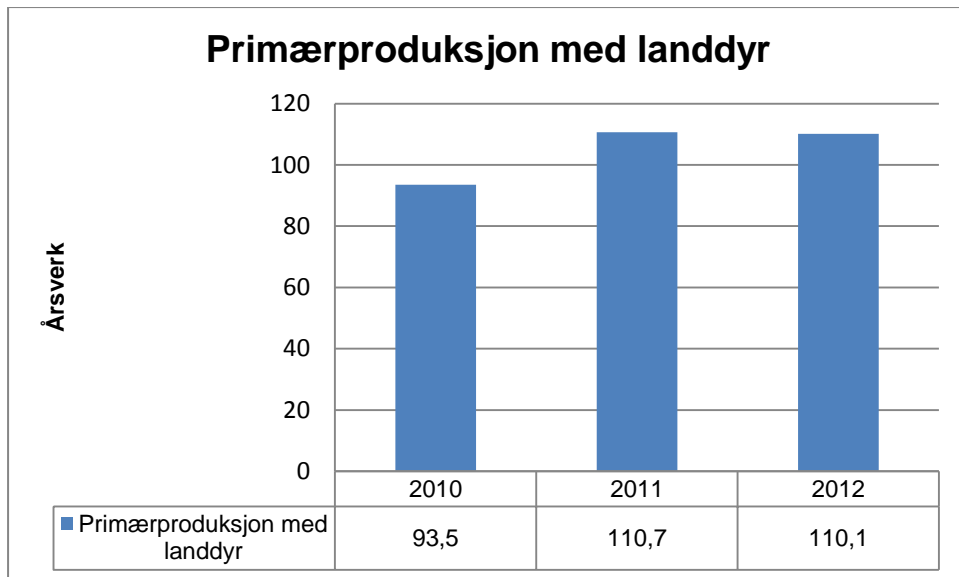
2.3.3.2 Dyrevelferd

Generelt sett er dyrevelferden i Norge god sett i forhold til land det er naturlig å sammenligne seg med. Samtidig er det noen klare utfordringer, først og fremst i de intensive dyreproduksjonene. Ønsker fra forbrukerne om stadig billigere mat og press på prisene fra import og grensehandel, skaper større krav til effektivitet og produktivitet innen husdyrproduksjonen i Norge. Det er i mange tilfeller en konflikt mellom kravet om stadig billigere mat, som fører til et stadig mer intensivt husdyrhold, og kravet om optimal dyrevelferd. Samtidig er det viktig å peke på at «industrialiseringen» av husdyrproduksjonen har kommet mye lenger i andre land.

Også i ekstensive dyrehold kan det være store utfordringer, som f. eks. å sørge for tilstrekkelig tilsyn og stell for å tilfredsstille kravene til god dyrevelferd.

Figur 6: Antall tilsyn etter lov om dyrevelferd, 2010-2012

Figur 7: Registrert tidsbruk på området primærproduksjon med landdyr, 2010-2012

Figur 6 og 7 viser at antallet tilsyn etter lov om dyrevelferd har holdt seg nokså stabilt de siste tre årene og at tidsbruken til tilsyn med primærproduksjon landdyr³ har økt. Tallene må ses i lys av at det har vært en økning i antall bekymringsmeldinger, flere saker med opptrappende virkemiddelbruk og ressurskrevende enkeltsaker.

På dyrevelferdsområdet avdekket Mattilsynet avvik hos 49 % av virksomhetene som det ble ført tilsyn med. Variasjonen mellom regionene er fra 39 % i regionen med lavest andel til 62 % i regionen med høyest andel. I 95 % av tilsynene hvor det ble avdekket avvik, fattet vi vedtak. Dette tallet varierte fra 90 % i regionen med lavest andel til 99 % i regionen med høyest andel.

I 2012 gjennomførte Mattilsynet en etatsrevisjon på området "dyrevelferd svin". Revisjonsrapporten gir flere innspill for utvikling av tilsynet. To av disse er mer korrekt bruk av virkemidler ved avvik og å synliggjøre bedre at tilsynsaktiviteten er basert på risikovurderinger.

Mattilsynets tilsyn med dyrevelferd var gjenstand for inspeksjon fra ESA i 2012. De viktigste resultatene fra inspeksjonen tilsier at Mattilsynet må prioritere tilsyn med transport og hold av fjørfé.

Tilsynsprosjekter

Flere regionale tilsynsprosjekter er gjennomført i 2012. Deler av prosjektene ble påbegynt i 2011 og avsluttet i 2012. Andre prosjekter har vært planlagt i 2012 for gjennomføring i 2013. Prosjektene omfatter blant annet utegangersau, transport av kalkun, velferd for hest og velferd for småfe.

Kjæle- og hobbydyr

Tilsynet med kjæledyr og hobbydyr har vært utfordrende og ressurskrevende. Spesielt gjelder dette hestehold, der utviklingen med at hester gis bort eller selges billig har fortsatt. Dette gjør det enklere å skaffe seg hest, noe som øker risikoen for at hester eies/holdes av personer uten tilstrekkelige forutsetninger til å sikre dyrene

³ Tilsyn på området primærproduksjon landdyr omfatter tilsyn med både dyrehelse og dyrevelferd. I 2012 var 71 % av registrerte tilsyn også etter lov om dyrevelferd. Tilstedeværelse i besetninger gir også kunnskap om dyrevelferden i de tilfellene hvor tilsynet i utgangspunktet er rettet mot dyrehelsemessige forhold.

tilfredsstillende miljø og stell. Flere regioner har tatt tak i problemstillingen. En utfordring i seg selv har vært å få oversikt over alle hestehold.

Sau på beite

I tråd med rovdyrforliket har Mattilsynet samarbeidet med Fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning i spørsmål knyttet til forholdet rovvilt/beitedyr. Mattilsynet har lokalt også gitt innspill til forvaltningsplaner for rovvilt. Det har også vært arbeidet målrettet for å finne egnede tiltak mot andre dyrevelferdsmessige uakseptable forhold som medfører skader og/eller tap.

Mosjonskrav for storfehold

Mattilsynet har arbeidet med å forberede både næringen og Mattilsynets forvaltning på innføringen av mosjonskrav for storfehold basert på løsdrift.

Tilsyn med reinsdyr

Mattilsynet har arbeidet systematisk med utvikling av tilsynsmetodikk for å forebygge og avdekke dyrevelferdsmessige problemer knyttet til beitesituasjonen i Finnmark. Det har vært samarbeidet med Reindriftsforvaltningen og Reinpolitiet i vurderingen av disse spørsmålene.

Bekymringsmeldinger

I 2012 kom det 6 786 bekymringsmeldinger om dyrevelferd. Dette er en økning på ca. 12 % fra 2011. Meldingene følges opp av distriktskontorene og en del dyrevernsaker oppdages gjennom dette systemet. En stor del av disse dyrevernsakene gjelder hold av kjæledyr og hest.

Tilsyn med pelsdyr

Også i 2012 har tilsyn med pelsdyrproduksjon vært prioritert, og i løpet av året gjennomførte Mattilsynet 245 tilsyn med pelsdyr. Dette er en økning fra 2011. I 2012 var 71 % av tilsynene uanmeldte mot 70 % i 2011. Tilsynet er utført med utgangspunkt i ny forskrift om hold av pelsdyr. En forholdsvis stor andel av tilsynene gjennomføres i sommermånedene fordi det da er flest dyr i farmene og oppdretters kompetanse og rutiner når det gjelder tilsyn og stell utfordres sterkest.

	2011 ⁴	2012
Antall tilsyn	225	245
Antall tilsyn med varsel om vedtak	37	65
Antall tilsyn der det ble fattet hastevedtak	16	15
Antall virksomheter som er politianmeldt	2	2
Antall tilsyn der det ble fattet vedtak om aktivitetsnekt	0	0

Tabell 9 Tilsyn med pelsdyr 2011 og 2012

I 65 av tilsynene ble det avdekket regelbrudd som førte til varsel om vedtak. I 15 tilsyn ble det avdekket så alvorlige forhold at det var nødvendig å fatte hastevedtak. To av virksomhetene er politianmeldt.

Det er den som har ansvaret for dyrene som har plikt til å sørge for at hvert pelsdyr har god dyrevelferd. Det er ikke mulig å drive pelsdyroppdrett helt uten skader på dyr. Det vesentlige er at alle skader må avdekkes og håndteres raskt. I store virksomheter vil det oppstå flere skader enn i mindre virksomheter. I store virksomheter med mange dyr må det være nok personell til å sørge for godt stell.

⁴ Korrigerte tall pr juni 2012

Selv om det i 2012 totalt sett er relativt få funn av sår, skader og syke dyr og burstandarder gjennomgående er god, ble det på enkelte farmer avdekket alvorlige brudd på regelverket. Det var dessuten en økning i antall tilsyn med varsel om vedtak, mens antall hastevedtak er stabilt. Dette bidrar til å trekke ned helhetsinntrykket, og gjør Mattilsynet bekymret. Vi vil derfor fortsatt ha særskilt oppmerksomhet rettet mot pelsdyrnæringen for å påse at regelverket følges og for å ha en oversikt over status og utvikling på området.

Forsøksdyrforvaltning

Mattilsynet har arbeidet med en ny modell for forsøksdyrforvaltning. Dette arbeidet pågår fortsatt og rapport om veien videre forventes å forligge i 1. halvår 2013.

Dyrevernemndene

Dyrevernemndene blir for en stor del benyttet i forbindelse med tilsyn av kjæledyrhold og håndtering av bekymringsmeldinger.

Fjørfé

Mattilsynet gjennomførte i 2011 et nasjonalt tilsynsprosjekt om dyrevelferd i slaktekyllingproduksjonen. Resultatene ble offentliggjort i februar 2012. Kontrollene ble gjennomført ved 25 % av landets slaktekyllingprodusenter (152), alle landets rugerier (3) og slakterier (5) for slaktekylling, samt transport av dyra.

Slaktekylling holdes i flokker med titusenvis av enkeltindivider. De som har ansvaret for dyra, har plikt til å sørge for at hver enkelt slaktekylling har god dyrevelferd gjennom hele livet. Funnene i prosjektet viser at dyrevelferden i slaktekyllingproduksjonen generelt må bli bedre, og at dette må gjøres blant annet gjennom å ha fokus på dyrevelferden til hver enkelt slaktekylling.

Det ble avdekket regelverksbrudd i 132 av 152 besetninger. 102 av 152 besetninger hadde alvorlige avvik som medførte pålegg om å rette på forholdene. De inspiserte besetningene var valgt ut på grunnlag av en risikovurdering. Det var derfor forventet å finne avvik fra regelverket i mange av besetningene. De fleste bruddene på regelverket, gikk på vesentlige krav som påvirker dyrevelferden direkte. Dette var for dårlig strøkkvalitet, mangler ved lysprogram, for høy dyretetthet, for dårlig klima, mangler ved tilgang på fôr og vann, manglende rutiner for uttak og håndtering av syke og skadde dyr, og for dårlige avlivingsrutiner.

2.3.3.3 Fiskehelse

Oppdrettsnæringen i Norge kjennetegnes av store og profesjonelle aktører. Dette krever at Mattilsynets vedtak er av forvaltningsmessig høy kvalitet og at de er godt faglig begrunnet. Tilstrekkelige ressurser og nødvendige hjemler i lovverket til å reagere korrekt og forholdsmessig er også viktig.

Lakselus og fiskehelse er utfordrende områder i havbruket.

Lakselussituasjonen for oppdrettsfisk har bedret seg de siste tre årene. Det gjennomsnittlige nivået av lus i anleggene har gått ned og regelverksetterlevelsen er god, men fortsatt er det enkelte anlegg som ikke etterlever regelverket. Situasjonen for villfisk er ikke forbedret. Utvandringen av vill laksesmolt ser ut til å ha gått bra i mange områder i 2012, men i enkelte områder, spesielt Hardangerfjorden, har situasjonen forverret seg. Registreringer gjort på sjørret indikerer at lusepåslaget var høyere enn på mange år. Problemer med resistens, registrert som behandlingssvikt meldt til Mattilsynet, er økende.

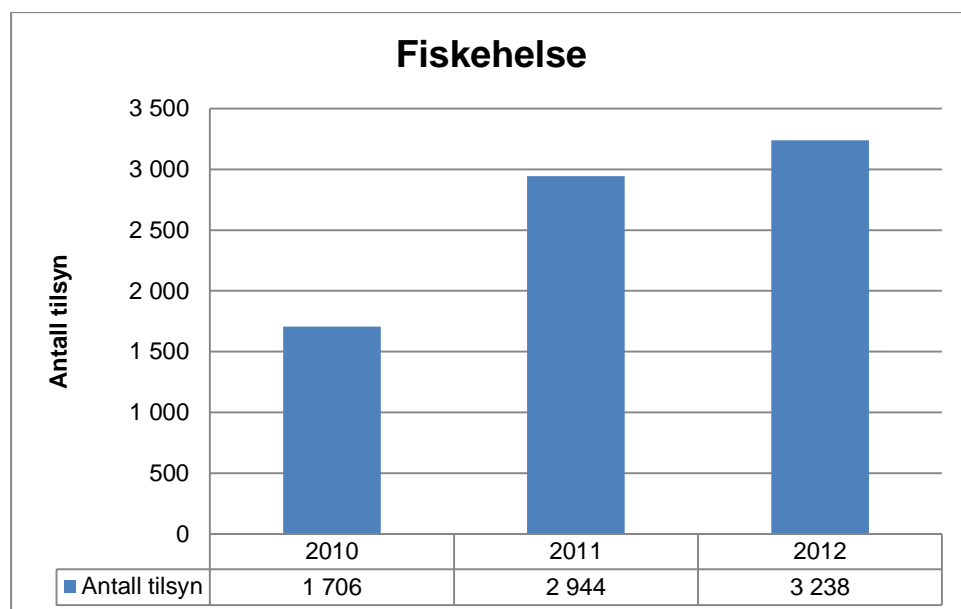
Målet om bekjempelse av lakselus hos vill laksefisk er ikke nådd i mange områder. Dette på tross av at tilstanden i oppdrettsanleggene er tilfredsstillende.

Bruk av midler for behandling av lakselus har ligget på et høyt nivå i de siste tre årene, sammenlignet med nivået før 2009. Spesielt bekymringsfullt er bruken av kitinhemmere (flubenzeroner) i perioder av året hvor det ikke er anbefalt å bruke disse midlene på grunn av miljøbelastningen.

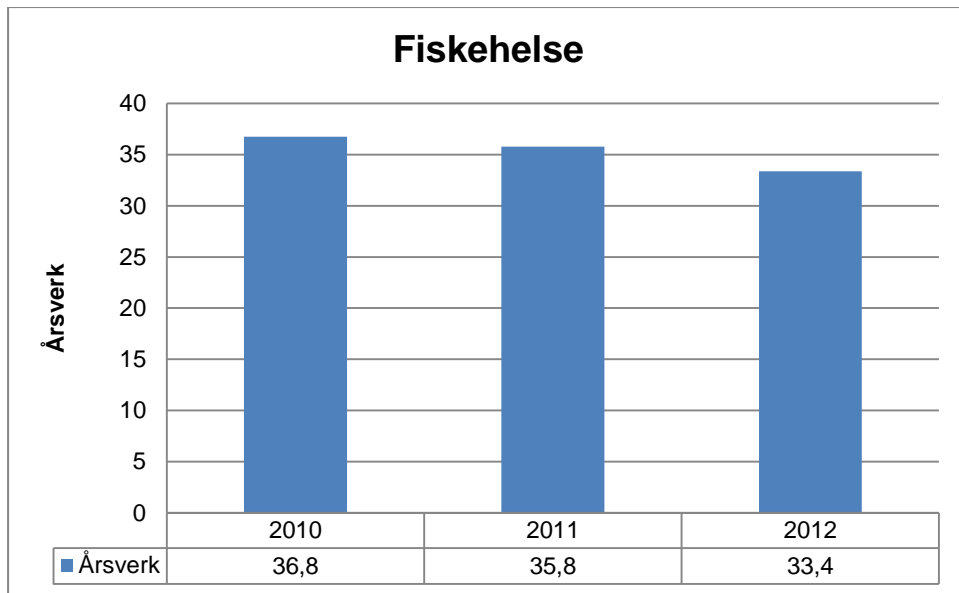
Norsk havbruk påføres store tap på grunn av smittsomme sykdommer. I 2012 har det vært bare 2 utbrudd av ILA. Utfordringene når det gjelder pankreassykdom (PD) har økt med flere tilfeller også i sonen nord for Hustadvika som skal være PD-fri. Mange av disse utbruddene er knyttet til en ny variant av PD, SAV2. SAV 2 er med høy sannsynlighet innført fra Skottland med innkjøpt smolt eller i forbindelse med annen transport. Spredningen av den nye varianten, spesielt til den nordlige delen av landet, skjer ved transport av levende fisk. Transport av levende fisk, spesielt smolt er en betydelig risikofaktor i norsk fiskeoppdrett. I 2012 er det registrert en økning i utbrudd av kaldtvannsvibriose, noe som har medført en økning av bruken av antibiotika.

Gjennomsnittlig tapsprosent i sjøfasen ligger på rundt 20 %, men det er store geografiske variasjoner. Flere anlegg har tap fra 30 % og oppover. Tapene er ikke bare knyttet til sykdom. Også faktorer som ledelse og smoltkvalitet spiller inn. Etter Mattilsynets vurdering er dette det alvorligste fiskevelferdsproblemet i havbruksnæringen.

Mattilsynet har styrket arbeidet med enhetlig tilsyn på området fiskehelse og fiskevelferd gjennom nasjonale og regionale fagforum, samt nasjonale kurs. Vi har lagt vekt på å oppnå bedre og mer enhetlig virkemiddelbruk i dette tilsynet. I den forbindelse har vi startet et arbeid med å oppdatere retningslinjer for bruk av tvangsmulkt og anmeldelser, og det er lagt vekt på å styrke kunnskapen om naturmangfoldloven.

Figur 8: Antall tilsyn fiskehelse

Figur 9: Tidsbruk fiskehelse

Figurene 8 og 9 viser at antall tilsyn på fiskehelseområdet har økt noe, mens ressursbruken holder seg stabilt.

På fiskehelseområdet er det avdekket avvik i 58 % av virksomhetene vi har ført tilsyn med. Tallet varierer fra 43 % i regionen med lavest andel til 69 % i regionen med høyest andel. Mattilsynet fattet vedtak i 96 % av tilsynene hvor det ble avdekket avvik. Variasjonene mellom regionene når det gjelder å fatte vedtak var fra 94 % til 100 %.

Arbeidet med å bekjempe og begrense ulike fiskesykdommer har særlig vært rettet mot PD og lakselus. Mattilsynet påla også i 2012 havbruksnæringen å gjennomføre en felles våravlusning for å redusere smittepresset fra lus på utvandrende villsmolt. Det er innført endrede rapporteringsrutiner for lus. Nye og forbedrede data vil etterhvert bli brukt i forbindelse med tilsyn.

I tråd med oppfølging av den strategiske områdeanalysen om fiskeoppdrett har det vært gjennomført møter på toppledernivå mellom Mattilsynet og de fem største oppdrettsselskapene.

Forbud mot bruk av CO₂-bedøving ble innført i 2012. De fleste slakteriene har innført alternative metoder slik at bruk av CO₂-bedøving fases ut.

Mattilsynet har i 2012 vektlagt en enhetlig gjennomføring av revisjoner av stamfisk siden mest mulig smittesikker rognproduksjon er avgjørende for god helsestatus for oppdrettsfisk. Erfaringer fra slike koordinerte stamfiskrevisjoner skal brukes i arbeidet med å utvikle en velfungerende og enhetlig internkontroll i matfisk- og settefiskanlegg.

Tilsynsprosjekter

Det nasjonale prosjektet hovedårsaker til dødelighet av laks og ørret i oppdrett i sjø har vært planlagt i 2012 for gjennomføring i 2013. Det bygger på erfaringer gjort i et regionalt tilsynsprosjekt i Trøndelag, Møre og Romsdal.

Hendelser

I 2012 var det to tilfeller av infeksiøs lakseanami (ILA), 101 tilfeller av PD (SAV2 og SAV3) sør for Hustadvika, 49 tilfeller av PD (SAV2) nord for Hustadvika, ett tilfelle av (SAV3) nord for Hustadvika og ett tilfelle av bakteriell nyresyke (BKD) i 2012. Høsten

2012 ble det påvist amøbesjukdom (AGD) i Rogaland og Hordaland. Forekomst av sykdommen blir registrert i forbindelse med lusetelling.

Det er iverksatt en rekke tiltak for å redusere påvirkningen av oppdrett på villlaks, både når det gjelder rømming, og bekjempelse av lus. Dette har krevd innføring av nye metoder og ny teknologi. Mattilsynet har en viktig oppgave i å hindre at de nye produksjonsmåtene og metodene innvirker negativt på helse og velferd. Dette tilsyns-området er nytt og krevende, og det er behov for økte ressurser og økt kunnskap.

2.3.4 Utvikling av tilsyn

Enhetlig tilsyn

Rapporten fra Riksrevisjonen om manglende enhetlighet i utførelsen av tilsynet har forsterket behovet for å iverksette og følge opp tiltak som bidrar til økt enhetlighet i Mattilsynet. Det ble i den forbindelse utarbeidet en samlet og overordnet plan for utvikling av et mer enhetlig tilsyn.

Av de viktigste tiltakene i 2012 vil vi trekke fram følgende:

- Endringer i delegeringsbrevet har åpnet for mer samarbeid på tvers som vil bidra til økt fokus på enhetlighet
- Etablering av et register med oversikt over tidligere avgjørelser fattet i Mattilsynet og som kan ha betydning for avgjørelsen i senere saker
- Struktur og funksjon av de ulike fagfora på nasjonalt og regionalt nivå er styrket. Fagforaene har en sentral rolle i arbeidet med å gjøre Mattilsynets tilsynsarbeid mer enhetlig.
- Flere lokalrevisjoner har hatt enhetlighet som tema
- Bred gjennomgang og oppfølging av ESA-rapporter i hele organisasjonen
- Hospitering, i egen region eller annen region
- Generelt fokus på enhetlig tilsyn i ledermøter, regionsamlinger og andre fora
- Økt bevisst rundt lederrollen, bl.a. som kvalitetssikrer
- Forbedringer i MATS når det gjelder tilsynsstøtte

Det er utfordrende å måle om tilsynet blir mer enhetlig. Indikatorer alene kan ikke gi tilstrekkelig og god informasjon om utviklingen. Indikatorer som ble innført i 2012 gir informasjon om variasjoner mellom regionene og vil over tid gi uttrykk for en utvikling. Det er også påbegynt et arbeid for bruk av ringtester (vignetter). I tillegg utvikles en metode for å avdekke graden av enhetlig tilsynspraksis på ulike fagområder. Metoden vil bli tatt i bruk i 2013.

Tilsynsprosjekter

Som omtalt tidligere er gjennomføring av nasjonale og regionale tilsynsprosjekter viktig i utviklingen av tilsynet.

Følgende nasjonale tilsynsprosjekter er gjennomført i 2012:

- Styring og kontroll av HACCP
- Slaktehygiene småfé
- Drikkevann
- Dyrehelsepersonell – journalføring, rapportering og meldeplikt
- Avfallsbasert gjødsel

Kompetanseutvikling

Det er etablert en modell for sentrale kompetansetiltak for tilsynspersonell som fremmer relevant kompetanseutvikling og enhetlig og helhetlig tilsyn. Den gir også mulighet for målrettet karriereutvikling i Mattilsynet. Modellen omfatter tiltak rettet mot

- lovpålagte kompetansetiltak innen grensekontroll, kjøttkontroll og tilsyn med slakting/ nedskjæring
- generell tilsynskompetanse, herunder grunnleggende kompetanse som tilsynsmedarbeidere forventes å ha som tilsynsmetodikk, forvaltningskompetanse, kommunikasjon på tilsyn, prøvetaking og analyse, tiltakene skal i framtiden videreutvikles til Mattilsynets Tilsynsskole
- generell fagkunnskap, dvs. tiltak som støtter fagkompetansen som det forventes at alle medarbeidere innen et område skal ha
- påbyggende fagkunnskap, dvs. tiltak som hever kompetansen på forvaltningsområder når det gjelder ny kunnskap, nye trender m.v.

E-læringskurset «Godt tilsyn» fokuserer på prinsipper for godt tilsyn, rolleforståelse for tilsynsmedarbeidere og tilsynsprosessen. Kurset ble oppdatert og relansert i 2012.

MATS

I videreutviklingen av MATS er brukervennlighet og forbedring av eksisterende løsninger prioritert også i 2012. For å måle resultatet av denne prioriteringen er det gjennomført en brukerundersøkelse. Foreløpige resultater viser en positiv tendens. Endelig rapport vil foreligge februar 2013.

Det er utviklet en brukerundersøkelse som skal gjennomføres årlig for å måle utvikling av brukertilfredshet over tid. Den første undersøkelsen sendes ut i første halvdel av 2013.

I 2012 er det utviklet ny funksjonalitet slik at driftsplaner fra akvakulturanlegg kan saksbehandles i MATS, veterinærer kan oppdatere opplysninger via skjematjenesten og standarttilsyn kan defineres nærmere for ulike tilsynsobjektgrupper.

2.3.5 Beredskap

Mattilsynet er en beredskapsorganisasjon og har jobbet systematisk med beredskap over lang tid. Mattilsynet har i 2012 gjennomført en rekke øvelser både regionalt og nasjonalt. Alle øvelser evalueres og læringspunkter følges opp.

Målet med beredskapsarbeidet er å gjøre Mattilsynet i stand til å håndtere hendelser effektivt. Følgende hendelser krevde nasjonal håndtering i 2012:

- Det ble satt stab ved hovedkontoret for å håndtere markedsadgangen da den russiske veterinærtjeneste utestengte 13 lakseslakterier fra å eksportere fersk laks og ørret til Russland
- Region Hordaland, Sogn og Fjordane satte stab for å håndtere funn av Paramyxovirus hos duer i Hordaland og Rogaland
- Forsterket linje ble etablert for å håndtere funn av:
 - Pospiviroider i importerte pryddplanter som truer tomatthøsten
 - Heksekost i norsk fruktproduksjon
 - Salmonella Mikawasima hos pasienter i åtte fylker.

Mattilsynet øver for å opprettholde evnen til å håndtere hendelser. I 2012 gjennomførte vi 69 ulike øvelser fordelt på stabsøvelser, varslingsøvelser og loggøvelser. Følgende to øvelser trekkes spesielt fram:

- Todagens saneringsøvelse i samarbeid med Sivilforsvaret og ISS
- Øvelse «Tempest 2012», utbrudd av munn- og klauvsjuka, i samvirke med Veterinærinstituttet, Animalia, Veterinærforeningen, Norsk Protein, Nortura, Bondelaget, fylkesmenn og LMD.

Evalueringer etter øvelser viser at stabssetting ved regionkontorene fungerer bra, at distriktskontorene må øve mer i felt og hovedkontoret mer på stabssetting.

To beredskapsområder ble gjenstand for ESA-inspeksjoner i 2012 – dyrehelse og zoonoser. Beredskapen for dyrehelse ble vurdert å være tilfredsstillende, men det er et forbedringspunkt å finne egnede nedgravingsplasser for kadavre i samarbeid med kommuner og fylkesmenn. Det er også viktig å styrke samarbeidet mellom Mattilsynet og kommuneoverlegene for å kunne håndtere zoonoser.

2.3.6 Dyrehelsepersonell

VetReg

Siden 1. januar 2012 har det vært obligatorisk for veterinærer å rapportere legemiddelbruk til VetReg. Dette har i hovedsak vært fulgt opp på en tilfredsstillende måte, selv om rapporteringen i en del tilfeller oppfattes å være arbeidskrevende for veterinærene. Fra 2013 underlegges apotekene samme rapporteringsplikt.

Tilsyn med dyrehelsepersonell

Det er gjennomført et nasjonalt tilsynsprosjekt «Dyrehelsepersonell – journalføring, rapportering og meldeplikt», der det blant annet ble avdekket behov for en del regelverksavklaringer på området. Et annet resultat av prosjektet er økt virkemiddelbruk, herunder krav om etterrapportering av medisindata, samt oppfølgende tilsyn med veterinærer som ikke har rapportert legemiddelbruk i tråd med retningslinjene. Det har i tillegg vært et lite antall tilsynssaker mot dyrehelsepersonell.

2.3.7 Biproduktvirksomheter

Nasjonalt fagforum har bidratt til et bedre og mer effektivt tilsyn, samt en harmonisering når det gjelder gjennomføringen av biprodukt- og fôrregelverket.

Det ble gjennomført inspeksjoner sammen med de respektive fylkesmenn når det gjelder håndtering av matavfall fra utenlandske skip i norske havner.

Ny metode for prosessering av biprodukter fra fisk ble risikovurdert av Vitenskapskomitéen. Metoden er i ferd med å bli godkjent metode i EUs biproduktregelverk.

2.3.8 Innsatsvarer

Fôr.

Sluttrapporten fra tilsynsprosjektet på fôr, som forelå tidlig i 2012, er behandlet og følges opp. Rapporten konkluderte med at fisk- og landdyrfôrproduksjonen i Norge i hovedsak er trygg. Det ble ikke påviste farlig fôr, men noen av systemavvikene som ble funnet var så alvorlige at de i en gitt situasjon kunne ført til at farlig fôr kunne kommet på markedet.

Overvåkningsprogrammet har prioritert kontroll av fôrvarer fra tredjeland.

Det er gjennomført 257 tilsyn med særskilt vektlegging av at virksomheter er registrert/godkjent i samsvar med fôrhygieneforskriften. Videre er kontroll med styring med bakgrunn i gjennomført fareanalyse, innkjøpsrutiner og sporbarhet vektlagt.

Avfallsbaserte gjødselvarer

I 2012 ble det gjennomført et nasjonalt tilsynsprosjekt om avfallsbaserte gjødselvarer. Det ble gjennomført tilsyn i 55 av 158 aktuelle virksomheter. Det ble avdekket mangler ved internkontrollsystemet i flere av virksomhetene. Det ble dessuten gjort noen funn av manglende godkjenning etter biproduktregelverket for mottakere av animalske biprodukter.

Sertifisert produksjon av settepoteter

Mattilsynet arbeider med å modernisere systemet for sertifisering av settepoteter, og har i den sammenheng oppnådd enighet med settepotetforretningene om at bransjen selv skal være ansvarlig for uttak av jordprøver med tanke på PCN-analyser. Intensjonen er at denne omleggingen skal bidra til å tydeliggjøre virksomhetenes faktiske ansvar for å fremskaffe alt underlag for sertifisering.

2.3.9 Primærproduksjon – planter

Plantehelsen i Norge er god. I 2012 har det vært utbrudd av enkelte karanteneskade-
gjørere som har blitt bekjempet på en effektiv måte. Funn av sykdommen heksekost på
epletre er i den forbindelse spesiell. Funnene av heksekost avdekker store svakheter i
norsk foredlingsarbeid. Foredlingen skjer hos få aktører. Når store aktører faller ut på
grunn av sykdom, oppstår det problemer med å dekke næringens behov for nytt
plantemateriale. Det fører til økt behov for import. Import av plantemateriale vil alltid
representere en risiko for at nye skadegjørere innføres. Husdyrnæringen har i mange år
tatt ansvar for import av avlsmateriale gjennom KORIMP. Etter vår vurdering må
bransjene knyttet til produksjon av frukt ta et tilsvarende ansvar.

Plantehelse

Arbeidet med å modernisere tilsynet/forvaltningen innenfor plantehelseområdet er
videreført i 2012. Det primære siktemålet har vært å bevisstgjøre bransjen på ansvaret
den har i henhold til regelverket.

Det har vært flere hendelser inne plantehelse, herunder funn av

- pospiviroid i tomatgartneri og importerte sendinger av prydplanter
- heksekost i både planteskoler og private frukthager

Med unntak av heksekost er tilstanden på området uforandret fra 2011. Det har vist seg
at bransjen i liten grad er organisert slik at denne type hendelser blir håndtert på en
forsvarlig måte.

Dynamisk plantehelseforvaltning/sykdomsbekjempelse

Det er gjennomført en vurdering av ulike bekjempelsesalternativer for sykdommen rød
marg i jordbær. Resultatene av gjennomgangen vil i første omgang innebære en
forskriftendring som allerede fra sesongen 2013 vil forenkle bekjempelsespraksisen
knyttet til denne sykdommen.

Nye trusler

Det er sammen med Bioforsk og Skog og landskap etablert et velfungerende forum for
vurdering av nye skadegjørere/trusler. Det blir fortløpende lagt ut nettinformasjon og
igangsatt OK-programmer på bakgrunn av møtene i forumet. Målgruppen for
informasjon m.v. er både bransjen og Mattilsynets egne inspektører.

2.3.10 Primærproduksjon – landdyr

Dyrehelse

Husdyrhelsen i Norge er god. Det er bekymringsfullt at en sykdom som Schmallenberg
fikk spre seg raskt i Norge, selv om dette foreløpig ikke ser ut til å ha ført til vesentlige
produksjonstap. Mattilsynet er bekymret for helsesituasjonen i norsk hobbyfjorfehold,
der det er registrert flere utbrudd av infeksiøs bronkitt. Det er ikke registrert utbrudd av
den samme sykdommen i kommersielt fjorfehold, men situasjonen i hobbyfjorfeholdet
er en betydelig risiko for norsk fjorfenæring.

Innførsel av kjæledyr har økt betydelig i 2012. Spesielt gjelder dette for gatehunder fra Romania. Omfanget av kommersiell import av kjæledyr fra enkelte områder er blitt så stor at det statistisk sikkert vil utgjøre en økt risiko for både dyre- og folkehelse.

Ringorm

Det ble bekreftet utbrudd av ringormsmitte (*trichophyton verrocosum*) i noen besetninger på Østlandet og Sør-Vestlandet. Fra én av besetningene var det solgt dyr til 19 andre besetninger spredt rundt i landet. Den videre håndteringen av utbruddet ble koordinert sentralt, og det ble gitt råd om hvilke av de aktuelle kjøperbesetningene som skulle båndlegges på mistanke.

Schmallenbergvirus

Schmallenberg er en ny sykdom hos drøvtyggere, som først ble introdusert i Mellom-Europa i 2011. I september ble det påvist Schmallenbergvirus i sviknott også i Norge. Dette funnet ble fulgt opp med testing av tankmelk fra et stort antall besetninger, der ca. 40 av prøvene var positive. Eierne av besetninger der det var gjort positive funn ble informert om forhold ved sykdommen.

Overvåkingsprogrammet fra 2012 videreføres i 2013 for å vurdere konsekvenser viruset kan ha for reproduksjon hos storfe og småfe. Prøvetakingen av tankmelk vil bli videreført i 2013 og vil samtidig bli utvidet til å gjelde større deler av landet.

Infeksiøs bronkitt (IB)

Det har vært en relativt stor økning av antall tilfeller av IB (12) på hobbyfjorfé. Mattilsynet har utarbeidet retningslinjer for håndtering av sykdommen.

Partamyxovirus-1

I et større parti duer importert fra Belgia ble det kort tid etter ankomst registrert paramyxovirus-1 infeksjon. Hele partiet ble avlivet og en unngikk smitte til andre besetninger.

Antall nysmitta besetninger i 2012 er 11 mot 16 foregående år. Det er utarbeidet en revidert veileder for bekjempelse av sykdommen i tråd med ny kunnskap og de erfaringer som er gjort, bl.a. i forbindelse med gjennomføringen av tilsynsprosjektet «Friske føtter». Prosjektet avsluttes i 2013 og det blir viktig å videreføre nødvendige tiltak slik at sykdommen holdes under kontroll.

Åpen yngelrâte

Arbeidet med bekjempelse av utbruddet av åpen yngelrâte er videreført i 2012. For å få oversikt over omfanget av utbruddet, ble det besluttet å gjennomføre en utvidet prøvetaking. Det er blitt analysert 200 prøver, hvorav kun 5 er positive

Sykdommer knyttet til innførsel av gatehunder

Økt innførsel av gatehunder har medført at flere mer eller mindre alvorlige sykdommer, herunder tungeorm, brun hundeflått og hjerteorm, nå er avdekket i Norge. Det er dessuten blitt nedsatt en tverrfaglig arbeidsgruppe med deltakere fra Mattilsynet og Veterinærinstituttet for å vurdere tiltak knyttet til ikke-kommersiell innførsel/transport av kjæledyr, først og fremst hunder. Rapport fra arbeidsgruppen fremlegges i mars 2013.

2.3.11 Videre bearbeiding, omsetning, lagring og transport av næringsmidler

2.3.11.1 Generelle vurderinger og utfordringer på næringsmiddelområdet

Tilsyn med næringsmidler for å sikre trygg mat er en svært viktig oppgave for Mattilsynet. Mattryggheten i Norge er god, og på dette området er det forbyggende tilsynsarbeidet svært viktig. I 2012 gjennomførte vi 14 672 tilsyn med produksjonen, forhandlerleddet og serveringsbransjen. Nivået på tilsynsproduksjonen er det samme som i 2011.

Næringsmiddelområdet er stort og komplekst ansvarsfelt. Området er under utvikling både med tanke på mye nytt regelverk og endringer i bransjene. Økende globalisering medfører mer import og eksport, netthandel, flere produkter med nye problemstillinger som kosttilskudd, ny mat, matvarer med helse- og ernæringspåstander og produkter med annen til dels «aggressiv markedsføring».

For å øke effektiviteten og utnytte kompetansen i organisasjonen bedre er enkelte nasjonale oppgaver tillagt et regionkontor. Dette gjelder tilsyn med Nøkkelhull, matkontaktmateriale, berikning og næringsmidler med gluten.

I 2012 gjennomførte Forbrukerrådet en kampanje rettet mot merking av matvarer. Kampanjen viste at flere produkter ble markedsført med betegnelser som var villedende. Mattilsynet har fulgt opp disse produktene hos produsentene, og planla i 2012 et tilsynsprosjekt rettet mot villedende merking for gjennomføring i 2013.

Ulovlig innførsel og omsetning av kjøttprodukter og andre matvarer beskrives internasjonalt som en risiko på frammarsj. Dette gir en betydelig risiko for sykdomsutbrudd hos mennesker som følge av smittestoffer, forurensing og uhygienisk håndtering. Det utgjør også en risiko for husdyrhelsen med mulighet for innførsel av alvorlige, smittsomme sykdommer.

Tilsynet som må til for å kunne avdekke forholdene og kunne dokumentere de godt nok, er svært krevende. Det krever andre metoder og annen ressursbruk enn det som gjelder for tilsyn med lovlige virksomheter, og dels metoder og samarbeidsformer mellom ulike etater som foreløpig ikke er godt nok utviklet. Dette vil få økt oppmerksomhet i årene framover.

Flere hendelser de siste årene har vist at importerte vegetabiliske næringsmidler kan være forurenset med mikrobiologisk agens som gir sykdom. Årsrapporten fra RASFF for 2011 viser en stor økning fra foregående år av antall meldte produkter av frukt og grønt med innhold av patogene mikroorganismer. Myndighetene oppfordrer til økt konsum av vegetabilier og dette er en næringsmiddelgruppe som inngår i en sunn livsstil som foretrekkes av stadig flere. Store andeler av det vi spiser av frukt og grønt må importeres og importen er økende.

Frukt og grønnsaker er ofte spiseklare produkter som ikke varmebehandles før konsum. Det er liten kunnskap om disse produktene når det gjelder behandling før konsum både hos bransje og forbruker. Import av vegetabiliske næringsmidler er et prioritert område i 2013, og det vil bli gjennomført et nasjonalt tilsynsprosjekt med revisjon og prøveuttak hos ca. 40 virksomheter. Sluttrapport forventes ferdigstilt i januar 2014.

2.3.11.2 Sjømatnæringen

Mattilsynet er hele verdens sjømattilsyn. Av all sjømat produsert i Norge går 95 % til eksport. I 2012 har det vært fokus på tilsyn med virksomheter som produserer laks og ørret til Russland. Et landsdekkende team har deltatt i tilsyn med virksomhetene. Vår vurdering er at denne innsatsen har forbedret regelverksetterlevelsen og hevet nivået i virksomhetene. Når det gjelder hvitfisk har Mattilsynet forberedt det nasjonale tilsynsprosjektet som skal gjennomføres i 2013. Denne delen av prosjektet har vært rettet mot å heve kompetansen hos eget personell.

Mattilsynet har lagt vekt på oppfølging av ESA-inspeksjonen på sjømatområdet, som ble gjennomført i 2011. Kompetansen fra så vel nasjonale som regionale fagfora er brukt for å øke kvaliteten på tilsynet samt å gjøre det mer enhetlig. Det er videre gjennomført flere nasjonale kurs i tilsyn med sjømat og skjellvirksomheter etter hygieneregelverket og et eget kurs i HACCP i sjømatindustrien.

Det har for øvrig vært arbeidet med planlegging av et nasjonalt tilsynsprosjekt rettet mot hvitfiskindustrien, som skal gjennomføres i 2013.

Tilsynet med lakseslakterier ble intensivert i 2012. Dette må i stor grad ses i sammenheng med de importrestriksjonene russiske myndigheter har iverksatt som følge av avvik knyttet til generell hygiene, merking og kjølekjeden.

Mattilsynet viderefører samarbeidet med Fiskeridirektoratet i forbindelse med forvaltningen av fremmedstoff. Det er ikke innført noen ytterligere fangstforbud på grunn av fremmedstoff i 2012.

Det er fortsatt en del utfordringer innen hvitfisknæringen når det gjelder regelverksetterlevelse knyttet til bygningsmessige forhold, hygienekompetanse og bruk av HACCP-basert internkontroll. Erfaringene etter hvitfiskkampanjen vil legges til grunn for Mattilsynets videre arbeid.

2.3.11.3 Kjøttbransjen

Nasjonale retningslinjer

Mattilsynet har vurdert og anerkjent en ny, omarbeidet versjon av kjøttbransjens retningslinje for sikrere hygienisk råvarekvalitet ved slakting av storfe, sau og gris.

Prosjekt "Framtidens kjøttkontroll"

Prosjektet "Framtidens kjøttkontroll" er gjennomført i samarbeid med kjøttbransjen. Ressursbruk er kartlagt og oppgaver, arbeidsprosesser og systemløsninger vurdert. Det foreligger rapporter fra tre delprosjekter. Første fase i prosjektet kan dermed avsluttes. Mattilsynet legger opp til følgende forslag til videreføring:

- Sørge for riktig oppgavefordeling mellom slakteri og Mattilsynet, og utnytte mulighetene regelverket gir for overføring av oppgaver på visse vilkår.
- Utvikle MATS slik at Mattilsynets behov for systemstøtte i kjøttkontrollarbeidet dekkes, herunder web-tjenester for utveksling av nødvendig informasjon mellom Mattilsynets og slakterienes systemer.

Mattilsynet vil i første omgang legge vekt på å klaregjøre oppgave- og ansvarsfordelingen mellom Mattilsynet og slakteriene innenfor de mulighetene som regelverket gir.

Nasjonalt tilsynsprosjekt slaktehygiene småfe

Det er gjennomført et nasjonalt tilsynsprosjekt om slaktehygiene småfe. Bakgrunnen for tilsynsprosjektet er det alvorlige utbruddet av E. coli-infeksjon i 2006. Tilsynsprosjektet har undersøkt om slakteriene følger regelverket for slaktehygiene og egen bransjeretningslinje fra 2007 (der den er tatt inn i virksomhetenes internkontroll) og om tilsynsaktivitetene er kalibrert og medvirker til mer enhetlig håndtering av avvik. Rapporten vil foreligge i 1. halvår 2013.

2.3.11.4 Andre bransjer innen næringsmiddelområdet

I 2012 gjennomførte Mattilsynet et stort nasjonalt tilsynsprosjekt med fokus på næringsmiddelvirksomhetenes etterlevelse av krav om styring og kontroll med næringsmiddeltryggheten gjennom bruk av HACCP-prinsippene. Det er ført tilsyn med større produksjonsvirksomheter og kjøkken- og cateringsvirksomheter. På landsbasis ble det gjennomført 1 034 revisjoner. Resultatene viser til dels mangelfull etterlevelse av kravet om HACCP-basert internkontroll i virksomhetene. Tilsynsrapporten vil foreligge våren 2013.

Under omtales viktige enkeltområder:

Tilsyn med serveringsbransjen

Tilsyn med serveringsbransjen er gjennomført i samme omfang som i 2011. Det er størst utfordringer med regelverksetterlevelsen i de større byene, særlig når det gjelder hensyn til hygiene og kompetanse. Mattilsynet samarbeider tett med andre etater som Skatteetaten, politiet, Tollvesenet og Arbeidstilsynet i forbindelse med tilsyn i mange byer.

Det er gjennomført flere regionale tilsynsprosjekter på dette området. I Bergen ble det gjennomført et prosjekt der resultatene fra tilsynene ble publisert i blant annet Matportalen.no. I region Rogaland og Agder ble det gjennomført et prosjekt med fokus på gatekjøkken hvor det ble funnet regelverksbrudd knyttet til kritiske driftsrutiner av betydning for hygien og mattryggheten. Resultater fra disse prosjektene og de øvrige som er gjennomført gir viktige bidrag til utvikling av tilsynet vårt.

Pilotprosjektet på smilefjes i region Trøndelag og Møre og Romsdal ble videreført.

Tilsyn med småskala

Småskala gårdsutsalg og servering var satsingsområde i 2011 og 2012. Tidligere har det på småskalaområdet vært gjennomført prosjekter på melk, kjøtt og innlandsfisk.

I 2011 ble det gjennomført et nasjonalt tilsynsprosjekt rettet mot småskala matproduksjon. Rapporten ble ferdigstilt januar 2012. Vi gjennomførte tilsyn med 291 gårdsutsalg og servering, i alt 310 tilsyn i hele landet. Resultatene viser få regelverksbrudd i forbindelse med produksjon og servering av mat. Hovedutfordringen er oppfølging av internkontrollen og egen vannforsyning. Virksomhetene må sikre trygg mat gjennom å forbedre kompetansen om farer for mattryggheten i egen produksjon og omsetning.

Konklusjonen etter alle fire tilsynsprosjektene viser at det er et stort kompetansebehov hos mange småskala matprodusenter. Resultatene viser at mange har mangler når det gjelder kunnskap om regelverk, forståelse for farene ved egen produksjon og systematisk styring av farene.

Rettet informasjon og veiledningsmaterieil vil bli prioritert innenfor området småskala/lokalmatproduksjon.

Tilsyn med meieri

Tilsynet med meierivirksomhetene var omfattet av det nasjonale tilsynsprosjektet "Styring og kontroll av HACCP", der 42 virksomheter med produksjon av melk og melkeprodukter ble revidert. I tillegg ble det avholdt en nasjonal opplæringsamling der det var særskilt fokus på tilsyn med meierier.

Når det gjelder resultatene av tilsynet med småskala melkevirksomheter, er det en gjennomgående tendens at produsentene har mangelfull kunnskap om hygiene-regelverket og om risikostyring i egen produksjon. Mattilsynet vil iverksette hensiktsmessige informasjon- og veiledningstiltak overfor småskalabransjen for å bøte på dette.

Tilsyn med vegetabilsk mat

Det er gjennomført et overvåkingsprogram med prøvetaking av 270 prøver av salat, sukkererter, bær og spirer. Prøvene var av importerte og norskproduserte produkter med nasjonal distribusjon, og ble analysert for ulike bakterier, virus og parasitter. Generelt viste resultatene lav eller ingen forekomst av smittestoffene det ble analysert for. Rapport vil foreligge i løpet av mars 2013.

Faren for næringsmiddelbårne utbrudd knyttet til importerte vegetabilske næringsmidler synes imidlertid å være økende, jf. omtale i punkt 2.3.13.

*Tilsyn med spiseklar mat - fokus på *Listeria monocytogenes**

Tilfeller av listeriose er i vesentlig grad knyttet til spiseklar mat der *L. monocytogenes* kan vokse. *Listeria* er vanlig i naturen og er ikke uvanlig å finne i miljøet i næringsmiddelvirksomheter. Det har blitt planlagt et nasjonalt tilsynsprosjekt der det skal gjennomføres 700 revisjoner i virksomheter som produserer spiseklar mat. Det legges også opp til uttak av prøver for analyse.

Tilsyn med kosttilskudd

Flere importpartier av kosttilskudd ble stoppet på grunn av merkefeil, manglende forhåndsvurdering og feilaktige helsepåstander. Det er mottatt meldinger om mulige bivirkninger som fortløpende bli fulgt opp.

Materialer og gjenstander i kontakt med mat (matkontaktmaterialer)

En ESA-inspeksjon i 2012 viste at Mattilsynet har noen utfordringer med tanke på tilsyn av produsenter og importører av matkontaktmaterialer. Tilsynet på dette området vil derfor bli intensivert i 2013 og 2014.

Næringsmidler til bruk ved spesielle ernæringsmessige behov

I 2012 ble det elektroniske meldeskjemaet i MATS for innmeldinger av medisinske næringsmidler, morsmelkerstatninger, tilskuddsblandinger, barnemat og andre særnærprodukter som har meldeplikt, jf. § 9 i særnærforordningen lansert. Forvaltningen på dette området anses som ressurskrevende sett i forhold til risiko.

2.3.12 Eksport og import

Mattilsynet er en viktig tilrettelegger for eksporten av norsk sjømat. Trenden de siste årene er at veterinære krav blir en viktigere og viktigere premisse for eksporten. Land som Russland og flere asiatiske land stiller spesifikke krav knyttet opp mot sitt eget regelverk. Denne utviklingen skaper merarbeid for Mattilsynet. Ressurser er omprioritert og ytterligere ressurser vil kreves dersom vi skal være en god tilrettelegger for norsk sjømateksport.

Importen er økende, spesielt gjelder dette frukt og grønt. Sette over flere år er forbruket av frukt og grønt økende. Forbrukerne ønsker tilgang hele året til produkter som tidligere bare ble frambudt i sesonger. Folks matvaner blir mer internasjonale og salg av mer eksotiske produkter, som f eks krydderurter øker. Produkter som i herkomstlandet ofte blir varmebehandlet før bruk, benyttes i Norge ofte rå. Dette sammen med en generell økning i konsumet av importerte produkter øker faren for næringsmiddelbårene utbrudd. I 2012 ble det avdekket flere utbrudd hvor importerte grønnsaker var smitekilden. Tilsynet med frukt og grønt er forsterket i tråd med endringer i regelverket.

2.3.12.1 Eksport

Mattilsynet har gjennom samarbeid og kontakt med tilsynsmyndighetene i aktuelle mottakerland for norsk eksport bidratt til å skape tillit til norsk matforvaltning og identifisere krav som disse landene stiller. I 2012 har Russland, Kina og Brasil vært særlig viktige i så henseende, men det er også lagt vekt på kravene i nye markeder, som India.

Russland

Det særskilte samarbeidet med den russiske veterinærtjenesten er videreført. Det er gjennomført 4 møter av forskjellig varighet mellom partene i russisk-norsk samarbeidsgruppe.

Ved inngangen til 2012 kunne 36 lakseslakterier fritt eksportere sine varer til Russland. Ved utgangen av 2012 var dette tallet nede i 19 virksomheter.

Som følge av fare for flere utestengelser av lakseslakterier i februar og mars ble det satt stab i april. Samtlige lakseslakterier oppført på den russiske godkjenningslisten ble inspisert etter ny retningslinje med særlig fokus på russiske hygienekrav. I alt 13 laksevirsomheter ble våren 2012 utestengt fra det russiske markedet.

Totalt 49 notifikasjoner er mottatt fra Veterinærtjenesten i 2012, hvorav 44 er fulgt opp av Mattilsynet. Tre av notifikasjonene gjelder *listeria monocytogenes* som er en mikrobe med nulltoleranse i russisk regelverk.

Nytt i 2012 er notifikasjoner vedrørende tungmetaller som kadmium og bly, samt pelagiske virksomheter og fartøy.

Etter en del møtevirksomhet mellom Veterinærtjenesten og Mattilsynet er det oppnådd overgangsperiode for ny attest til februar 2013.

Kina

Kina har endret regelverket for hygiene. Dette har medført at utenlandske produsenter for eksport av fisk og fiskevarer til Kina må forhåndsgodkjennes av myndighetene der. I denne prosessen har Mattilsynet vært et mellomledd mellom næringen i Norge og kinesiske myndigheter. Som et resultat av dette arbeidet er det framforhandlet nytt helsesertifikat for eksport av fisk og fiskevarer til Kina.

Brasil

Brasil varslet Mattilsynet om nye attester for eksport av fiske og fiskeprodukter våren 2012. Mattilsynet er i dialog med brasilianske myndigheter og forhandlingene om ny attest pågår fremdeles. Dagens attest fungerer inntil videre.

Andre markeder

Tyrkia endret regelverk ved årsskiftet 2011/2012 og dette har medført en del uklarheter når det gjelder bruken av eksisterende helsesertifikat. For å fange opp endringene i regelverket vil det bli tatt initiativ til å forhandle fram nytt sertifikat.

Av andre markeder som det arbeides med når det gjelder eksport av fisk/sjømat, nevnes Vietnam, India, Indonesia og Ukraina.

Eksport av annet enn fisk og sjømat

Kjøtt

Når det gjelder eksport av kjøtt og kjøttprodukter er det arbeidet med nytt helsesertifikat for Japan, Serbia og Kroatia. For Kroatia og Serbia er sertifikatene parafert, mens det for Japan fortsatt gjenstår noe arbeid.

Melk og meieriprodukter

Eksport av meierivarer fra Norge er økende. Mattilsynet arbeider sammen med meieribransjen for å tilrettelegge for en mer smidig eksport og for å oppnå høy troverdighet for at kravene i attesten er riktige. Eksportattester for meierivarer utvikles løpende etter bransjens behov, og det arbeides med å omforene attesten med tredjestat.

Avlsprodukter

Høsten 2012 har koreanske myndigheter tatt initiativ til å revidere attest for levende fisk, egg og gameter.

2.3.12.2 Import

Økningen av tilsynsaktiviteten knyttet til import og veterinær grensekontroll skyldes endret risikobilde ved import av kjæledyr og vegetabilsk mat og en generell økning i importaktiviteten på Mattilsynets forvaltningsområder.

Veterinær grensekontroll

Mattilsynet koordinerer 15 veterinære grensekontrollstasjoner og har i 2012 gjennomført revisjon ved fire av disse.

Mattilsynet har deltatt i arbeidsgruppemøter i Brussel for å være orientert om endringer i grensekontrollregelverket med tanke på å oppnå harmoniserte løsninger på praktiske utfordringer i grensekontrollen.

Mattilsynet har hatt fokus på animalske varer som medbringes ulovlig av reisende til Norge. Inspektører fra Mattilsynet og Tollvesenet har gjennomført felles kurs på områdene import av kjæledyr, håndkjøtt og biprodukter.

Generell samhandel og import av ikke animalske produkter

ESA gjennomførte i februar 2013 inspeksjon på området næringsmidler av ikke-animalsk opprinnelse, herunder import ESA konkluderte med at vi oppfylte kravene i Kontrollforordningen.

Grensekontroll av ikke-animalske næringsmidler og fôrvarer fra tredjestater

Visse ikke-animalske risikoprodukter fra tredjestater er underlagt grensekontroll. Listen over aktuelle næringsmidler og fôrvarer oppdateres fire ganger i året. Mattilsynet kontrollerer aktuelle varepartier på tre utpekte grensekontrollstasjoner, nærmere bestemt Oslo Lufthavn Gardermoen, Oslo Havn og Borg Havn.

I 2012 ble det foretatt dokumentkontroll av 523 varepartier av produkter på listen. Om lag 20 pst. av disse partiene ble i tillegg identitetskontrollert og prøvetatt. Flest kontroller ble foretatt av ferske urter og grønnsaker fra Thailand.

2.3.12.3 Meldesystemer

Antallet nye hendelser og funn rapportert i RASFF-systemet gikk ned fra 3812 i 2011 til 3516 i 2012 (-7,8 %). Totalt antall meldinger sendt i RASFF-systemet gikk ned med 3,9 % til 8 797 meldinger. 30 av meldingene fra andre land krevde oppfølging i Norge, enten ved at norske virksomheter hadde produsert, distribuert eller mottatt aktuelle produkter.

I 2012 ble det sendt 64 notifikasjoner om funn gjort på det norske markedet eller om avvisninger foretatt ved grensekontrollstasjonene. Dette er en økning på 23 % fra 2011. Det var flest meldinger om funn av salmonella, høyt innhold av E-coli i friske urter importert fra Thailand og Vietnam og funn av bakterier i hermetisk tunfisk fra Thailand.

	2010	2011	2012
Antall RASFF-meldinger om funn relatert til helsefare sendt fra Norge	24	52	64
Antall meldinger som krevde oppfølging i Norge	33	32	30
Totalt antall meldinger sendt i RASFF-systemet	8 582	9 157	8 797

Tabell 10 Antall sendte meldinger om påvist helsefare i matvarer i det norske marked i RASFF

31 av de norske meldingene gjelder varepartier som ble avvist ved grensekontroll. De andre meldingene gjaldt matforgiftninger, forbrukerklager, bedriftenes egenkontroll og Mattilsynets kontroll i markedet.

Planteområdet

Mattilsynet har utarbeidet en veileder til importører av planter der det kreves sunnhetssertifikat. Dette ble gjort bl.a. som følge av forskriftsendring som tok til å gjelde 1. februar i 2012.

Mattilsynet har også gjennomført en etatsrevisjon på import av planter. Rapporten peker på en rekke svakheter med dagens importkontroll, og det vil bli satt i gang arbeid med å endre regelverket, gjøre importkontrollen mer risikobasert og sette klare ambisjoner for importkontrollen. Dessuten må importørene følges tettere opp gjennom revisjoner og inspeksjoner.

Smittestoffer i importerte vegetabiliske næringsmidler

Det er planlagt et nasjonalt tilsynsprosjekt om import av vegetabiliske næringsmidler. Det er etablert prosjektgruppe og gjennomført oppstartsmøte med bransjen og fagpersoner fra Veterinærinstituttet og Folkehelseinstituttet. Prosjektgruppen har kartlagt aktuelle importører og førstemottagere av frisk frukt og grønt.

2.3.13 Tilsyn med reseptfrie legemidler

Mattilsynet fører tilsyn med salg av reseptfrie legemidler utenom apotek (LUA) i samarbeid med Statens legemiddelverk. Alle registrerte næringsmiddelvirksomheter kan omsette reseptfrie næringsmidler utenom apotek. I 2012 ble det utført 811 tilsyn på LUA området.

2.3.14 Kosmetikk og kroppspleieprodukter

Bivirkningsregisteret på kosmetikk driftes av Folkehelseinstituttet og innmeldingene skjer via primærhelsetjenesten. De fleste rapportene kommer fra farmasøyter (72 %). Produkttyper som hyppigst er rapportert er fuktighetskremer, renseprodukter, solkremer og produkter for hårfarging/bleking og bivirkningene varierer fra lett svie til eksem, ødem, blemmer og kontakteksem. I 2012 ble det registrert 54 bivirkningsmeldinger mot 61 og 41 i henholdsvis 2011 og 2010.

I følge en forbrukerundersøkelse Mattilsynet har fått utført, har en av ti personer i løpet av det siste året fått uønskede bivirkninger av kosmetiske produkter. Det utgjør en halv million bivirkninger årlig. Dette tyder på at bare en svært liten andel av tilfellene av uønskede bivirkninger blir rapportert til Bivirkningsregisteret.

I 2012 ble det ved analyser påvist svært høye verdier av kvikksølv i 8 av 31 produkter som brukes til bleking av hud.

2.4 Innhente kunnskap og analysere tilstand

Mattilsynet har i 2012 videreutviklet analysefunksjonene med vekt på å stimulere til mer deling av kompetanse og samarbeid på tvers av organisasjonsgrenser. Hensikten med dette er å oppnå en mer helhetlig og kunnskapsbasert utvikling av Mattilsynets forvaltningsområde og virksomhet.

MATS gir økte muligheter for å dokumentere tilstand og gjennomføre relevante analyser om tilsyn og regelverksetterlevelse. Mattilsynet har i 2012 fortsatt arbeidet med å nyttiggjøre seg de nye mulighetene i MATS og særlig vektlagt arbeid for bedret datakvalitet. Dette arbeidet vil fortsette i 2013.

Mattilsynet har prioritert arbeid for å utvikle og videreutvikle systemstøtte. Dette vil på sikt gi oss enda bedre muligheter for å gjennomføre utredninger og analyser som grunnlag for læring og videreutvikling av virksomheten.

I 2012 ble det arbeidet med metodeutvikling på enkelte områder, bl.a. ble det utviklet en metodikk for konsekvensutredninger som skal testes ut i 2013.

2.4.1 Utredninger og analyser

Det ble gjennomført flere utredninger og analyser i 2012, bl.a. en samfunnsøkonomisk analyse av forvaltningstiltak mot rød marg i jordbær og ytterligere utredninger vedrørende innføring av smilefjesordning i Norge.

Mattilsynet har de siste årene gjennomført strategiske analyser på innsatsområdene

- drikkevann
- fôr
- framtidig landdyrhelseforvaltning i offentlig og privat regi
- serveringsbransjen
- planter, planteprodukter og vegetabilsk mat
- fiskeoppdrett
- kosttilskudd (slutføres i 2013)

Disse analysene har gitt oversikt og bedre dokumentasjon av utvikling og trender på viktige innsatsområder. Analysene har vært en viktig del av grunnlaget for utvikling av faglige strategier, risikovurderinger og prioriteringer. Metodikken for gjennomføring av strategiske analyser vil bli gjennomgått og videreutviklet.

2.4.2 Overvåkning

Det ble i planleggingen av overvåkings- kartleggingsprogrammer (OK-programmer) for 2012 lagt opp til ytterligere effektivisering av prøveuttakene, bl.a. gjennom økt fokus på risikoaspektet ved en del av programmene. Som del av OK-programporteføljen ble det i 2012 prioritert å gjennomføre kartlegging av nye trusler som følge av endret risikobilde.

Arbeidet med å legge til rette for effektivisering av prøveregistrering og elektronisk håndtering av prøvedata er godt i gang. Dette arbeidet videreføres i 2013.

Kostnadsutviklingen i OK-programmene er diskutert i samråd med Kunnskapsstøtteinstitusjonene og med næringen i strategiske fagforum. I forlengelsen av denne diskusjonen er det etablert et standardisert avtaleverk som er ment å sikre at Mattilsynets behov dekkes på en enhetlig, helhetlig, transparent og konsistent måte.

2.4.3 Samarbeid med kunnskapsinstitusjonene på matområdet

Mattilsynet har avtaler om kunnskapsstøtte med følgende statlige institusjoner:

- Veterinærinstituttet
- Folkehelseinstituttet
- Bioforsk
- Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning
- Havforskningsinstituttet
- Veterinærhøgskolen

I tillegg er det inngått avtaler med noen private aktører.

Kunnskapsstøtteinstitusjonene er viktige samarbeidspartnere for Mattilsynet spesielt når det gjelder beredskapsarbeid og faglig rådgivning, men også innen planlegging og gjennomføring av OK-programmer og som nasjonale referanselaboratorier.

Det er i 2012 avholdt møter på direktørnivå mellom Mattilsynet og hver av kunnskapsstøtteinstitusjonene. I tillegg er det holdt felles møte med de statlige kunnskapsstøtteinstitusjonene, Vitenskapskomiteen for mattrygghet og departementene.

2.4.4 Samarbeid med Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM)

Tema for møtet i 2012 mellom Mattilsynet, kunnskapsstøtteinstitusjonene, departementene og VKM var fremtidige risikoer (emerging risks) og forskning som skal dekke forvaltningens behov for kunnskap.

I 2012 har Mattilsynet og VKM hatt to møter på direktørnivå, samt løpende samarbeid inklusiv møter mellom kontaktpersonene i Mattilsynet og VKM. Reviderte samarbeidsrutiner er utarbeidet og vil bli gjort gjeldende i 2013.

Det er etablert et system for tilbakemelding fra bestiller til VKM om hvordan Mattilsynet er tilfreds med de gjennomførte risikovurderingene. I 2012 startet også arbeid med å etablere et system for systematisk tilbakemelding til VKM om hvordan risikovurderingene brukes videre av Mattilsynet i vår håndtering.

Koordinatorerne for Faggruppene i VKM og relevante saksbehandlere i Mattilsynet er i fortløpende kontakt under arbeid med risikovurderingene. Mattilsynet bestilte syv nye risikovurderinger og mottok 13 ferdigstilte risikovurderinger fra VKM i 2012.

2.4.5 Samarbeid med forskningsrådet

Mattilsynet har innledet et tettere samarbeid med Norges forskningsråd. Dette skal bidra til å bygge langsiktig kompetanse for forvaltningens behov. Forskningsrådet utlyste i 2012 midler til forskning som skal styrke mattryggheten. Mattilsynet og Vitenskapskomiteen for mattrygghet samarbeidet ved prioritering av tema for utlysningen. Samarbeidet mellom Mattilsynet og Forskningsrådet, både ved utforming av utlysningstekst og ved vurdering av mottatte skisser og søknader, fungerte meget godt.

3 Administrative krav og forventninger

3.1 Virksomhetsstyring

3.1.1 Generelt

Mattilsynets strategi for 2010-2014 angir retning for hvordan Mattilsynet skal møte framtidige utfordringer knyttet til fire utviklingstrekk regjeringen har satt fokus på; klima, næringsutvikling, globalisering og brukerretting. Dette gjøres gjennom følgende fem satsinger, der det viktigste bærende elementet er tydeliggjøring av roller og ansvar og aktiv bruk av kommunikasjon for å nå våre mål:

- videreutvikle en helhetlig, enhetlig og framtidsrettet forvaltning
- tydeliggjøre virksomhetenes, næringenes og enkeltpersoners roller og ansvar
- styrke befolkningens mulighet til å ta informerte valg
- styrke Mattilsynets rolle som samfunnsaktør
- videreutvikle Mattilsynets rolle som internasjonal aktør

Som konkretisering av satsingen "Videreutvikle en helhetlig, enhetlig og framtidsrettet forvaltning" og som oppfølging av forvaltningsrevisjonen av Mattilsynet ble det i 2012 vektlagt oppfølging av samlet plan for enhetlig tilsyn. Denne flerårige planen ble endelig fastsatt i februar 2012, og omfatter tiltak i hele organisasjonen. Planen er fulgt opp i interne rapporteringer og styringssamtaler. Den er gjenstand for årlig oppdatering og rullering.

Mattilsynet tilstreber å ha en helhetlig virksomhetsstyring. Det er startet et arbeid med utvikling av et mer langsiktig perspektiv i planlegging og styring av virksomheten. Formålet er å få mer robuste og forutsigbare prioriteringer som grunnlag for utvikling, læring og utnyttelse av ressursene. Arbeidet vil fortsette i 2013.

Mattilsynet fortsatte i 2012 arbeidet med å videreutvikle systemene for mål- og resultatstyring. Mattilsynet har hatt særlig oppmerksomhet på å forbedre datakvaliteten i MATS og det er tatt i bruk flere indikatorer for å måle kvaliteten i tilsynet. I tillegg ble det videreutviklet løsninger for automatisert datafangst for oppfølging av tilsynsvirksomheten og innført bruk av måltavle også på distriktskontornivå. Det ble i 2012 igangsatt arbeider som oppfølging av ny instruks om økonomi- og virksomhetsstyring i Mattilsynet og for å vurdere endringer i henholdsvis tiltaksstrukturen og kriteriene for ressursfordeling mellom regionene. Disse arbeidene er planlagt slutført i 2013.

Mattilsynet har i 2012 implementert en ny IKT-løsning for kvalitetssystemet. I den forbindelse ble det også innført et system for innmelding av forbedringsforslag, HMS-hendelser og avvik (forbedringsportalen). Dette skal bidra til at Mattilsynet kan arbeide mer systematisk med forbedringer på alle områder. I forbindelse med overgang til ny IKT-løsning ble all styrende informasjon gjennomgått og det ble gjennomført opplæring i hele organisasjonen. Ny løsning ble tatt godt i mot.

Risikovurderinger er et viktig grunnlag for Mattilsynets virksomhetsstyring. Mattilsynets erfaring er at de egner seg særlig godt som grunnlag for å vurdere overordnede prioriteringer, både på nasjonalt og regionalt nivå. Det ble våren 2012 utarbeidet et nytt overordnet risikokart for effektmålene. Dette var et viktig grunnlag for dialog med departementene og internt i Mattilsynet om prioriteringene i 2013.

Mattilsynet prioriterer god økonomistyring. Dette søkes ivaretatt på flere måter:

- Bruk av langtidsbudsjetter for å sikre langsiktighet i overordnet planarbeid
- Krav om kost-/nyttevurderinger som grunnlag for å prioritere mellom utviklingsbehov
- Vektlegging av dialog og kunnskap om behovene for å sikre samsvar mellom prioriteringer og budsjetterrammer
- Prioriterte tiltak følges opp underveis og i etterkant for å realisere forventede gevinster enten de er økonomiske eller kvalitative
- Analyser av ressursbruk som grunnlag for forbedring av prosesser og anskaffelser/avtaler
- Tertialvis oppfølging av nøkkeltall for økonomistyring (budsjetter og anskaffelser)
- Rutiner og systemer som ivaretar god internkontroll i alle ledd.

3.1.2 Internrevisjon

Internrevisjonen i Mattilsynet består av etatsrevisjoner og lokalrevisjoner. Etatsrevisjoner er gjennomgående undersøkelser som gjennomføres av etatsrevisor. Lokalrevisjoner er revisjoner som regionene og hovedkontoret gjennomfører på selvstendig grunnlag eller som forberedelse av en etatsrevisjon.

Mattilsynet planla og gjennomførte én etatsrevisjon i 2012. Tema for revisjonen var Plantehelsetilstand – import av planter. Resultatene vil bli offentliggjort i 2013.

I 2012 forelå det rapporter fra følgende etatsrevisjoner:

- Dyrevelferd – svin
- Regelverksutvikling

Resultatene av disse revisjonene og Mattilsynets oppfølging er omtalt nærmere i punktene 2.1 (regelverk) og 2.3.3.2 (dyrevelferd).

I 2012 ble det igangsatt i alt 12 lokalrevisjoner i regionene. Valg av tema for disse revisjonene har i hovedsak vært basert på regionale risikovurderinger. Forbedringspunkter som er avdekket er blitt fulgt opp.

3.1.3 Revisjon av delegerte kontrollorganer

Mattilsynet deltok imidlertid som observatør ved revisjonen som Norsk akkreditering gjennomførte av Debio.

3.1.4 Oppfølging av eventuelle merknader fra Riksrevisjonen

Riksrevisjonen hadde ikke vesentlige merknader til Mattilsynets regnskap for 2011. Mattilsynet har fulgt opp forbedringspunkter påpekt i revisjonen. Riksrevisjonen la frem rapport om forvaltningsrevisjon av Mattilsynet i januar 2012. Mattilsynet har fulgt opp Riksrevisjonens undersøkelse med hovedvekt på tiltak som bidrar til å utvikle et mer enhetlig tilsyn, jf. omtale under punkt 3.1.1.

3.1.5 Evalueringer

Det ble i 2012 gjennomført to nasjonale brukerundersøkelser om kommunikasjon på tilsyn, rettet mot henholdsvis havbruksnæringen og serveringsbransjen, jf. pkt. 2.2.2. Region Rogaland og Agder gjennomførte en brukerundersøkelse rettet mot husdyrproduserende bønder i regionen. Konklusjonen er at husdyrproduserende bønder i Rogaland og Agder har et godt inntrykk av Mattilsynet.

I tillegg ble det gjennomført en evaluering av småskala gårdsutsalg og servering (rapport til Innovasjon Norge) samt etatsrevisjoner og lokalrevisjoner nærmere omtalt i punkt 3.1.2.

3.2 Arbeidsgiverrollen

3.2.1 Ledelse

Tydelige ledere som inspirerer og skaper prestasjonssterke team er viktig for at Mattilsynet skal nå sine mål og skape resultater. Ledelse er et av fokusområdene i plan for enhetlig tilsyn og har vært tema på ledersamlinger gjennom året. Mattilsynet tilbyr alle ledere kurs i coachende lederskap for å gi økt bevissthet i lederrollen og hvordan ledere påvirker andre gjennom egen adferd. Om lag 1/3 av lederne i Mattilsynet har gjennomført kurset ved utgangen av 2012, og kurset videreføres i 2013.

Lederne har gjennomført ulike tiltak for utvikling av egne ledergrupper. Temaer for utviklingen har vært blant annet enhetlighet, oppgavefordeling, erfaringsutveksling, sykefraværsoppfølging, arbeidsgiverrollen og oppfølging av verktøyet LEA (jf kap. 3.2.6).

3.2.2 Bemanning og organisering

Tabell 11 viser antall ansatte omregnet til heltidsstillinger ved utgangen av hvert av de siste seks årene, totalt og fordelt på Mattilsynets tre forvaltningsnivåer. Tallene inkluderer medarbeidere i lønnet omsorgspermisjon.

	Utgang 2010	Utgang 2011	Utgang 2012
Hovedkontoret	288	284	290
Regionkontorene	145	139	146
Distriktskontorene	892	893	859
Totalt	1 325	1 316	1 295

Tabell 11 Heltidsstillinger totalt og pr. forvaltnings nivå ved utgangen av årene 2010-2012

Ved utgangen av 2012 hadde Mattilsynet lavere bemanning enn på tilsvarende tidspunkt årene før. Økningen på nasjonalt nivå skyldes hovedsakelig etablering av felles sentralbord og økte behov knyttet til IKT. Det er ingen klar tendens når det gjelder antall ansatte ved regionkontorene. Ved utgangen av 2012 var bemanningen ved regionkontorene på samme nivå som ved utgangen av 2010.

Mattilsynets landsdekkende organisasjon fungerer etter forutsetningene godt. Store avstander kan gjøre det krevende å opprettholde breddekompetanse på de mindre kontorene og samtidig oppnå høy effektivitet. Som statistikken viser, har bemanningen ved distriktskontorene gått ned de senere årene. Dette er en følge av samling av nasjonale funksjoner og generelle budsjettkutt. For å sikre god ledelse og utnyttelse av ressursene har Mattilsynet over år redusert antall distriktskontorer, men i stor grad opprettholdt antall kontorsteder. Ved utgangen av 2012 hadde Mattilsynet 52 distriktskontorer mens den politiske føring tilsier 50 til 65 kontorer. Det foreligger planer for flere aktuelle sammenslåinger. Vi ser behov for at føringen vedrørende antall distriktskontorer tas opp til ny vurdering.

3.2.3 Rekruttering og avgang

Mattilsynet har utviklet verktøy for å sikre en god rekrutteringsprosess og mottak av nyansatte. Den enkelte nyansatte følges opp av leder gjennom oppfølgingssamtaler og får veiledning av en fadder. Det er utviklet et e-læringsprogram som alle nyansatte skal gjennomgå. Nytilsatte gjennomfører også en dagssamling for å bli kjent med hele

bredden i Mattilsynets virksomhet. I 2012 ble det arrangert to samlinger og totalt 51 personer deltok.

Mattilsynets turnover er fortsatt lav. I 2012 var den på 4,0 % mot 4,3 % i 2011. Turnover er beregnet ut fra antall fast ansatte som slutter, inklusive overgang til hel pensjon, og som må erstattes av nye medarbeidere. I tillegg er det mange medarbeidere som bytter arbeidssted internt i organisasjonen slik at «opplevd» turnover er høyere.

Mattilsynet har et mål at flest mulig av arbeidstakerne skal stå i stilling til de fyller 67 år. Det er fastsatt en intern livsfasepolitikk som tilbyr ulike tiltak som kan iverksettes for å stimulere til høyere pensjonsalder.

	2010	2011	2012
Gjennomsnittlig pensjonsalder (år)	65,5	64,8	65,8

Tabell 12 Gjennomsnittlig pensjonsalder, 2010-2012

Det var en økning i gjennomsnittlig pensjonsalder i 2012 sett i forhold til året før. Mattilsynet jobber aktivt med arbeidsgiverprofilering for å erstatte kritisk kompetanse som følge av at ansatte går ut i pensjon de nærmeste 5-10 årene.

3.2.4 Lærlinger i staten

Mattilsynet har ved utgangen av 2012 ingen lærlinger på kontrakt. I 2012 har vi undersøkt på hvilke fagområder det kunne være aktuelt å tilby læreplasser. Mattilsynet har behov for personer med høyere utdanning, og har derfor prioritert å ta inn høyt utdannede personer på praksisplass.

3.2.5 Kompetanseutvikling

Mattilsynet bruker totalt ca. 15 årsverk pr. år til kompetanseutvikling. Kompetanseutvikling gjennomføres ut fra behov. Det settes også av midler sentralt til å gjennomføre tiltak på felles prioriterte fagområder hvor dette er hensiktsmessig. Kompetansetiltaket «kommunikasjon på tilsyn», som ble utviklet i 2011, ble i 2012 tilbudt på flere fagområder og ca. 70 medarbeidere gjennomgikk dette.

Prioriterte sentrale kompetansetiltak i 2012 har i hovedsak omfattet følgende områder:

- Tilsynsmedarbeidernes fagkompetanse og generelle tilsynskompetanse samt lovpålagt kompetansetiltak, jf. nærmere omtale i punkt 2.3.4
- Coachende lederskap
- Mentorprogram for veterinærer
- Selvedelse og samspill (utviklingskurs for ikke-ledere)
- Utvikling av e-læringskurs innen forvaltningsrett

I 2012 ble det utviklet verktøy for kompetanse- og karriereutvikling. De vil bli implementert i 2013. I 2012 ble det startet et prosjekt for utvikling av grunndata og systemstøtte på HR-området, bl.a. for styring av kompetanseutvikling.

3.2.6 Arbeidsmiljø

	2010	2011	2012
Sykefravær (%)	5,45	6,12	5,90

Tabell 13 Sykefravær 2010-2012

Mattilsynet har som målsetting at sykefraværet ikke skal overstige 5,3 %. Selv om sykefraværet gikk ned i 2012 i forhold til 2011, oppnådde vi dessverre ikke målsettingen. Tiltak som ble iverksatt gav imidlertid en positiv utvikling og vi oppnådde et sykefravær i 3. tertial 2012 på nivå med sykefraværet i 2010.

Mattilsynet har jevnlig gjennomført medarbeiderundersøkelser for å kartlegge eventuelle behov for å utvikle arbeidsmiljøet. Den siste store undersøkelsen ble gjennomført i 2011, og viste at arbeidsmiljøet stort sett er bra. Mattilsynet legger opp til å gjennomføre slike større undersøkelser hvert 3.-4. år

I 2012 gjennomførte Mattilsynet en måling av engasjementet i de enkelte enhetene (LEA). Metoden bygger på forskning som viser at arbeidsgrupper som øker sitt engasjement også øker produksjonen og får lavere sykefravær. Resultatet av målingen ble fulgt opp i styringssamtaler på alle nivåer i virksomheten. Målingen gav stort sett positive resultater. Det vil bli gjennomført to målinger i 2013 før verktøyet evalueres.

3.2.7 Ansattes medvirkning

Samarbeidet med de tillitsvalgte fungerer godt. Toppledelsen og de hovedtillitsvalgte har etatssamarbeidsmøter ca. hver annen uke for behandling av informasjons-, drøftings- og forhandlingssaker etter hovedavtalen. De hovedtillitsvalgte involveres tidlig i viktige prosesser, bl.a. blir de invitert til møter hvor prioriteringer for neste år diskuteres. Som følge av Mattilsynets organisering har en til sammen 72 formelle arenaer etter hovedavtalen.

3.2.8 Etiske retningslinjer

Mattilsynet utarbeidet i 2012 et e-læringsprogram om Mattilsynets etiske retningslinjer og et opplegg for refleksjon og diskusjon om etiske spørsmål i de enkelte enhetene.

3.2.9 Likestilling og inkluderende arbeidsliv

Tabellene 14 og 15 viser nøkkeltall for likestilling mellom kvinner og menn i Mattilsynet.

Indikatorer	2010		2011		2012	
	K	M	K	M	K	M
Andel ansatte	60,4 %	39,6 %	61,9 %	38,1 %	62,8 %	37,2 %
Andel deltidsansatte	12,4 %	3,1 %	16,7 %	4,4 %	16,5 %	4,8 %
Andel midlertidig ansatte	4,9 %	2,7 %	4,6 %	1,9 %	5,7 %	2,6 %
Andel foreldrepermisjon	1,0 %	0,1 %	1,8 %	0,2 %	1,8 %	0,3 %
Totalt sykefravær	5,7 %	5,0 %	6,8 %	5,0 %	6,7 %	4,6 %
Gjennomsnittlig brutto månedslønn (kr)	37 190	39 272	37 689	39 994	40 264	42 442

Tabell 14 Nøkkeltall for likestilling mellom kvinner og menn, 2010-2012

Stillingskategorier	2010		2011		2012	
	K	M	K	M	K	M
Toppledere (administrerende direktør, direktører, regiondirektører)	42,9 %	57,1 %	42,9 %	57,1 %	50 %	50 %
Mellomledere (avdelings-/under-/fagdirektører, distriktskontor-/seksjonssjefer)	51,2 %	48,8 %	55,4 %	44,6 %	52,0 %	48,0 %
Seniorrådgiver, senior-/spesialinspektør, prosjektleder	54,2 %	45,8 %	54,9 %	45,1 %	58,1 %	41,9 %
Rådgiver, førsteinspektør	65,9 %	34,1 %	67,6 %	32,4 %	68,6 %	31,4 %
Senior-/førstekonsulent, inspektør	56,7 %	43,3 %	58,6 %	41,4 %	64,6 %	35,4 %
Kontorstillinger m.m.	93,8 %	6,2 %	92,4 %	7,6 %	89,4 %	10,6 %

Tabell 15 Andel kvinner og menn pr. stillingsnivå, 2010-2012

Andelen kvinner i Mattilsynet holder seg stabilt på vel 60 prosent, med en liten økning i 2012. Kvinneandelen i toppledergruppen har økt fra 42,9 % i 2010 til 50 % i 2012. Gjennomsnittlig tjener kvinner i Mattilsynet 94,9 % av det mannlige ansatte tjener. Dette

er en liten økning fra 2011. Korrigert for alder er lønnsnivået tilnærmet likt for kvinner og menn.

Inkludering

Andel medarbeidere med innvandrerbakgrunn har de siste årene vært relativt stabilt. Antall søkere med innvandrerbakgrunn til ledige stillinger i Mattilsynet økte fra 263 i 2011 til 412 i 2012. Disse søkertallene er noe usikre, da de er basert på manuell telling, samtidig som mottatt informasjon fra den enkelte søker i mange tilfeller ikke er tilstrekkelig til å avklare hvorvidt en person skal regnes med i gruppen "person med innvandrerbakgrunn".

Indikator	2010	2011	2012
Antall ansatte med innvandrerbakgrunn	80	77	81
Andel ansatte med innvandrerbakgrunn	5,5 %	5,4 %	5,4 %

Tabell 16 Antall og andel ansatte med innvandrerbakgrunn, 2010-2012

Mål knyttet til inkludering av personer med innvandrerbakgrunn er nedfelt i Mattilsynets overordnede personalpolitikk. I 2012 er det ikke funnet hensiktsmessig å iverksette nødvendige tiltak for å øke andelen ansatte med innvandrerbakgrunn. Ett av IA-målene for 2011-2013 er at Mattilsynet blir bedre til å dra nytte av kompetanse om andre kulturer som personer med innvandrerbakgrunn kan bidra med.

Ved utgangen av 2012 hadde Mattilsynet 22 ansatte med registrert nedsatt funksjonsevne. Dette tallet er noe høyere (20) enn i 2011. Det er svært få søkere som oppgir at de har nedsatt funksjonsevne i søknaden sin. Det er heller ikke iverksatt spesielle tiltak overfor ansatte med nedsatt funksjonsevne utover det som inngår i den løpende tilretteleggingen i berørte organisatoriske enheter. Mattilsynet har imidlertid tatt inn praktikanter fra NAV for personer som ønsker seg tilbake til arbeid. Mattilsynet har til en hver tid i gjennomsnitt ca. 30 praktikanter i virksomheten. Noen av disse har blitt tilbudt arbeid utover kontrakten fra NAV.

3.3 Anskaffelser

Mattilsynet kjøper varer og tjenester for ca. 500 mill. kr årlig. Kostnadseffektive og korrekt utførte innkjøp er målet for anskaffelsesvirksomheten i Mattilsynet. Arbeidet er forankret i en anskaffelsesstrategi for perioden 2010-2014 med de fire prioriterte områdene

- kostnadseffektive anskaffelser
- rendyrking av roller og effektiv utnyttelse av kompetanse
- innføring av elektroniske verktøy
- krav til miljø- og samfunnsansvar.

Prinsippene for Mattilsynets innkjøpsorganisering er sentral styring og desentral gjennomføring av innkjøpene i den enkelte enhet.

Den sentrale innkjøpsfunksjonen er de senere årene styrket ressursmessig. Den skal sikre helhet, enhetlighet, bedre kvalitet og stordriftsfordeler av Mattilsynets anskaffelser. I 2012 er det lagt vekt på å forbedre og sikre kvalitet både i planlegging og gjennomføring av store anskaffelser, bl.a. rammeavtaler for kjøp av laboratorietjenester, IKT-utstyr, telefoni/WAN og leasing av biler. Vi har også gjennomført tiltak for å presisere enhetenes roller og ansvar i innkjøpsarbeidet, og videreutviklet innkjøpsprosessene med retningslinjer og arbeidsstøtte.

Anskaffelser følges opp med rapportering på nøkkeltall tertialvis og er tema i de årlige styringssamtalene. Det er fortsatt behov for å øke bevisstheten av at kostnadseffektive og korrekte anskaffelser bidrar til mer effektiv ressursbruk for virksomheten samlet sett.

Implementering av e-handelsløsningen har blitt forsinket på grunn av krevende anskaffelsesprosesser knyttet til kjøp av laboratorietjenester og overvåkningsprogrammer. Full drift planlegges i første halvår 2013.

Arbeidet med å ta i bruk et elektronisk verktøy for kontraktsforvaltning er påbegynt, og planlegges tatt i bruk i 1. halvår 2013. Det skal sikre oversikt over hele kontraktsporteføljen og gi bedre grunnlag for bruk, styring og oppfølging av kontrakter.

Det er fortsatt mange utfordringer knyttet til å nå målet for anskaffelsesvirksomheten. Arbeidet med utvikling av kompetanse og effektive anskaffelsesprosesser vil derfor fortsette. Vi vil også videreføre og styrke arbeidet med analyser som grunnlag for anskaffelsesvirksomheten, både når det gjelder behov, effekter, læring og utvikling.

3.3.1 Grønn stat

Enhetene i Mattilsynet har generelt høy bevissthet på miljøvennlighet. Til hjelp i sin egenvurdering bruker de Miljømåleren, som er et internt hjelpeskjema på området.

I innkjøps- og anbudsdokumenter stilles det generelle miljøkrav til leverandørene. Slike krav videreutvikles og konkretiseres fortløpende på bakgrunn av erfaring.

Kildesortering og resirkulering av brukt elektronisk utstyr (PC-er) fungerer godt. Det er en generell høy bevissthet om energibruk og det er iverksatt tiltak som skal begrense papirforbruket.

Videokonferansemøter er nå den foretrukne form ved møter mellom enhetene. I 2012 er det gjennomført 7 807 videomøter over til sammen 12 332 timer. Mattilsynet har estimert kostnad pr deltager til ca. kr 80 pr møtetime.

3.4 Elektronisk forvaltning og effektivisering ved hjelp av IKT

IKT er et strategisk virkemiddel for å løse Mattilsynets samfunnsoppdrag på en effektiv måte. Mattilsynet blir, som mange andre offentlige virksomheter, en stadig mer IKT-intensiv virksomhet.

For å rette oppmerksomheten mot mulighetene rundt bruk av IKT arrangerte vi i november 2012 et seminar med over 100 deltakere. Fornyingsministeren innledet om Regjeringens digitaliseringsprogram og Mattilsynet presenterte en rekke innspill fra samarbeidspartnere, eksterne og interne brukere og IKT-leverandører. Innspillene fra seminaret vil bli brukt som grunnlag for videreutvikling og modernisering av vår virksomhet.

Mattilsynet har også i 2012 prioritert videreutvikling av MATS med særlig vekt på brukervennlighet og forbedring av eksisterende løsning. Som følge av dette er det ikke implementert nye moduler i MATS i 2013. På bakgrunn av behovsanalyser er det imidlertid utviklet ny funksjonalitet i mindre målestokk, blant annet funksjonalitet for behandling av driftsplaner for akvakulturanlegg. I tillegg er det utviklet en løsning som gjør det mulig for veterinærer å oppdatere opplysninger gjennom skjematjenestene knyttet til MATS. MATS fikk i 2012 for øvrig mye positiv oppmerksomhet, bl.a. *Fyrlyktprisen 2012* og *2012 Global Awards of Excellence in Adaptive Case Management*.

Vi har i 2012 videreført arbeidet med å oppgradere Mattilsynets nettsider, jf. nærmere omtale under punkt 2.2.2.

Blåskjellvarselet, vår første mobilapplikasjon, ble en suksess. Denne appen er et godt eksempel på hvordan digitale løsninger for informasjonsdeling kan være viktig og nyttig for publikum og næringsliv.

Nedetid på våre IKT-løsninger rammer andre raskt. Et godt eksempel er fisk- og sjømatnæringen hvor eksportører er avhengig av at Mattilsynet utsteder eksportattester. I 2012 ble det eksportert fisk og sjømat for ca. 53 mrd. kr. To dagers nedetid for MATS kan med andre ord true en verdiskaping på ca. 300 mill. kr. Innlogging til skjematjenestene går via Altinn. Mattilsynet deltar derfor aktivt i forvaltning og videreutvikling av Altinn som løsning. Oppetiden for MATS skjematjenester var i 2012 på 99,7 pst. Dette var også målsetningen. I 2011 var denne oppetiden på 99,3 pst.

Mattilsynet er en beredskapsorganisasjon. Mattilsynet har også i 2012 vektlagt tiltak som skal sikre velfungerende IKT-løsninger også i situasjoner hvor næring og publikum har spesielt store behov for oppdatert informasjon.

Mattilsynet arbeider kontinuerlig med informasjonssikkerhet. Vi startet arbeidet med å revidere IKT-informasjonssikkerhetspolicy hvor dokumenter blir oppdatert for å tilpasses dagens trusselbilde. Riksrevisjonen hadde for øvrig ingen vesentlige merknader da de i 2010/2011 gjennomførte en revisjon av informasjonssikkerhet og samfunnskritisk IKT-infrastruktur i Mattilsynet.

Endringstakten og systemkompleksiteten øker stadig. Mattilsynet har de senere årene derfor lagt enda større vekt på å se applikasjoner i sammenheng ved endring og utvikling (helhetlig porteføljestyling). Vi har styrket egen kapasitet og kompetanse på IKT-området, i 2012 særlig når det gjelder rapportering og arkitektur.

Selv om flere gamle systemer ble fjernet ved innføring av MATS, har Mattilsynet over 100 forskjellige IKT-systemer (applikasjoner) i bruk. Vi har fått på plass en moderne IKT-grunnmur. Den krever aktiv forvaltning og videreutvikling, men er samtidig et godt grunnlag for å utvikle framtidssrettede tjenester.

Næringsaktører og publikum har forventninger til at Mattilsynet utvikler effektive og brukertilpassede tjenester og kommunikasjonskanaler. Egne ansatte forventer at Mattilsynet har effektive arbeidsprosesser og tidsriktige verktøy for arbeidsstøtte. Mattilsynet har gode erfaringer med å utvikle elektroniske forvaltningsløsninger som kan bidra til forenklinger for Mattilsynets brukere og effektivisering av Mattilsynets arbeid. Også kvalitetsforbedringer og den betydningen som gode systemer har for styring, enhetlighet og transparens er viktig. Elektroniske systemer sikrer dessuten bedre dokumentasjon av tilsynets arbeid og den kontakten vi har med virksomhetene og andre samarbeidsparter.

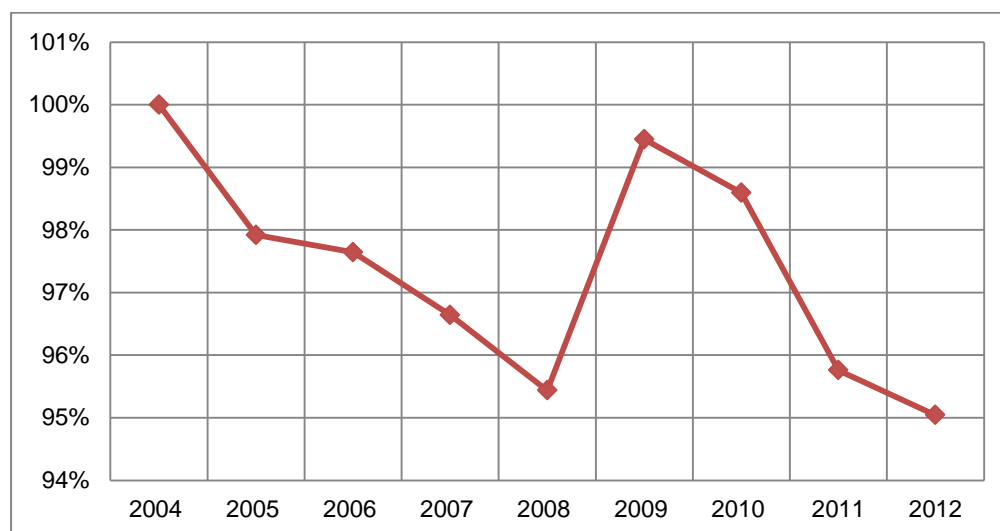
Vi har som nevnt en moderne IKT-grunnmur som gir et godt grunnlag for å utvikle framtidssrettede tjenester. Hovedutfordringen framover vil være å håndtere en stadig mer kompleks og IKT-intensiv virkelighet, minimalisere kostnadsøkningen knyttet til videreutvikling og forvaltning, sikre midler til nødvendig nyutvikling og få mest mulig ut av de investeringene som gjøres. Mattilsynet har et langsiktig mål om å modernisere og digitalisere virksomheten. Tempoet i dette utviklingsarbeidet vil avhenge av de økonomiske rammene.

4 Økonomi

4.1 Utviklingstrekk knyttet til Mattilsynets budsjett

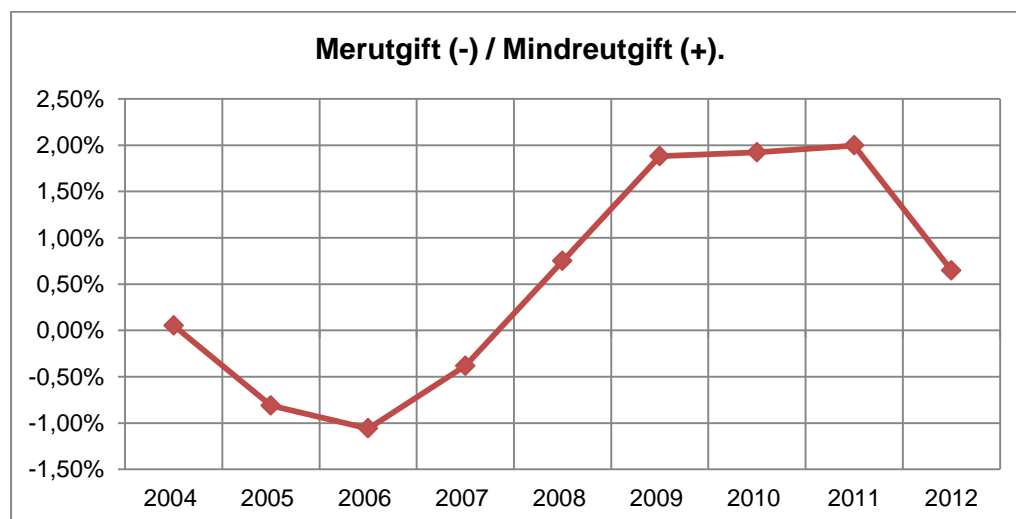
4.1.1 Utviklingstrekk knyttet til Mattilsynets driftsutgifter

Figur 10 viser utviklingen i disponibel bevilgning til ordinær drift korrigert for overført beløp, lønns- og prisregulering og andre tekniske endringer av budsjettet, målt i prosent av bevilgningen i 2004. Figuren viser med andre ord den reelle, underliggende utviklingen i Mattilsynets driftsbevilgning.

Figur 10: Utvikling i bevilgning til ordinær drift – faste priser 2004-2012 (2004=100 %)

Økningen i 2009 skyldes at Mattilsynet fikk styrket driftsbudsjettet over statsbudsjett til styrket tilsyn og kontroll med bl.a. skjellproduksjon, fiskehelse, grensek kontroll og sunnheitsmerking av mat samt tiltak mot blåtunge. I de andre årene var det en netto reduksjon i driftsbevilgningen. I perioden 2004-2008 kan dette i stor grad tilskrives effektiviseringsforutsetninger knyttet til etableringen av Mattilsynet.

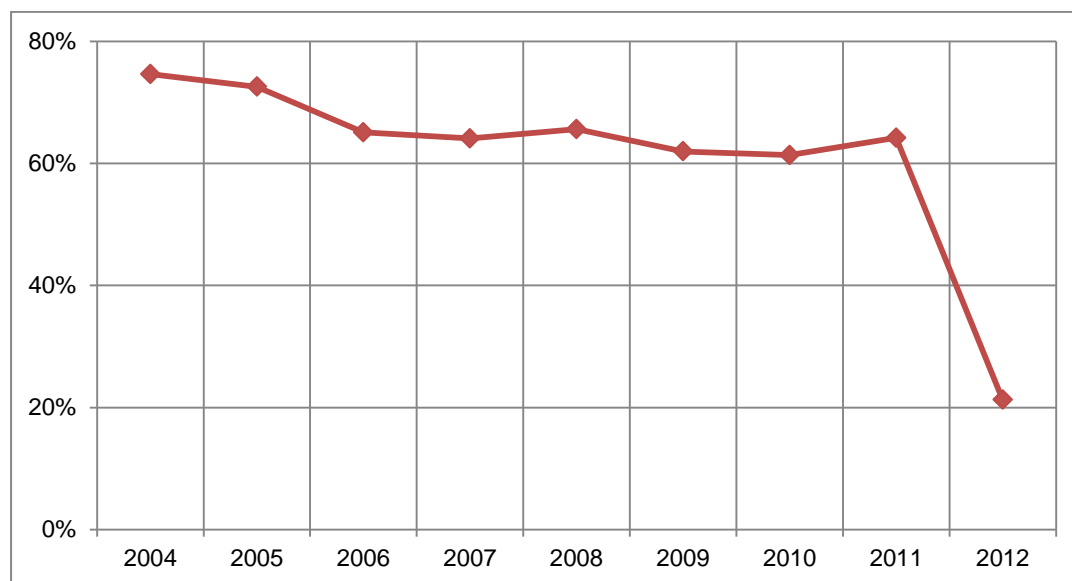

Figur 11: Merutgift (-) / mindreutgift (+) i prosent av disponibel bevilgning for årene 2004-2012

Som figur 11 viser, har det vært små prosentvise avvik fra budsjett; største mindreforbruk var 2,00 % i 2011 mens største merforbruk var 1,06 % i 2006.

4.1.2 Utviklingstrekk knyttet til finansieringen av matforvaltningen

Brukerfinansiering har vært en viktig premiss for finansieringen av Mattilsynet helt siden etaten ble etablert. Figur 12 viser hvordan brukerfinansieringsandelen har utviklet seg over tid når engangsmidler til omstilling holdes utenfor.

Figur 12: Gebyr- og avgiftsbevilgninger i prosent av ordinær driftsbevilgning

Den store reduksjonen i brukerfinansieringsandelen fra 2011 til 2012 skyldes at avgiftene i matforvaltningen ble fjernet med virkning fra 1.1.2012. Ettersom enkelte avgifter som påløp i 2011 ble krevd inn i 2012 vil brukerfinansieringsandelen gå ytterligere ned i 2013.

4.2 Økonomistatus for 2012

4.2.1 Kap. 1115 Mattilsynet (utgifter)

Post	Bevilgning	Regnskap	Avvik
Post 01 Driftsutgifter	1 207 632	1 199 817	7 815
Post 22 Reguleringspremie, pensjonskasser	8 985	9 356	-371
Post 71 Tilskudd til erstatninger	3 731	4 169	-438

Tabell 17 Økonomistatus for 2012 for poster under kap. 1115 Mattilsynet (1000 kr)

Post 01 Driftsutgifter

Regnskapstallet for post 01 er fratrukket merinntekter på kapittel 4115 postene 02, 15, 16 og 18, jf. merinntektsfullmakten som er gitt for disse postene. Mindreforbruket på post 01 utgjør 0,6 prosent av disponibel bevilgning.

Enhetene i Mattilsynet hadde også i 2012 god budsjettkontroll. Dette, kombinert med at bevilgningen blir fordelt på mange enheter, tilsier at det normalt vil være et lite mindreforbruk.

Post 22 Reguleringspremie - kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser

På posten dekkes utgifter til kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser knyttet til betalingsforpliktelser som staten fikk ved matforvaltningsreformen.

Utgiftene ble 371 000 kr høyere enn bevilgning. Det er vanskelig å anslå de årlige utgiftene på posten siden utgiftene blant annet avhenger av lønnsvekst og G-regulering for budsjettåret og pensjonskassenes generelle avkastning. I tillegg mottok Mattilsynet flere av kravene sent i året.

I 2011 inngikk staten forlik med Overføringsavtalens Sikringsordning om reguleringsansvar for ansatte i tidligere kommunale næringsmiddeltilsyn. Dette medførte en ytterligere usikkerhet om utgiftene på posten i 2012.

Post 71 Tilskudd til erstatninger

Post 71 er en overslagsbevilgning, og gjelder midler til dekning av statens betalingsforpliktelser knyttet til utført nødhjelp etter dyrevernloven § 6, samt kostnader for tiltak som settes i verk av Mattilsynet i medhold av matloven, dyrehelsepersonelloven og dyrevernloven i de tilfellene hvor kostnaden ikke kan drives inn fra eier/ansvarlig.

4.2.2 Kap. 4115 Mattilsynet (inntekter)

Post	Bevilgning	Regnskap	Avvik
Post 01 Gebyr m.m.	104 989	101 729	3 260
Post 02 Driftsinntekter og refusjoner mv.	5 135	8 060	-2 925
Post 15 Refusjoner, arbeidsmarkedstiltak	0	547	-547
Post 16 Refusjon, fødselspenger/adopsjonspenger	0	10 248	-10 248
Post 18 Refusjon, sykepenger	0	20 222	-20 222

Tabell 18 Økonomistatus for 2012 for poster under kap. 4115 Mattilsynet (1000 kr)

Post 01 Gebyrer mv.

På posten føres inntekter fra gebyrer i matforvaltningen og tvangsmulkt. Regnskapet for 2012 viser en mindreinntekt på 3,260 mill. kr, tilsvarende 3,6 pst. av bevilgning.

Tabell 19 viser regnskapsførte inntekter i 2012 sammenholdt med budsjetterte inntekter i 2012 og regnskapsførte inntekter i 2011, fordelt på de enkelte gebyrer mv. Budsjetterte inntekter er basert på prognosen som ble lagt til grunn for siste endring av bevilgningen, jf.brev av 1.oktober «Nysaldering 2012».

Gebyrer mv.	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Regnskap 2012
Gebyr, særskilte ytelser	13 610	13 600	12 978
Gebyr, kjøttkontroll	72 644	75 000	72 849
Gebyr, grensekontroll/innførsel	13 209	13 500	13 612
Gebyr, ytterligere offentlig kontroll	358	900	724
Tvangsmulkt mv.	836	1 989	1 567
Sum	100 658	104 989	101 729

Tabell 19 Inntekter pr. gebyr mv. (1000 kr)

Som tabell 19 viser, kan en stor del av mindreinntekten tilskrives kjøttkontrollgebyret. Det prosentvise avviket for kjøttkontrollgebyret er imidlertid relativt lite (2,9 %).

Avvikene må sees i lys av at gebyrinntektene varierer gjennom året og dette gir en viss usikkerhet i budsjetteringen.

Samlet sett var nivået på gebyrinntektene omtrent som i 2011.

Post 02 Driftsinntekter

Posten budsjetteres ut fra de inntektene som er kjent ved budsjettering. Avviket skyldes tilfeldige inntekter i året, blant annet inntekter fra prosjekter med delvis ekstern finansiering.

4.2.3 Kap. 5550 Miljøavgift på plantevernmidler

Post	Bevilgning	Regnskap	Avvik
Post 70 Miljøavgift på plantevernmidler	50 000	69 873	-19 873

Tabell 20 Økonomistatus for 2012 for kap. 5550, post 70 Miljøavgift på plantevernmidler (1000 kr)

Miljøavgiften på plantevernmidler kreves inn ved omsetning på grossistledet. Denne omsetningen kan variere relativt mye fra år til år. Dette, og det forhold at avgiften kreves inn i fjerde kvartal, gjør at prognosen som legges til grunn for siste revisjon av budsjettet er usikker.

Totalomsetning av plantevernmidler i 2012 var betydelig høyere enn hva som har vært normalt. Dette skyldes hovedsakelig at en våt sommer 2012 førte til økt behov for bruk av soppmidler.

4.2.4 Kap. 5576 Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet

Post	Bevilgning	Regnskap	Avvik
Post 70 Avgifter i matforvaltningen	151 500	156 958	-5 458

Tabell 21 Økonomistatus for 2010 for kap. 5576, post 70 Avgifter i matforvaltningen (1000 kr)

Avgiftene i matforvaltningen ble fjernet med virkning fra og med 1.1.2012. Inntektene i 2012 gjaldt avgifter som påløp i 2011, men ble krevd inn i 2012.

Tabell 22 viser regnskapsførte inntekter i 2012 sammenholdt med budsjett 2012 og regnskapsførte inntekter i 2012 fordelt på de enkelte avgifter. Budsjett 2012 er basert på prognosen lagt til grunn for revidert bevilgning høsten 2012.

Avgifter i matforvaltningen	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Regnskap 2012
Matproduksjonsavgift - landbaserte næringsmidler	293 445	102 000	102 776
Matproduksjonsavgift - fisk	41 542	11 100	11 105
Matproduksjonsavgift - import	233 586	18 700	19 427
Avgift på fôr til pelsdyr/selskapsdyr	20 973	17 400	20 805
Avgift - planter, ikke mat	24 536	1 900	1 891
Andre avgifter	39 588	400	953
Sum	653 670	151 500	156 958

Tabell 22 Inntekter pr. avgift (1000 kr)

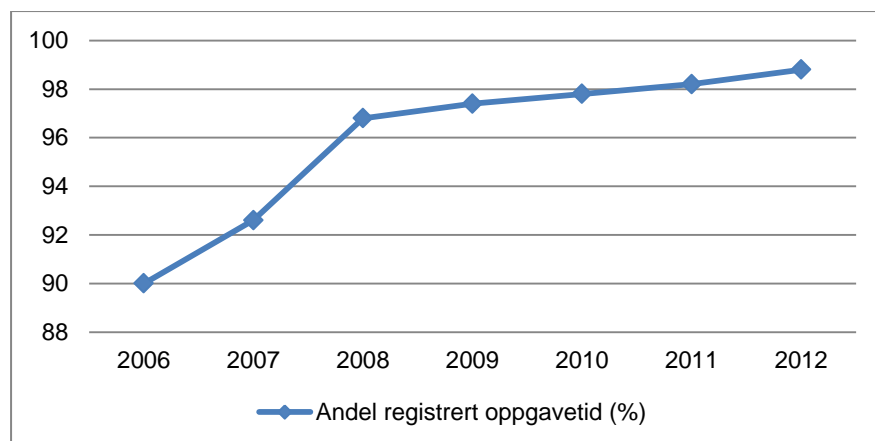
Merinntektene skyldes at det var et etterslep i innkrevingen, særlig for fôravgiften, som ikke var fanget opp i prognosen som lå til grunn for revidert budsjett.

5 Ressursbruk

5.1 Registrering av oppgavetid

Tallbasert informasjon om etatens ressursbruk er et viktig grunnlag for styringen av Mattilsynet.

Mattilsynet innførte i 2006 et system for registrering av oppgavetid, og har siden arbeidet med å øke andelen registrert oppgavetid og kvaliteten på registreringene. Bruk av denne informasjonen i styringsdialogen og i utredninger har bidratt til at registreringsandelen har økt over tid, jf. figur 13.

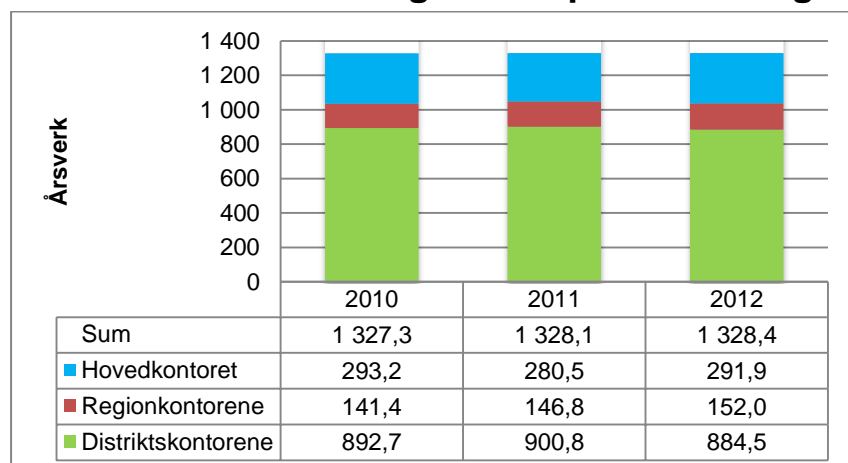

Figur 13: Andel registrert oppgavetid 2006-2012

Mattilsynet arbeider kontinuerlig for å forbedre systemene og rutineene for tidsregistreringen for å oppnå mer enhetlig registrering og bedre datakvalitet.

I 2012 ble det gjort enkelte endringer i kodestrukturen for å sikre bedre konsistens mellom mål, tiltak og sted. Enkelte av tallene for 2010/2011 i kap. 5.2 og 5.3 er derfor endret i forhold til tallene som ble oppgitt i årsrapporten for 2011. Disse endringene er gjort for at tallene for årene 2010-2012 skal være sammenlignbare.

5.2 Tidsbruk samlet og fordelt på forvaltningsnivå

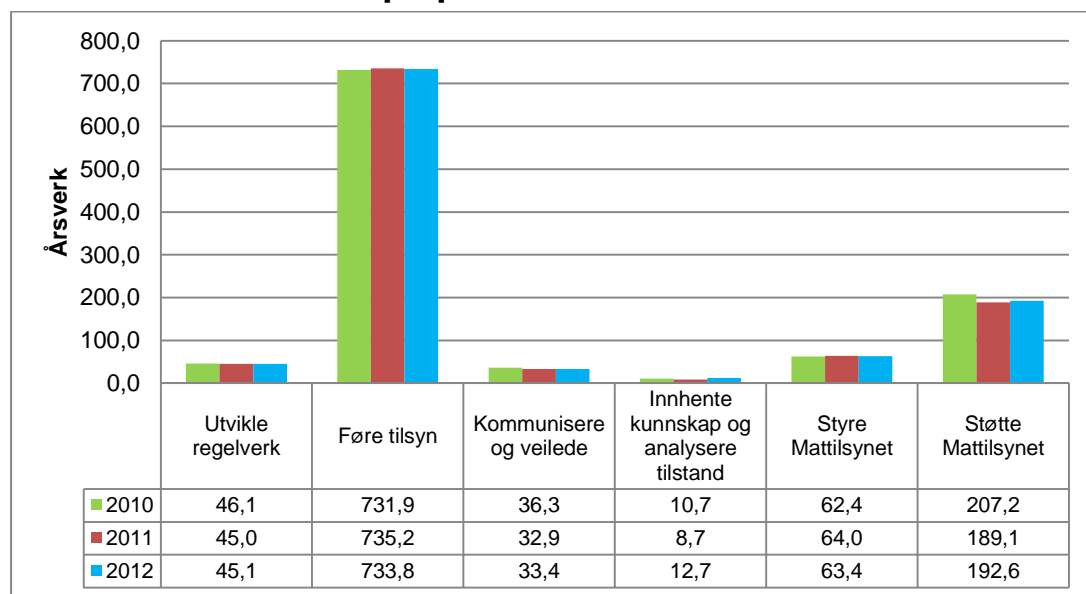
Figur 14: Registrert tidsbruk – antall årsverk samlet og pr forvaltningsnivå 2010-2012⁵

⁵ Tallene inkluderer registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner. Tall for 2010 er korrigeret i forhold til tall oppgitt i årsrapportene for 2010 og 2011.

Figur 14 viser at sum registrert tidsbruk i 2012, inkl. registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner, var omtrent uendret sammenlignet med 2011. Registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner gikk ned med ca. 6 årsverk sammenlignet med 2011. Det var dermed en økning i registrert tidsbruk til oppgaveløsning. Justert for økt registreringsandel var det imidlertid en reduksjon i antall disponible årsverk.

Sammenlignet med 2011 var det en økning i registrert oppgavetid ved hovedkontoret og ved regionkontorene, mens det var en reduksjon i registrert oppgavetid ved distriktskontorene. Dette samsvarer med tall for bemanningen, jf. kap. 3.2.

5.3 Tidsbruk fordelt på prosesser

Figur 15: Registrert tidsbruk pr prosess – antall årsverk 2010-2012⁶

Som tabellen viser har det vært små endringer i registrert tidsbruk på de enkelte prosessene i perioden.

Proessen «Føre tilsyn» omfatter flere aktiviteter. I utøvende tilsyn inngår blant annet inspeksjoner, revisjoner, prøveuttak og arbeid med godkjenninger/attester, mens andre tilsynsfaglige aktiviteter består av aktiviteter som beredskapsarbeid, tilsynsfaglig kompetanseutvikling og koordinering av tilsynet.

Forvaltningsnivå/hovedaktiviteter i tilsynsprosessen	2010	2011	2012
Distriktskontorene - utøvende tilsyn	504,9	510,4	506,5
Distriktskontorene - andre tilsynsfaglige aktiviteter	92,6	94,1	92,9
Regionskontorene - tilsynsfaglige aktiviteter	60,8	68,8	71,9
Hovedkontoret - tilsynsfaglige aktiviteter	73,5	62,0	62,6
Totalt	731,9	735,2	733,8

Tabell 23 Registrert tidsbruk på tilsynsprosessen pr forvaltningsnivå/hovedaktivitet – antall årsverk 2010-2012

Det er relativt små forskjeller i tallene sammenlignet med tallene for 2011. Ressursbruken til utøvende tilsyn ved distriktskontorene har holdt seg stort sett uendret i perioden 2010-2012, mens det har vært en omfordeling av ressursbruk til tilsynsfaglige aktiviteter mellom hovedkontoret og regionkontorene i samme periode.

⁶ Tallene inkluderer ikke registrert tidsbruk til ferie, sykdom og permisjoner.

Styre- og støtteprosesser	2010	2011	2012
Styre Mattilsynet	62,4	64,0	63,4
Personalhåndtering	85,7	78,4	80,4
Intern drift	63,2	54,9	56,2
IKT-tjenester	26,5	29,5	30,2
Håndtere dokumenter	11,4	7,9	5,9
Drifte økonomi	15,0	14,9	15,0
Innkjøp	5,4	3,5	4,8
Totalt	269,6	253,1	256,0

Tabell 24 Registrert tidsbruk på styre- og støtteprosessene fordelt på hovedaktiviteter – antall årsverk 2010-2012

Det var totalt sett en liten økning i registrert tidsbruk på styre- og støtteprosessene sammenlignet med 2011, men tidsbruken til dette var lavere enn i 2010. Mattilsynet har over år styrket IKT-funksjonene, mens dokumenthåndteringen i større grad har blitt digitalisert og automatisert som følge av innføringen av MATS.

5.4 Tidsbruk fordelt på fylker

Fylke	2010	2011	2012
Oslo	223	220	222
Akershus	110	108	110
Østfold	47	51	54
Hedmark	102	108	113
Oppland	35	35	34
Buskerud	40	42	40
Vestfold	32	32	33
Telemark	30	29	29
Aust-Agder	11	12	12
Vest-Agder	13	13	13
Rogaland	139	136	137
Hordaland	91	88	90
Sogn og Fjordane	37	39	41
Møre og Romsdal	63	61	57
Sør-Trøndelag	74	79	83
Nord-Trøndelag	68	66	63
Nordland	116	115	107
Troms	44	45	44
Finnmark	51	47	47
Sum	1 327	1 328	1 328

Tabell 25 Registrert tidsbruk pr fylke – antall årsverk 2010-2012

Det var relativt små endringer i den fylkesvise fordelingen av årsverk mellom 2011 og 2012. Økningen i Østfold skyldes økt registreringsandel mens økningen i Hedmark er knyttet til landsdekkende fellesfunksjoner innen IKT og sentralbord. Fordelingen av årsverk mellom trøndelagsfylkene endret seg etter at to distriktskontorer i regionen ble slått sammen i 2012, mens region Nordland reduserte bemanningen i 2012.

5.5 Tidsbruk fordelt på fagområder

Fagområde	2010	2011	2012
Landbruk	354	390	393
Akvakultur og sjømat	164	163	170
Næringsmidler	739	699	693
Internasjonalt arbeid og regelverksutvikling	70	76	73
Sum	1 327	1 328	1 328

Tabell 26 Registrert tidsbruk pr fagområde – antall årsverk 2010-2012

Mattilsynets mål- og tiltaksstruktur ble ikke utviklet med tanke på å dokumentere tidsbruk fordelt på fagområder. Enkelte tiltak retter seg derfor mot flere fagområder. I

disse tilfellene er aktiviteten henført til fagområdet som anses mest aktuelt. Aktiviteter som ikke direkte kan henføres til fagområder, er fordelt forholdsmessig.

5.6 Sammenhenger mellom utgifter og gebyr-/avgiftsinntekter

Følgende forutsetninger har vært lagt til grunn for finansieringen av Mattilsynet:

- En delvis brukerfinansiering av matforvaltningen gjennom gebyrer og avgifter.
- Rimelig grad av samsvar mellom ressursbruk i tilsynet og kostnadene som ulike produktgrupper påføres gjennom gebyrer og avgifter.
- Inntektene fra gebyrer og avgifter skal ikke overstige 80 prosent av Mattilsynets utgifter.

Etter at avgiftene i matforvaltningen ble fjernet med virkning fra 1.1.2012, er disse forutsetningene blitt mindre relevante, f.eks. vil brukerfinansieringsandelen være på ca. 10 % i 2013. I 2012 er det regnskapsført inntekter fra avgifter som påløp i 2011, men ble krevd inn i 2012. Brukerfinansieringsandelen i 2012 var derfor på 21,2 % mot 64,9 % i 2011.

Følgende forutsetninger er brukt for å beregne sammenhenger mellom utgifter i Mattilsynet og inntekter fra gebyrer og avgifter:

- Fordelingen av utgifter til kjøp av varer og tjenester er basert på regnskapsførte utgifter per tiltak.
- Fordelingen av utgifter til lønn er basert på oversikter over registrert oppgavetid per tiltak. Ikke-registrert oppgavetid, som i 2012 utgjorde 1,2 prosent av all oppgavetid, er fordelt forholdsmessig med grunnlag i registrert oppgavetid.
- Utgifter til tilsynsfaglige tiltak som ikke kan henføres til bare ett gebyr eller én avgift, f.eks. tiltaket akvakultur, er fordelt skjønsmessig på relevante gebyrer og avgifter.
- Utgifter som ikke er fagspesifikke, f.eks. administrasjon, IKT og husleie, er fordelt forholdsmessig på de ulike avgiftene og gebyrene. Det er i den forbindelse skjønsmessig tatt hensyn til at slakterier stiller lokaler o.a. til disposisjon for Mattilsynets personale i kjøttkontrollen.

Som det fremgår av forutsetningene for beregningen, kan ikke alle aktiviteter entydig knyttes til et gebyr eller en avgift. Dette må tas i betraktning ved forståelse av tall og sammenhenger.

Tiltaksstrukturen for distriktskontorene samsvarer med strukturen i MATS. Dette er gjort for å gjøre det mulig å sammenstille data for ressursbruk og data for tilsynsproduksjon. Dette gjør at det ikke er mulig å ha egne tiltak for arbeid med særskilte ytelser og ytterligere offentlig kontroll. Ressursbruken for disse gebyrpliktige oppgavene kan derfor ikke beregnes basert på registrert tidsbruk og regnskapstall. Beregnet ressursbruk til utførelse av særskilte ytelser er basert på antall utførte særskilte ytelser i 2012 og erfaringstall om utgifter pr. ytelse fra 2008, som var siste året hvor det var egne tiltak for særskilte ytelser. Beregnet ressursbruk til ytterligere offentlig kontroll er basert på antall utførte kontroller som har utløst gebyr og beregnet gjennomsnittlig direktekostnad pr. kontroll. Det er usikkerhet knyttet til disse forutsetningene, særlig beregnede enhetskostnader.

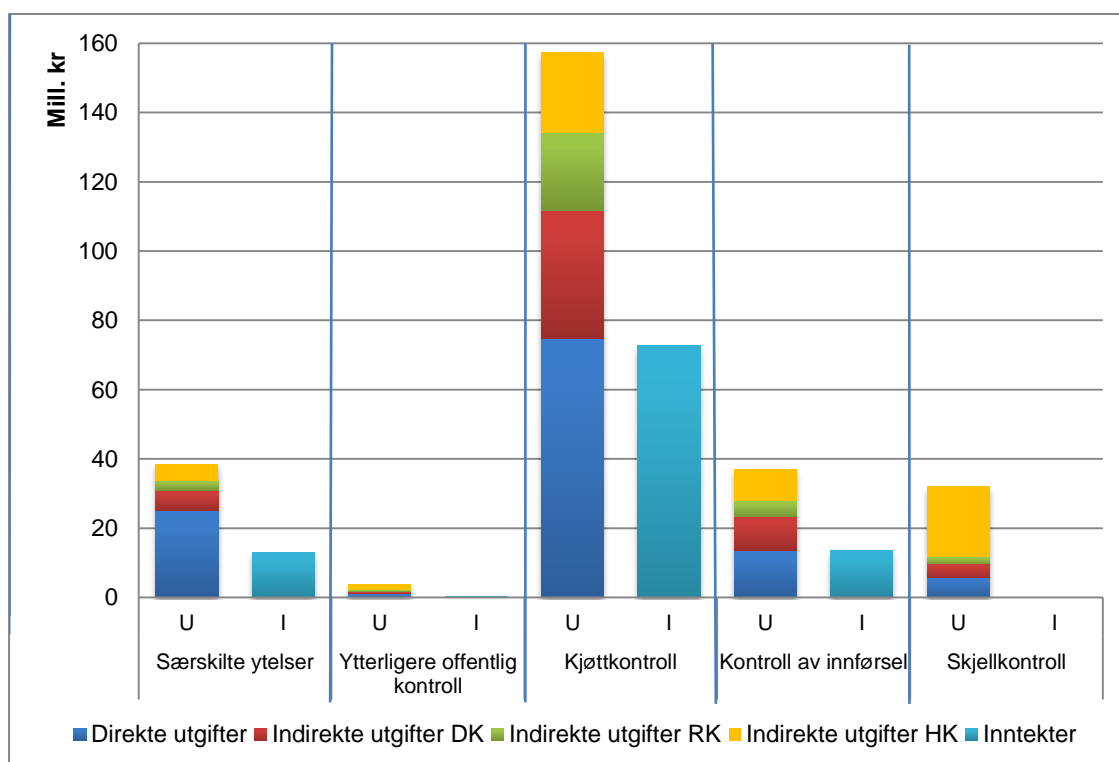
Tabellen 27 viser beregnede sammenhenger mellom utgifter i Mattilsynet og inntekter fra gebyrer og avgifter i matforvaltningen i 2012.

	Gebyrer ⁷	Avgifter	Ikke gebyr/avgift	Sum
Beregnet fordeling av utgifter	268 891 228	872 085 100	58 840 207	1 199 816 535
Inntekter	100 162 113	156 409 552	0	256 571 665

Tabell 27 Utgifter i Mattilsynet og inntekter fra gebyrer og avgifter i matforvaltningen 2012

Som tabellen viser, utgjorde avgiftsinntektene omtrent 18 % av utgiftene henført til avgifter. Det har liten hensikt å vurdere sammenhengene mellom utgifter i tilsynet og inntektene for den enkelte avgift ettersom avgiftsinntektene i 2012 var etterslep fra 2011 og derfor ikke gir uttrykk for en helårsvirkning.

Figur 16 viser inntektene i 2012 pr. gebyr og beregnede tilhørende utgifter, hvor utgiftene er spesifisert i direkte⁸ og indirekte utgifter pr. forvaltningsnivå.

Figur 16: Inntekter og utgifter, spesifisert i direkte og indirekte utgifter, pr. gebyr 2012

Som figuren viser, er beregnede utgifter (direkte og indirekte utgifter) også i 2012 betydelig høyere enn inntektene fra gebyrene. Når det gjelder gebyrinntektene i 2012 vises for øvrig til omtale i kap. 4.

Formålet med å dokumentere sammenhenger mellom inntekter og utgifter i matforvaltningen har vært å etterse at det ikke oppstår systematiske avvik over tid og kryss-subsidiering mellom næringer. Risikoen for at slikt kan oppstå er etter vår vurdering borte etter at avgiftene ble fjernet. Dokumentasjonskravet bør derfor vurderes på nytt.

⁷ Inntektene inkluderer ikke inntekter fra tvangsmulkt og avviker derfor fra regnskapstall på kap. 4115 post 01 i pkt. 4.2.2.

⁸ Med direkte utgifter forstås den ressursbruken som direkte kan tilbakeføres til den gebyrpliktige oppgaven som utføres.

Vedlegg 1: Rapportering knyttet til Mattilsynets produksjon

Prosess	Indikatorer	2010	2011	2012
Utvikle regelverk	Antall EØS-notater på stadium 1 og 2 behandlet i SUN eller SUMP (Spesialutvalg)	12	25	17
	Antall implementeringer av EØS-regelverk innen frist sett opp mot totalt antall implementeringer som skulle ha vært gjennomført (også iht. forenklet prosedyre)	55 %	57 %	78 %
	Regelrydding – antall forskriftsendringer med forenkling av regelverket	21	20	5
	Regelverksutvikling på nett – antall besøk	19 883	15 863	23 011
Kommunisere og veilede	Antall besøk på matportalen.no	725 639	713 308	716 442
	Antall besøk på mattilsynet.no	1 067 219	1 192 577	2 019 896
	Antall besøk på regelhjelp.no (utvalgte kategorier)	1 455	2 676	3 548
Føre tilsyn	Regelverksetterlevelse Andel av virksomhetene som det er gjennomført inspeksjoner/revisjoner ved hvor det er avdekket avvik			62 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann			73 %
	Dyrevelferd			49 %
	Fiskehelse			58 %
	Enhetlig faglig skjønn Variasjon mellom regionene i andel av virksomhetene som det er gjennomført inspeksjoner/revisjoner ved hvor det er avdekket avvik			52-72 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann			69-81 %
	Dyrevelferd			39-62 %
	Fiskehelse			43-69 %
	Virkemiddelbruk Andel av virksomhetene med avdekket avvik hvor det er fattet vedtak			96 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann			98 %
	Dyrevelferd			95 %
	Fiskehelse			96 %
	Enhetlig virkemiddelbruk Variasjon mellom regionene i andel av virksomhetene med avdekket avvik hvor det er fattet vedtak			94-99 %
	For utvalgte områder:			
	Drikkevann			96-100 %
	Dyrevelferd			90-99 %
	Fiskehelse			94-100 %
	Tilsynsproduksjon - totalt antall tilsyn⁹	55 450	55 863	54 015
	Fordelt på tilsynsområder:			
	Biprodukter	193	164	175
Innsatsvarer	462	498	472	
Primærproduksjon med landdyr	11 263	16 675	13 981	
<i>Herav også etter dyrevernloven</i>	<i>10 049</i>	<i>10 249</i>	<i>9 932</i>	
Primærproduksjon med akvatiske dyr	1 706	2 944	3 238	
Primærproduksjon med planter	1 216	1 497	1 537	
Næringsmidler	26 745	19 755	18 795	
<i>Herav Slakteri, nedskjæring og produksjon av kjøtt</i>	<i>10 476</i>	<i>5 128</i>	<i>4 123</i>	
<i>Herav Sjømat</i>	<i>2 311</i>	<i>1 892</i>	<i>1 792</i>	

⁹ Mattilsynet endret i 2011 registrerings- og rapporteringsmetode fra manuelt system til å ta ut rapporter direkte fra MATS. Enkelte tall for tilsynsproduksjon i 2010 er derfor ikke sammenlignbare med tallene for 2011 og 2012.

Prosess	Indikatorer	2010	2011	2012
	<i>Herav Servering og detaljist</i>	11 470	10 958	11 178
	<i>Herav Annet næringsmidler</i>	2 488	1 777	1 702
	Drikkevann	1 655	1 617	1 616
	Import	2 012	3 585	3 654
	Grensekontroll	6 445	8 555	9 678
	Eksport	2 773	452	502
	Annet tilsyn	980	121	367
	Kjøttkontroll – slakt godkjent, antall dyr¹⁰	66 526 480	66 817 745	:
	<i>Herav hest</i>	1 527	1 610	:
	<i>Herav storfe</i>	306 840	305 595	:
	<i>Herav sau</i>	1 203 824	1 184 459	:
	<i>Herav geit</i>	24 295	19 889	:
	<i>Herav svin</i>	1 565 736	1 580 311	:
	<i>Herav fjørfe</i>	63 423 803	63 725 881	:
	<i>Herav annet kjøtt</i>	455	:	:
	Annen produksjon:			
	Antall attester for eksport av fisk og sjømat	40 104	41 098	47 657
	Antall attester for eksport av landbaserte produkter		4 602	3 411
	Antall produkter godkjent under ordningen Beskyttede betegnelser (ved utgangen av året)	18	19	22
	Antall gjennomførte øvelser	72	59	69
	Tidsbruk utøvende tilsyn¹¹	500,2	510,4	506,5
	Fordelt på tilsynsområder:			
	Biprodukter	3,9	3,2	2,3
	Innsatsvarer	7,3	7,5	5,8
	Primærproduksjon med landdyr	93,5	110,7	110,1
	Primærproduksjon med akvatisk dyr	36,8	35,8	33,4
	Primærproduksjon med planter	12,7	15,1	14,2
	Næringsmidler	152,5	152,2	153,8
	<i>Herav slakteri, nedskjæring og produksjon av kjøtt</i>	-	33,3	37,1
	<i>Herav Sjømat</i>	18,6	20,7	19,8
	<i>Herav Servering og detaljist</i>	-	81,9	88,0
	<i>Herav Annet næringsmidler</i>	-	16,2	8,9
	Drikkevann	22,2	24,2	26,1
	Import	15,3	15,8	16,9
	Grensekontroll	14,0	13,9	13,8
	Eksport	13,4	12,9	13,4
	Annet tilsyn	0,7	1,3	5,6
	Kjøttkontroll	128,0	117,8	111,2
Støtte og styre	Tidsbruk – totalt antall årsverk¹²	1 094,5	1 074,9	1 081,0
	Fordelt på prosess:			
	Utvikle regelverk	46,1	45,0	45,1
	Føre tilsyn	731,9	735,2	733,8
	<i>Herav distriktskontorene</i>	597,5	604,5	599,4
	<i>Herav regionkontorene</i>	60,8	68,8	71,9
	<i>Herav hovedkontoret</i>	73,5	62,0	62,6
	Kommunisere og veilede	36,3	32,9	33,4
	Innhente kunnskap og analysere tilstand	10,7	8,7	12,7
	Styre Mattilsynet	62,4	64,0	63,4
	Støtte Mattilsynet	207,2	189,1	192,6

¹⁰ Kilde Statistisk sentralbyrå. Det foreligger per nå ikke tall for 2012 og for 2011 når det gjelder «annet kjøtt».

¹¹ Antall årsverk registrert på tiltak for utøvende tilsyn ved distriktskontorene, inkl. kjøttkontroll.

¹² Enkelte tall for 2010 og 2011 er justert i forhold til tilsvarende tall i årsrapporten for 2011, jf. omtale i kap. 5.

Prosess	Indikatorer	2010	2011	2012
	Utgifter – totalt (1000 kr)¹³	1 175 467	1 158 872	1 197 693
	Fordelt på hovedprosess:			
	Regelverksutvikling	5 716	7 898	7 382
	Føre Tilsyn	119 995	142 479	148 143
	Kommunisere og veilede	6 892	8 838	8 758
	Innhente kunnskap og analysere tilstand	136 831	134 521	142 397
	Styre Mattilsynet	12 949	13 878	13 900
	Støtte Mattilsynet	237 731	184 398	179 581
	Lønn (all lønn registreres på ett tiltak)	655 353	666 860	697 532
	Antall årsverk/ansatte – totalt¹⁴	1 325	1 316	1 295
	Fordelt på forvaltningsnivå:			
	Distriktskontorene	892	893	859
	Regionkontorene	145	139	146
	Hovedkontoret	288	284	290
	Prosent sykefravær	5,45 %	6,12 %	5,90 %
	Gjennomsnittlig alder ved alderspensjon	65,5 år	64,8 år	65,8 år
	Antall søkere/ansatte med innvandrerbakgrunn	195 søkere 76 ansatte	263 søkere 77 ansatte	412 søkere 81 ansatte
	Antall søkere/ansatte med redusert funksjonsevne	2 søkere 24 ansatte	2 søkere 20 ansatte	3 søkere 22 ansatte
	Oppetid for MATS skjematjenester	99,77 %	99,34 %	99,66 %

¹³ Tall er fra internregnskapet, og vil kunne avvike fra tall i kap. 4, som er fra kontantregnskapet. Noen tiltak fikk endret prosesstillørighet i 2012. Tallene for 2010 og 2011 er derfor justert i forhold til tilsvarende tall i årsrapporten for 2011. Dette for å sikre sammenlignbare tall.

¹⁴ Antall stillinger pr. utgangen av året omregnet til heltidsstillinger, inklusive medarbeidere i lønnet permisjon.

Vedlegg 2: Rapportering på Mattilsynets effektmål

1 Samlet vurdering av tilstand

Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

Selv om vi har en del forekomst av enkelte patogener i enkelte matvarer eller dyreslag, gir smittestoffer i mat lite sykdom i Norge, sammenliknet med de fleste andre land.

Overvåkingen av fremmedstoffer i vegetabilier, animalsk mat og sjømat viser liten endring i forhold til tidligere år. Utviklingen når det gjelder fremmedstoffer i sjømat fra havner og fjorder, blir fulgt opp med kostholdsråd.

En høy andel av befolkningen er tilknyttet godkjenningspliktige vannforsyningssystemer og får gjennomgående vann av god mikrobiologisk kvalitet. Utfordringen er i stor grad knyttet til små vannforsyningssystemer som leverer til mindre grupper av abonnenter. I tillegg er ledningsnett for drikkevann en utfordring. Ledningsnett er i mange områder gammelt, har store lekkasjer og arbeide med fornyelsen er ikke tilfredsstillende.

Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

Plantehelse

Plantehelsen i Norge er god. I 2012 har det vært utbrudd av enkelte karanteneskadegjørere som har blitt bekjempet på en effektiv måte. Funn av sykdommen heksekost på epletre er i denne sammenheng spesiell. Funnene av heksekost avdekker store svakheter i norsk foredlingsarbeid. Foredlingen skjer hos få aktører. Når dominerende aktører faller ut pga funn, oppstår det problemer med å dekke næringens behov for nytt plantemateriale. Det fører til etterspørsel i forhold til import. Import av plantemateriale vil alltid representere en risiko for innføring nye skadegjørere.

Fiskehelse

Lakselus og fiskehelse er utfordrende områder i havbruket. Lakselus situasjonen for oppdrettsfisk har bedret seg over de siste tre årene. Det gjennomsnittlige nivået av lus i anleggene har gått ned og regelverksetterlevelsen er god. Det er allikevel fortsatt enkelte anlegg som overskrider grensene og som krever tiltak fra distriktskontorene. Når det gjelder situasjonen for villfisken er den ikke forbedret.

Landdyr

Husdyrhelsen i Norge er god. Det er allikevel en tankevekker at en sykdom som Schmallenberg spredde seg så raskt i Norge, uten at dette foreløpig ser ut til å ha ført til vesentlige produksjonstap. Schmallenberg er en virussykdom som overføres med vektor. Sannsynlig smittevei er infisert sviknott fra Danmark. Dette viser med all tydelighet at Skagerak ikke er en tilstrekkelig barriere i forbindelse med vektorsykdommer. Spesielt med tanke på eventuelle klimaendringer, vil det bli interessant å se hvordan denne sykdommen utvikler seg i Norge etter at den nå er introdusert.

Mattilsynet er bekymret for helsesituasjonen i norsk hobbyfjølfehold. I 2012 ble det registrert 26 utbrudd av infeksiøs bronkitt. Det ble ikke registrert utbrudd av den samme sykdommen i kommersielt fjølfehold, men situasjonen i hobbyfjølfeholdet er en betydelig risiko for norsk fjølfeæring.

Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

Dyrevelferden i Norge er generelt god, i forhold til andre land det er naturlig å sammenligne seg med. Det er allikevel noen klare utfordringer, først og fremst i de intensive produksjonene. Ønsker fra forbrukerne om stadig billigere mat og press på prisene fra import og grensehandel, setter større krav til effektivitet og produktivitet innen husdyrproduksjonen i Norge. Det er i mange tilfeller en konflikt mellom kravet om stadig billigere mat, som fører til et stadig mer intensivert husdyrhold, og kravet om optimal dyrevelferd. Samtidig er det viktig å peke på at «industrialiseringen» av husdyrproduksjonen har kommet mye lenger ute i verden enn her hjemme.

Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

Forbrukerrådets kampanje rettet mot merking av matvarer viste at merking og markedsføring av mat ikke alltid er egnet til å gi forbrukeren mulighet til å ta informerte valg. Mattilsynets kontroll med import har også medført at flere importpartier er stoppet på grunn av merkefeil og feilaktige helsepåstander.

Ivareta miljøvennlig produksjon

Den totale omsetningen av plantevernmidler er ikke redusert i perioden, men det har vært en dreining mot bruk av preparater/stoffer med lavere helse- og miljørisiko. Den høye omsetningen i 2012 skyldes hovedsakelig en kraftig økning av jernsulfat mot mose i plen og at vekstsesongen var nedbørrik, noe som førte til stort behov for sprøyting mot soppsykdommer.

Indikatorer for effektmål i henhold til tildelingsbrevet for 2012

Indikator per effektmål	Referanse til punkt i vedlegg
Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann	
Antall og andel undersøkte prøver med for høyt innhold av fremmedstoffer (f.eks. plantevernmiddelrester, dioksiner, PCB og legemiddelrester)	2.4
Antall meldte partier som har vært årsak til matvareallergi/-intoleranse på grunn av reaksjoner på udeklarete allergener	2.5
Antall registrerte sykdomstilfeller etter smitte av Salmonella, Campylobacter, Yersinia, Shigella, Listeria, EHEC (MSIS)	2.1.
Antall sendte meldinger om påvist helsefare i matvarer og fôr i det norske markedet (RASFF)	2.5
Andel personer i Norge tilknyttet vannverk med tilfredsstillende analyseresultater mht drikkevannskvalitet (E. coli, farge, turbiditet og pH)	2.2
Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr	
Antall utbrudd og påvisninger av alvorlige smittsomme sykdommer på domestiserte og villlevende landdyr og fisk	3.2/3.3
Antall skadegjørere på EPPOs A2-liste som regnes som forekommende i Norge	3.1
Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr	
Antall og andel dyr som dør under transport og oppstalling på slakteri, spesielt fjørfe	4.3
Antall og andel i tap av dyr på beite	4.6
Antall dyr brukt i forsøk (totalt og for fisk)	4.5
Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden	
Antall og andel prøver hvor det er påvist salmonella og hvor det er påvist overskridelse av grenseverdier for uønskede stoffer i forhold til totalt antall prøver	
Antall og andel vedtak med hjemmel i merkeforskriften i forhold til totalt antall vedtak vedrørende næringsmidler ¹⁵	5.2
Ivareta miljøvennlig produksjon	
Beregnet risiko ved bruk av plantevernmidler	6.1

¹⁵ Tall ettersendes

2 Sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann

2.1 Smittestoffer

Smittestoffer i mat gir lite sykdom i Norge, sammenliknet med de fleste andre land. Foreløpige tall fra Folkehelseinstituttet indikerer at det bare er små forandringer i hvor mange som ble syke av maten i 2012, sammenliknet med 2011.

Generelle trekk ved situasjonen i Norge:

- Innenlands smitte med matbårne infeksjoner er fremdeles lav
- En betydelig andel av pasientene smittes i utlandet
- Forekomsten av smittestoffer i næringsmidler og husdyr er relativt beskjeden, med en rekke unntak (se nedenfor)
- Animalske næringsmidler har mindre betydning som smittekilde enn i de fleste andre I-land
- Ikke-desinfisert drikkevann har større betydning enn i de fleste andre I-land

Selv om forekomsten av en viktig patogen som Salmonella er eksepsjonelt lav blant norske husdyr, har vi en betydelig forekomst av:

- Tarmpatogene E. coli hos sau
- Yersinia hos gris
- Toxoplasma hos sau og gris
- Listeria i røkelaks, gravlaks og rakfisk
- Campylobacter hos storfe, sau og fjørfe (og familiedyr)

Tabellen nedenfor gir en oversikt over næringsmiddelbårne infeksjoner der smitten har skjedd i Norge. Merk at tallene for 2012 er foreløpige og dermed noe usikre. Folkehelseinstituttet vil i løpet av våren 2013 publisere en årsrapport over.

Diagnose	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Campylobacteriose	1228	1110	1175	1129	1280	1019	1174	924
E. coli-enteritt ¹⁶	13	70	32	38	184	151	138	136
- herav EHEC	7	41 ¹⁷	17	12	75 ¹⁵	33	25	44
Listeriose	13	19	45	27	25	19	19	22
Salmonellose	262	394	392	259	225	229	314	237
Shigellose	11	26	14	15	46 ¹⁸	22	66 ¹⁹	11
Yersiniose	83	56	44	34	35	27	33	18
Totalt	1610	1675	1702	1501	1795	1467	1678	1348

Tabell 1 Næringsmiddelbårne infeksjoner og utbrudd i 2012 med de endelige tallene, sammen med en vurdering av situasjonen

2.2 Drikkevann

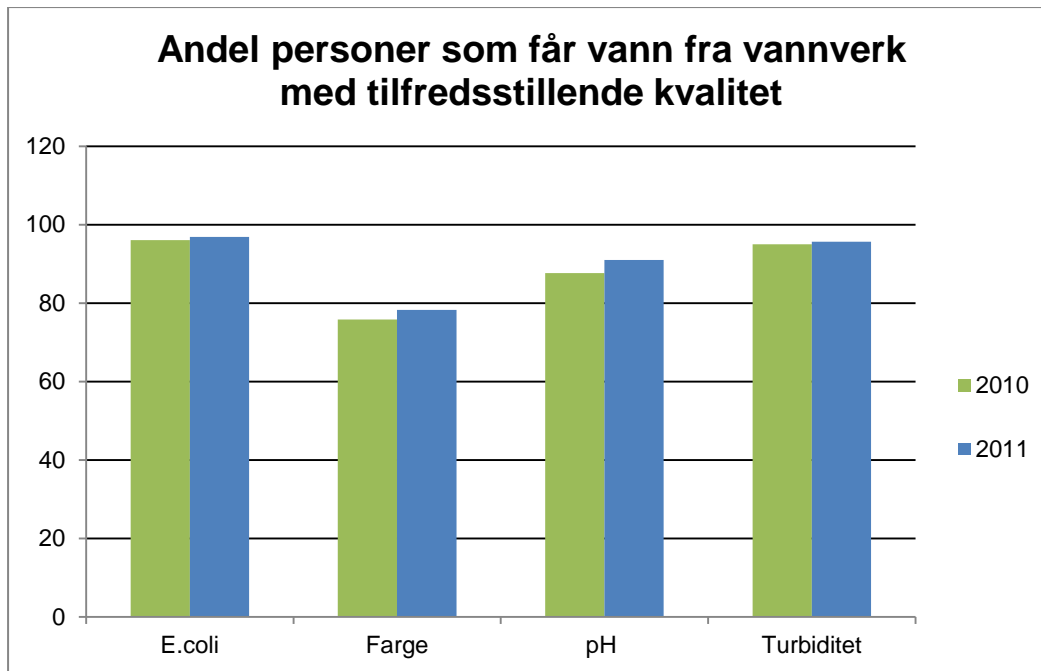
En høy andel av befolkningen som er tilknyttet godkjenningsspliktige vannforsyningssystem får gjennomgående vann av god mikrobiologisk kvalitet. Det er imidlertid fortsatt mulig å øke denne andelen ytterligere ved å styrke både hygieniske barrierer og driftsrutiner.

¹⁶ Inkluderer både EHEC, EPEC, ETEC og EIEC

¹⁷ Økningen i 2006 og 2009 skyldes utbrudd

¹⁸ Økningen skyldes et utbrudd forårsaket av sukkererter fra Kenya

¹⁹ Økningen skyldes et utbrudd der basilikum importert fra Israel var smittekilden, og et utbrudd knyttet til en salatbar

Figur 1: Andel personer i Norge som er tilknyttet vannverk med tilfredsstillende²⁰ drikkevannskvalitet. Basert på innrapportering fra vannverkene. Data for 2012 foreligger først på et senere tidspunkt.

Den utbredte bruken av overflatevann som drikkevannskilde i vårt land, er en viktig faktor som bidrar til å fremme smittespredning via drikkevannet. Epidemiologiske undersøkelser utført av Folkehelseinstituttet viser at ikke-desinfisert drikkevann er en viktig risikofaktor for campylobacteriose, salmonellose og yersiniose i Norge. Det er en svært liten andel av befolkning som får vann fra overflatekilder der vannet ikke er desinfisert. Allikevel er det slik at selv blant vannverk som har desinfeksjonsanlegg, er man ikke alltid påpasselig nok med driften.

Ca. 10 % av befolkningen får vann fra vannforsyningssystem som ikke inngår i denne statistikken. Dette utgjøres av små vannverk (< 50 personer) eller brønner til enkelthus.

Økningen i pH viser at det er iverksatt pH-justerende tiltak for å kompensere for et gjennomgående surt råvann. Likeledes er det gjennomført bedre vannbehandling for å fjerne humusstoffer fra råvannet. 30-40 % av vannverkene har imidlertid fortsatt utfordringer når det gjelder å levere godt nok vann gjennom hele året.

2.3 Biologiske gifter

2.3.1.1 Mykotoksiner

Funn av mykotoksiner i næringsmidler er den kategorien der det mottas flest faremeldinger om i det europeiske meldesystemet RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed).

Tabell 2 baserer seg på overvåking- og kontrollprogrammet for mykotoksiner i næringsmidler, stikkprøver ved tilsyn, samt importkontroll av produkter omfattet av særskilte beskyttelsestiltak. Andel overskridelser vurderes å ligge på et stabilt lavt nivå.

²⁰ «Tilfredsstillende drikkevannskvalitet» er basert på at minst 95 % av analysene for en parameter er innenfor kravene i drikkevannsforskriften. I tillegg må det være analysert minst 12 prøver.

Innenlands og import	2008	2009	2010	2011	2012
Antall prøver	311	199	289	271	197
Andel prøver med overskridelser i %	1,3	0,5	1,4	1,8	0,5

Tabell 2 Antall utførte prøver og andel prøver med forhøyet nivå av mykotoksiner i næringsmidler

I perioden 2008-2012 har Mattilsynet analysert kornvarer på det norske markedet for ulike fusariumtoksiner. Det er påvist deoxynivalenol (DON) i de fleste melprøvene tatt ut i denne perioden. Mattilsynet har bedt Vitenskapskomiteen om en risikovurdering relatert til mattrygghet og mykotoksiner i korn. Denne risikovurderingen ble bestilt av Mattilsynet høsten 2010, og forventes å foreligge første kvartal 2013.

2.4 Fremmedstoffer

2.4.1.1 Rester av plantevernmidler

Tabell 3 baserer seg på 1 425 prøver for pesticidanalyser (30 animalske produkter og 1 395 vegetabiliske produkter), der det er analysert for totalt 315 forskjellige stoffer inkludert metabolitter.

	2008	2009	2010	2011	2012
Innenlands					
Antall prøver	536	494	473	540	491
Andel prøver med overskridelser i %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
Import					
Antall prøver	966	990	1019	931	934
Andel prøver med overskridelser i %	4,6	1,6	2,2	3,2	2,6

Tabell 3 Antall utførte prøver og andel med for høyt innhold av rester av plantevernmidler – funn over grenseverdi i % (effektindikator).

Vi gjør oppmerksom på at antall overskridelser i 2012 kan bli noe endret fordi ikke alle spesialanalysene av prøvene fra 2012 er ferdige.

2.4.2 Fremmedstoffer i animalske næringsmidler

Som det fremgår av tabell 3, er de fleste overskridelsene av fremmedstoffer i animalske næringsmidler i 2012, som i tidligere år, tungmetall (kadmium og bly) i utmarksbeitende dyr, i tillegg til tyreostatika i enkelte husdyr. Funn av små mengder tyreostatika kan med sannsynlighet forklares med at dyrene spiser planter i korsblomstfamilien.

Det har vært en tydelig nedgang i antall overskridelser på bly i vilt. Det er uvisst hva årsaken er, men en mulig forklaring er at en økt oppmerksomhet på problemet før jaktseasonen medførte bedre renskjæring rundt skuddsår. Av øvrige funn er det tre positive steroideprøver hos storfe, som alle med sannsynlighet stammer fra drektighet hos dyrene. Vi har et funn av antiparasittmiddel Albendazol på geitemelk. Oppfølging av denne saken er gjort iht gjeldende retningslinjer.

Vi har et funn av Narasin i egg. Dette kommer vanligvis fra krysskontaminering av føret, og er oftest et produksjonsproblem i førfabrikker. Narasin er tillatt til kyllinger, men ikke til eggleggende høner.

	2008	2009	2010	2011	2012
Innenlands					
Antall prøver	4163	3625	4042	3773	3787

Andel prøver med overskridelser i %	2,3	2,4	3,4	2,3	2,3
Import					
Antall prøver	39	77	60	103	122
Andel prøver med overskridelser i %	0	0	0	0	0

Tabell 4 Antall utførte prøver og andel prøver med for høyt innhold fremmedstoffer i animalske næringsmidler.

2.4.3 Fremmedstoffer i sjømat

På bakgrunn av at det er gjennomført nye undersøkelser av enkelte havner og fjorder har Mattilsynet gjennomgått og revidert en del av de eksisterende kostholdsrådene. Dette har ført til opphevelse av noen kostholdsråd da nye data viser en forbedring av tilstand. Resultatet fra overvåkingsprogrammet for fremmedstoffer i viste for høye nivå av dioksin og dioksinlike PCB i lever fra kysttorsk. Det er derfor innført et generelt kostholdsråd mot å spise lever fra kysttorsk.

På grunn av for høye nivå av kadmium i krabbe i Salten er det etablert kostholdsråd. Mattilsynet har i 2012 intensivert prøvetakingen i dette området med tanke på å avgrense kostholdsrådet.

	2010	2011	2012
Antall prøver	4 710	3 033	1 100
Andel overskridelser i %	0,1	7,2	11

Tabell 5 Fremmedstoffer i villfisk og skalldyr innenlands (kilde: NIFES)

	2010	2011	2012
Antall prøver	103	135	115
Antall overskridelser i %	4,9	2	1

Tabell 6 Fremmedstoffer i importert i fisk og sjømat (kilde:NIFES)

2.5 Trygg mat – annet

Matallergi

Det er også i år registrert en økning i antall innmeldte saker gjennom Matallergiregisteret i 2012, tabell 7.

	2010	2011	2012
Antall innmeldte saker	67	104	113
Antall saker sendt VI for analyse	1	0	1

Tabell 7 Antall innmeldte saker gjennom Matallergiregisteret

Prøver til analyse vil i første rekke være aktuelt der det ikke er mulig å påvise årsak gjennom å sammenholde pasientopplysninger og informasjon om produkt.

3 Fremme god helse hos planter, fisk og landdyr

3.1 Plantehelse

Status for plantehelse i Norge er god sammenlignet med mange andre europeiske land. Det er kun få skadegjørere som den europeiske plantehelseorganisasjonen EPPO har anbefalt sine medlemsland å ta forholdsregler mot, som har etablert seg i Norge. EPPOs A2 liste inneholder 137 alvorlige skadegjørere, og av disse er det 12 som ved utgangen av 2012 er under bekjempelse i Norge. Med stadig økende handel og import av planter og formeringsmateriale, er det naturlig å anta at vi opplever nye utbrudd av skadegjørere i årene som kommer.

Det tar normalt lengre tid å avdekke og diagnostisere eventuelle nyetableringer av skadegjørere i skog og park, enn i jord- og hagebrukskulturer. Dersom nye skadegjørere blir avdekket i miljøet, kan det allerede være for sent å sette inn tiltak for å utrydde eller begrense smittespredning. Eventuelle plantehelsetilstander knyttet til skogbruken eller vill vegetasjon kan medføre kostnader til bekjemping/utryddelse i en helt annen størrelsesorden enn de problemene man har hatt så langt. EUs kostnader til bekjemping/utryddelse av skadegjørere som etablerer seg i miljøet (eks. furuved-nematode og asiatiske trebukker) har økt formidabelt de siste årene.

Skadegjører	2008	2009	2010	2011	2012
Frukt og bær					
Sharkavirus (plommer)	11	7	3	10	3
Heksekost (epler)	0	1	19	29	60
Rød marg (jordbær)	5	3	1	0	2
Rød rotråte (bringebær)	4	4	2	6	18
Jordbærsvartflekk	4	0	0	0	²¹
Grøntanlegg					
Phytophthora ramorum	37	19	20	46	4
Tomato apical stunt viroid				15	0
Veksthus					
Hvit krysantemumrust	1	0	0	2	1
Pepinomosaikkvirus	0	0	1	0	0
Tospovirus	0	4	2	0	2
Søramerikansk minérflue	5	1	0	2	0
Grønnsakminérflue				1	0
Pelargoniumrust		1	2	3	5
Potato spindle tuber viroid				1	0
Friland					
Løkhvitråte					1
Poteter					
Gul potetcystenematode ²²	3	3	48	35	52
Hvit potetcystenematode	0	0	2	4	0
Potetcystenematode (ikke artsbestemt)					9
Lys potetringråte	21	0	0	0	1
Dickeya solani					1
SUM	91	43	100	154	159

Tabell 8 Nye lokaliteter i Norge med funn av alvorlige skadegjørere 2008 – 2012

3.1.1 Furuvednematode

Mattilsynet har de siste årene vært bekymret for at skadegjøreren furuvednematode skulle etablere seg i Norge. Siden år 2000 er det analysert ca. 4500 prøver fra trær med aktivitet av insektet *Monochamus* som kan spre nematoden. Alle prøver har vært negative.

3.1.2 Pærebrann

Det er gjennomført både kartlegging og bekjempelse av pærebrann i henhold til plan for 2012. Det ble påvist pærebrann i en ny kommune: Meland i Hordaland. All kjent smitte i Møre og Romsdal er bekjempet. Smitte ble funnet i Hordaland og Rogaland, men det var moderat spredning av sykdommen i 2012.

²¹ Deregulert i 2012

²² Alle eiendommer som har fått påvist hvit PCN, har også fått påvist gul PCN

3.1.3 Rød marg

Rød marg i jordbær ble påvist på to nye produksjonssteder for bærproduksjon av jordbær i 2012, begge i områder av landet hvor skadegjøreren også tidligere er funnet. Den er til nå påvist på til sammen 24 produksjonssteder fordelt på fem geografiske områder; Hedmark, Agder, Hordaland/Rogaland, Vestfold og Møre og Romsdal. Skadegjøreren har aldri blitt påvist i planteproduksjon av jordbær i Norge.

3.1.4 *Phytophthora ramorum*

Nye patogene arter innen slekten *Phytophthora* er under omfattende spredning i Europa, og noen av disse kan være en betydelig trussel for skog og kulturlandskap. *Phytophthora ramorum* på rododendron er fortsatt et problem.

3.1.5 Potetcystenematode

Kartleggingsprogrammet har også i år resultert i påvisninger av gul PCN, men det er ikke funnet hvit PCN i 2012. Prøver som ble tatt ut i andre sammenhenger, for eksempel anleggsvirksomhet, har også gitt påvisninger. Flere av disse er ikke artsbestemt.

3.1.6 Heksekost i eple

Siden 2010 har det vært økt oppmerksomhet på tilsyn med heksekost i eple. I 2012 ble det gjort påvisninger i virksomheter med mortrær (kvistbank), planteskole eller frukthage og i sporadiske epletrær. Påvisning hos produsent av mortrær gjorde at det ble iverksatt omfattende prøvetaking og saneringstiltak med mål om at mortrær det heretter omsettes formeringsmateriale fra skal være testet og funnet fri for smitte. Over 2000 mortrær ble undersøkt og det ble påvist en lav smittefrekvens i noen sorter.

3.1.7 Lys ringrâte

Overvåkningsprogrammet for lys ringrâte i potet kom i gang igjen i 2011 og har fortsatt i 2012. Det er gjort 1 funn av lys ringrâte i Rogaland i 2012. Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane ble undersøkt i 2012.

3.1.8 *Dickeya solani*

I 2012 har det vært et OK-program med formål å kartlegge om vi hadde smitte av stengelrâtebakterien *Dickeya solani* i norske poteter. Alle partiene med settepoteter ble undersøkt uten at det ble funnet smitte. Det ble i tillegg tatt prøver av matpotetpartier, både i form av planter fra åker og knoller fra lager. Det ble heller ikke her funnet smitte av *Dickeya solani*. I et karantenefelt ble det derimot funnet smitte av *Dickeya solani* i settepotet med opprinnelse i Nederland. Alt plantemateriale fra til sammen seks karantenefelt av samme opphav er blitt destruert og alle feltene blir lagt i karantene i tre år uten potetproduksjon.

3.2 Fiskehelse

Fiskehelse var et prioritert område i 2012, og Mattilsynet har fortsatt arbeidet med å bekjempe og begrense fiskesykdommer, særlig lakselus og PD. Mattilsynet har også i 2012 pålagt næringen å gjennomføre en felles våravlusing for å redusere smittepresset fra lus på utvandrende villsmolt.

Sykdom	Liste	2008	2009	2010	2011	2012
Oppdrettsfisk (laksefisk)						
ILA	2	16	9	7	1	2
VHS	2	2	0	0	0	0
HSMB	2	144	139	131	162	142

PD	3	108	75	88	89	141
Furunkulose	3	0	0	0	0	0
BKD	3	1	3	0	3	2
Oppdrettsfisk (marine arter)						
Francisellose	3	14	8	3	3	2
VNN/VER	3	4	1	0	0	1
Viltlevende laksefisk (vassdrag)						
<i>Gyrodactylus salaris</i>	3	0	0	2	1	0
Furunkulose	3	0	0	1	0	0

Tabell 9 Antall nye tilfeller av liste-2 og liste-3-sykdommer

3.2.1 Lakselus

Det har vært gjennomført evaluering av de to soneforskriftene på lus i regionene Hordaland og Sogn og Fjordane og Trøndelag og Møre og Romsdal. Vi ser at det er behov for å se effekten av soneforskriftene i et lengre perspektiv og det er derfor for tidlig å trekke entydige konklusjoner. Vi mener likevel det er viktig å starte arbeidet med å kartlegge og evaluere eventuelle effekter på villfisk og resistensutvikling, og se på erfaringene oppdretterne og forvaltning har hatt med tiltakene.

Lakselus er fortsatt en av de største utfordringene innen fiskehelse, selv om lakselusnivået i oppdrettsanleggene nå er langt lavere i snitt enn i de foregående årene. Det er påvist nedsatt følsomhet og resistens mot lakseluspreparater i enkelte oppdrettsintensive områder. I enkelte områder er dette problemet redusert ved bruk av hydrogenperoksid og samordnede tiltak. Dette gjelder i hovedsak Nord-Trøndelag.

3.2.2 PD

Utbrudd av PD SAV 2 nord for Hustadvika medført vurderinger knyttet til flere enkeltsaker om pålegg om utslakting, vurderinger om flytting over grensen til Hustadvika og klager knyttet til dette. Som følge av utbruddet ble bekjempelsesstrategien for PD revurdert. Det ble bestemt å beholde grensen for PD SAV 3 utryddelse ved Hustadvika. Videre ble det bestemt at utryddelsesstrategien for PD SAV 2 skulle videreføres nord for fylkesgrensen mellom Sør- og Nord-Trøndelag. For området mellom Hustadvika og Nord-Trøndelag ble det fastsatt en ny soneforskrift for å begrense spredning og utbrudd PD forårsaket av SAV2.

Når det gjelder PD er det en utfordring å hindre spredning av PD og spesielt SAV2 til Nord-Trøndelag og nordover.

3.2.3 VHS

I 2012 fikk Norge tilbake fristatusen for VHS i Storfjorden og vi fikk godkjent beredskapsplanen for listeførte eksotiske sykdommer av ESA.

3.2.4 AGD

Høsten 2012 påvist amøbesjukdom (AGD) i Rogaland og Hordaland. Forekomst av sykdommen blir registrert i forbindelse med lusetelling. De påviste utbruddene av AGD krever utredning av årsaksforhold, utbredelse og (eventuelt) behov for fremtidige forvaltningsmessige tiltak.

3.2.5 Overvåkingsprogrammer

For 2012 ble overvåkingsprogrammet VHS, IHN og PD gjort mer risikobasert. Prøvetakingen for disse sykdommene baserer seg på å utnytte prøvene fiskehelsetjenestene uansett sender inn til diagnostiske laboratorier med tanke på sykdomsoppløring. Prøvene blir tatt ut ved risikobasert helsekontroll på lokaliteter med

uavklart helsesituasjon, jf. akvakulturdriftsforskrifta. Overvåkingen av VHS, IHN og PD er styrket ut fra en risikofaglig vurdering samtidig som omleggingen har medført mindre arbeid med uttak av OK-prøver for distriktskontorene. Det ble for første gang gjennomført overvåking for sykdom på vill laksefisk i 2012. Veterinærinstituttet analyserte prøver de hadde mottatt av kultiveringsfisk for agensene PD, ILA, PRV (HSMB-assosiert virus) og PMCV (CMS-assosiert virus). Havforskningsinstituttet analyserte prøver de hadde samlet inn ved lakselusovervåkingen for agensene PDV og PRV (HSMB-assosiert virus).

3.3 Dyrehelse

Sjukdomssituasjonen i norske dyrehold er svært god. Det er likevel verdt å merke seg at en sykdom som Schmallenberg spredde seg raskt etter at den først ble introdusert i Norge i 2012.

Schmallenberg er en virussykdom som rammer storfe og som overføres med vektor. Sannsynlig smittevei er infisert sviknott fra Danmark, hvilket viser at Skagerak ikke er en tilstrekkelig barriere i forbindelse med vektorsykdommer. Utviklingen av sykdommen vil bl.a. måtte vurderes i sammenheng med eventuelle klimaendringer.

Hobbyfjorfeholdene kan utgjøre et reservoar for smittestoffer som kan gi sykdom på kommersielt fjørfe, og mange av påvisningene i hobbyholdet har vært i fjorfetette områder.

Innførsel av kjæledyr har økt betydelig i 2012. Spesielt gjelder dette for gatehunder fra Romania. Omfanget av import av kjæledyr fra enkelte områder er nå så stor at det statistisk sikkert vil utgjøre en økt risiko for både dyre- og folkehelse.

3.3.1 Gruppe A-sjukdommer

Av A-sjukdommer har det vært 6 tilfeller av ILT hos hobbyfjørfe. Ingen A-sjukdommer er påvist hos andre landdyr.

3.3.2 Gruppe B-sjukdommer

Med unntak av salmonellose, ringorm, fotråte, CAE og åpen og lukket yngelråte har det ikke blitt påvist B-sjukdommer hos våre produksjonsdyr av klauvdyr, hest, pelsdyr og bier og heller ingen i kommersielle besetninger av fjørfe. Derimot viser antall gruppe B-sjukdommer en økende forekomst i hobbyfjørfehold, men nedadgående tendens blant produksjonsdyr.

3.3.2.1 Infeksiøs bronkitt

Det er ikke påvist sykdommer som vi ikke har hatt tidligere. I hobbyfjørfeholdet er det registrert hele 26 utbrudd av infeksiøs bronkitt (IB). Mye kan tyde på at mørketallene er store. Driftsforholdene i hobbyfjørfeholdet gjør at mulighetene for smittespredning er stor.

3.3.2.2 Salmonella

Det er påvist seks tilfeller av salmonella på produksjonsdyr (fire på hest), og det er en klar nedgang sammenlignet med fjoråret da det var totalt 24 tilfeller (fem på hest). Om dette kan tolkes som en reell nedgang eller om det er en mer tilfeldig variasjon er vanskelig å si, men det bekrefter at vi har en effektiv kontroll med denne sykdommen.

3.3.2.3 Ringorm

Etter flere år med kun enkeltpåvisninger av ringorm, er det i 2012 påvist fire tilfeller. Antall kontaktbesetninger er mange, og full oversikt over smittesituasjonen hadde man ikke ved utgangen av året.

3.3.2.4 CAE - Caprine Arthritis-Encephalitis

CAE - Caprine Arthritis-Encephalitis (Artritt-encefalitt hos geit) ble oppgradert fra gruppe C- til gruppe B-sjukdom i desember 2011. Da dette var en svært utbredt sykdom i geitemiljøet førte dette til at mange besetninger (210) ble pålagt restriksjoner i 2012. Mange av disse er tilknyttet smittesaneringsprosjektet Friskere geiter og er i ferd med sanering. Det reelle tallet berørte småfeeiere er noe mindre, da en del kombinerte besetninger med sau og geit blir oppført som to ulike besetninger

3.3.2.5 Fotråde

På sau kan det se ut til at bekjempelsen av fotråde har vært vellykket. Antall nysmitta besetninger er nedadgående, og de fleste smitta besetninger er nå fri sykdommen. I 2012 ble det påvist 11 tilfeller av fotråde mot 16 året før.

3.3.2.6 Åpen yngelråde

Åpen yngelråde (European foulbrood) hos bier ble oppdaget i Aust-Agder i august 2010. Arbeidet med bekjempelse av dette utbruddet i fortsatte også i 2012, og kun fem positive ble funnet. Dette kan tyde på at bekjempelsesarbeidet har vært svært vellykket.

Det er for øvrig rapportert om ett tilfelle av Lukket yngelråde (American foulbrood) hos bier i 2012.

Art	Sjukdom/agens	2009	2010	2011	2012
	A				
Storfé	Blåtunge	4	0	0	0
Fjørfé, høns	ILT	1 (hobby)	1 (hobby)	0	6 (hobby)
	Fugleinfluenza lavpatogen	0	0	0	0
	B				
Storfé	BVD	0	0	0	0
	Salmonella	1	3	11	1
	Paratuberkulose	0	1	0	0 ²³
	Ringorm	0	1	2	4
Svin	Influenza hos svin ²⁴	91	2	5	0
	Salmonella	0	2	4	1
	Nekrotiserende enteritt	2	0	0	0
Sau	Skrapesjuka klassisk	1	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	12	5	5	4
	<i>Salmonella diarizonae</i>	5	10	13	17
	Paratuberkulose	0	0	0	0
	Fotråde ²⁵	15	19	15	11
Geit	Paratuberkulose	1	1	0	0
	Fotråde	0	0	0	0
	Skrapesjuka Nor98	0	0	0	0
Hest	Kverke	7	13	5	5
	Salmonella	1	0	5	4
Pelsdyr	Reveskabb	1	0	0	1
Fjørfé	IB	0	2 (hobby)	4 (hobby)	26 (hobby)

²³ Mange ikke-avsluttede prøver knyttet til lang analysetid

²⁴ Data angir besetninger hvor det er påvist virus ved PCR. I 2011 og 2012 var en høy andel (40-50 %) av besetningene serologisk positive.

²⁵ Data angir besetninger hvor det er påvist virulente varianter av *Dichelobacter nodosus*

	Mycoplasma	0	0	4 (hobby)	13 (hobby)
	Salmonella	1	2	2	0
Kalkun	Hønsekolera	0	0	0	0
	Salmonella	0	0	1	0
Gjess	Salmonella	0	0	1	0
Hare	Tularmi ²⁶	2	9	10	4

Tabell 10 Dyrehelse - antall nye tilfeller av A- og B-sykdom

3.3.3 Import av kjæledyr

Sykdomssituasjonen hos norske kjæledyr er vesentlig forskjellig fra de fleste europeiske land, særlig gjelder dette Sør- og Øst-Europa. Aktuelle sjukdommer medfører smittefare for både dyr og mennesker (zoonoser) og import av kjæledyr fra disse landene innebærer derfor en risiko for innførsel av fremmed smittestoff. Dette gjelder særlig for gatehunder med særlig økt risiko for innførsel av rabies og dvergbendemark. Omfanget av import av kjæledyr fra enkelte områder er nå så stort at det statistisk sikkert vil utgjøre en økt risiko for både dyre- og folkehelse.

I løpet av første halvår 2012 ble dette bekreftet idet to hunder fra Romania kvitterte tungeorm (*Linguatula serrata*) etter ankomst Norge. Videre ble den brune hundeflåten (*Rhipicehalus sanguineus*) påvist fra en hund. Disse parasittene forekommer ikke her i landet. Mattilsynet tok initiativ til en kartleggingsstudie i samarbeid med Veterinærinstituttet. Foreløpige resultater viser at gatehunder har med seg ulike parasitter og bakterier.

Sannsynligheten for innførsel av fremmede agens vil avhenge av flere forhold, blant annet:

- antall importerte hunder
- forekomst av agens i opprinnelsespopulasjonen og -landet
- behandling og sykdomsforebyggende tiltak
- tilbud om veterinær helsekontroll og laboratorieundersøkelse

Veterinærinstituttet har gjennomført en risikovurdering av import av gatehunder fra Øst-Europa for å vurdere situasjonen og anbefale forebyggende tiltak. Denne har overføringsverdi til andre dyrearter og kan til en viss grad illustrere utviklingen når det gjelder spredning av fremmede agens med importerte dyr. Risikoen øker med antall importerte hunder. Det finnes i dag ingen oversikt over antall hunder som importeres og hvor de kommer fra. Fremtidig import er enda mer usikker. Likevel er det realistisk å anta at importen vil ligge i nærheten av 5000 hunder fra Øst-Europa i løpet av en 10-års periode, siden det er anslått import av vel 200 gatehunder fra Romania i løpet av seks måneder. Med en slik import er sannsynligheten for å importere sykdommer høy, selv om de kun finnes hos et fåtall dyr. Dette er synliggjort i tabell 11. For eksempel er det beregnet at det er 99 % sannsynlighet for å importere agens som kun finnes hos én av 1000 gatehunder, og 39 % sannsynlighet for å importere agens som kun finnes hos én av 10 000 gatehunder.

²⁶ I tillegg var en hund serologisk positiv for tularemi.

Prevalens i opprinnelsesbestand	100	500	1000	2000	5000	10000
10 %	99,997 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
1 %	63 %	99 %	100 %	100 %	100 %	100 %
0,1 %	10 %	39 %	63 %	86 %	99 %	100 %
0,01 %	1 %	5 %	10 %	18 %	39 %	63 %
0,001 %	0 %	0 %	1 %	2 %	5 %	10 %

Tabell 11 Relasjon mellom antall importerte hunder, prevalens av infeksjon i opprinnelsesbestanden, og sannsynlighet for import av minst en hund med agens (Høgåsen et al., 2012).

Den samlede vurderingen bygger på sykdommenes alvorlighetsgrad hos dyr og mennesker, og faren for etablering av agens i hundepopulasjonen og blant ville dyr. For enkelte parasitter er det lagt vekt på forurensing av norsk natur og aktiviteter knyttet til bruk av sopp og bær. Flere agens kan gi alvorlige symptomer hos smittede dyr. Det gjelder blant annet rabiesvirus, *Leptospira*, *Brucella canis* (abort drektige dyr), *Echinococcus multilocularis* og *Angiostrongylus vasorum*. Noen parasitter vil kunne etablere seg innendørs, for eksempel *Strongyloides stercoralis*, *Ancylostoma caninum*, og *Rhipicephalus sanguineus*. Enkelte agens overføres med ulike vektorer, og siden disse ikke finnes i norsk fauna, vil de vanskelig kunne etablere seg her (*Ehrlichia*, *Leishmania*, *Dirofilaria*).

3.4 Smittestoffer og fremmedstoffer i fôrvarer

En viktig forutsetning for trygg mat og god dyrehelse er tilgang på fôr uten smittestoffer og fremmedstoffer. Kontrollresultater for disse stoffene viser få overtredelser av gjeldende grenseverdier.

Smitte-/fremmedstoff	2008	2009	2010	2011	2012
Salmonella i fôrblending	1/183		1/23	0/25	0/25
Dioksin	0/30	0/25	0/44	0/25	0/25
As	1/21	1/25	0/39	0/25	0/25
Hg	2/21	0/25	0/39	0/25	0/25
Cd	0/21	0/25	0/39	0/25	0/25
Genmodifisert materiale	0/12				

Tabell 12 Andel prøver med påvisning av smittestoffer, fremmedstoffer og GM i fiskefôr

Parameter	2008	2009	2010	2011	2012
Salmonella i fôrmidler og -blandinger ²⁷	0 / 216	0 / 301	0 / 100	0 / 14	0/63
Prosessprøver, salmonella	0 / 211	0 / 251	0 / 155	0 / 194	0/4
Forbudte animalske proteiner	0 / 299	0 / 240	0 / 69	0 / 131	0/95
Dioksiner – PCB	0 / 11	0 / 14	-	-	8
Bly	0 / 262	1 / 314	0 / 142	-	2/36
Kvikksølv	0 / 268	0 / 323	0 / 132	-	0/6
Kadmium	0 / 262	0 / 314	0 / 142	-	0/40
Arsen	0 / 268	1 / 323	0 / 143	-	0/7
Aflatoksin B1	0 / 18	0 / 31	0 / 7	-	0/5
Kryssforurensing med koksidiostatika ²⁸	-	-	-	1/19	2/49

Tabell 13 Andel prøver med påvisning/påvisning over grenseverdien av smittestoffer og fremmedstoffer i landdyrfôr

²⁷ Virksomhetene tar også et stort antall prøver i forbindelse med pålagt egenkontroll.

²⁸ Det er analysert for kryssforurensing med koksidiostatika tidligere, men grenseverdiene ble først fastsatt i 2011

I tillegg til de smittestoffer og uønskede stoffer som er nevnt i tabellen, er det i flere år analysert for tilsetningsstoffer med fastsatt grense for maksimalt innhold, og for rester av plantevernmidler. Det har vært få overtredelser av gjeldende grenseverdier på all områdene.

4 Fremme god dyrevelferd og respekt for dyr

4.1 Oppdrettsfisk

Det at fisk dør under oppdrett er den viktigste utfordringen hva angår velferd i oppdrettsanlegget. I tillegg representerer denne dødeligheten et ikke ubetydelig økonomisk problem. Produksjonstapet gjennom de siste årene har vært rundt 20 %. Det har i 2012 vært planlagt nasjonale tilsynsprosjekt «Hovedårsaker til dødelighet av laks og ørret i oppdrett» og «Settefisk» for gjennomføring i 2013.

	2008	2009	2010	2011	2012
Produksjonstap i %	22,7	20,7	19,8 ²⁹	20,3	³⁰

Tabell 14 Oversikt over dødelighet i oppdrettsanlegg

4.2 Landdyr

Blant dyrevelferdsutfordringene i norske dyrehold, ser vi særlig grunn til å påpeke at ekstensiv drift med hold av dyr utendørs fortsatt vurderes som en risikofaktor for dyrevelferden. Slikt dyrehold blir ofte oppfattet som en lettvinnt måte å holde dyr på, og i en del tilfeller får dyrene dermed for dårlig stell og for lite tilsyn.

Også i 2012 har det derfor vært økt fokus på slike dyrehold bl.a. i form av flere regionale tilsynsprosjekter. Rapporter fra prosjektene vil foreligge først i løpet våren 2013.

4.2.1 Sau på beite

Selv om det har vært et godt samarbeid med miljøforvaltningen vedrørende tap av sau på beite gjennom 2012, ser vi at det fremdeles er store områder med til dels omfattende tap. Dette finner vi uakseptabelt, og vi har vært i dialog med miljøforvaltningen for å bidra til at dyrevelferden vektlegges enda sterkere, slik at tapene kan reduseres.

4.2.2 Tilsyn med rein

Tilsyn med reinsdyr har mye av de samme utfordringene som tilsyn med småfe på beite, med den klare forskjellen at det aldri vil være aktuelt å sanke ned reinsdyr for å sette de i hus. En av de store utfordringene er bl.a. etablering av forvaltningsområde for jerv innenfor yngleområder for tamrein.

Reindriften er kritisk truet i sør-samiske områder på grunn av tap av kalver og voksendyr. I Finnmark er tapene større i antall, men der er det fokus på at antallet rein totalt sett for området er kritisk høyt, beiteområder tatt i betraktning. Mattilsynet arbeider godt med utvikling av tilsynsmetodikk for å forebygge og avdekke problemer med denne type dyrehold.

4.2.3 Hestehold

Bekymringen over utviklingen innenfor hestehold, der mange hester gis bort eller selges billig, er fortsatt gjeldende. Vi frykter at dette gjør det enklere å skaffe seg hest, og at mange hester dermed eies/holdes av mennesker uten tilstrekkelige forutsetninger

²⁹ Korrigert fra årsrapport 2011

³⁰ Tall for 2012 foreligger ikke

til å sikre dyrene tilfredsstillende miljø og stell. Flere regioner har tatt tak i problemstillingen. En utfordring i seg selv er å få oversikt over alle hestehold, noe som det jobbes konkret med i flere regioner. For å få bedre oversikt over status er det bestemt at det skal gjennomføres et nasjonalt tilsynsprosjekt på dyrevelferd i hestehold i 2014.

Antallet branner i husdyrrom er fremdeles høyt, selv om utviklingen nå har flatet noe ut. Svinehold er fremdeles særlig utsatt, noe næringen er i ferd med å ta tak i. Utvidet elektrisk kontroll og termografering prøves nå i et pilotprosjekt. Foreløpige resultater tyder på at dette er effektive virkemidler, som bør vurderes innført i stor skala.

4.2.4 Pelsdyr

Det er den som har ansvaret for dyrene som har plikt til å sørge for at hvert pelsdyr har god dyrevelferd. Det er ikke mulig å drive pelsdyroppdrett helt uten skader på dyr. Det vesentlige er at alle skader må avdekkes og håndteres raskt. I store virksomheter vil det oppstå flere skader enn i mindre virksomheter. I store virksomheter med mange dyr må det være nok personell til å sørge for godt stell.

4.2.5 Fjorfé

Slaktekylling holdes i flokker med titusenvise av enkeltindivider, og de som har ansvaret for dyra, har plikt til å sørge for at hver enkelt slaktekylling har god dyrevelferd gjennom hele livet. Funnene i prosjektet viser at dyrevelferden i slaktekyllingproduksjonen generelt må bli bedre, og at dette må gjøres blant annet gjennom å ha fokus på dyrevelferden til hver enkelt slaktekylling.

4.3 Dødelighet under transport

	2009	2010	2011	2012
Dyr unntatt fjorfé				
Totalt	612	1 007	522	375
Storfé	6	15	11	4
Småfé	181	259	148	98
Svin	415	614	362	272
Hest	0	0	1	
Reinsdyr	10	119		
Fjorfé				
Slaktekylling	-	99 281	83 067	
Kalkun	-	1 496	4 405	
Høner	-	2 759	1 143	
Annet fjorfé	-		556	

Tabell 15 Dødelighet under transport

Tall for dyr som dør under transport holder seg ganske stabilt og ligger på fra 0,01 til 0,17 %.

Antall dyr som dør ser ut til å være redusert i 2012 sammenlignet med 2011. Dette gjelder for de fleste artene. Dette er positivt for dyrevelferden, og kan tyde på at både næringen og Mattilsynet har hatt riktig og økt oppmerksomhet på problemstillingen transport av levende dyr.

4.4 Dyr som dør eller lider

Fremdeles er antall dyretragedier for høyt, særlig innen husdyrproduksjon, men også når det gjelder private dyrehold. Mattilsynet er bekymret over at antall alvorlige tragedier ikke ser ut til å reduseres vesentlig

Mens «dyretragedier» tidligere år ble rapportert som tilfeller hvor dyr ble funnet døde på bås uten noen form for forvarsel, er rapporteringen endret. Under begrepet «dyretragedier» rapporteres nå også tilfeller hvor Mattilsynet kommer på tilsynsbesøk, og finner graverende forhold som kan ende med avliving, fôring eller lignende. Altså tilfeller hvor dyra fortsatt er i live, men i dårlig hold. Dette gir naturlig også høyere tall.

	2010	2011	2012
Antall tilfeller landdyr	11	30	39
Antall døde eller avlivede landdyr	509	149	³¹

Tabell 16 Dyr som er underforet og/eller avmagret

4.5 Forsøksdyr

	2008	2009	2010	2011	2012
Antall forsøksdyr - fisk	1 865 090	1 730 594	1 357 795	1 579 589	³²
Antall forsøksdyr - ikke fisk	56 862	57 579	58 263	43 125	
Totalt antall forsøksdyr	1 921 952	1 788 173	1 416 058	1 622 714	
Herav antall dyr i smertevoldende forsøk	27 575	70 952	78 537	91 566	

Tabell 17 Antall dyr brukt i forsøk

	2008	2009	2010	2011	2012
Feltforsøk	114	96	119	170	151
Forsøk i forsøksdyravdelinger	597	667	637	739	812
Totalt antall søknader	711	763	756	909	963

Tabell 18 Antall søknader om forsøk med dyr

4.6 Ekstensiv drift – sau på beite, reinsdyr

	2008	2009	2010	2011	2012
Antall sau på beite			574 613	567 976	523 496
Antall sau tapt	18 804	20 083	19 282	18 500	16 134
% sau	3,32 %	3,55 %	3,36 %	3,26 %	3,08 %
Antall lam på beite:			945 457	930 106	838.636
Antall lam tapt	71 326	75 264	76 346	76 909	62 118
% lam	7,73 %	7,99 %	8,08 %	8,27 %	7,41 %
Antall reinsdyr på beite ³³ :	-	248 522	253 400	246 056	³⁴
Antall reinsdyr tapt	82 978	78 133	80 519	81 330	
% reinsdyr	34 %	31,44 %	31,78 %	33,05 %	
Herav antall reinkalv	56 345	57 976	57 482	57 900	

Tabell 19 Tap på beite

Tapstallene for småfe viser en tilbakegang i tap for beitesesongen 2012. Reduksjonen gjelder både i faktisk antall dyr, og andelen dette utgjør av den totale mengden. Det er fremdeles stor områder med til dels omfattende tap. Dette finner vi uakseptabelt.

³¹ Tall for 2012 foreligger ikke

³² Tall for 2012 foreligger ikke

³³ Tallene for reinsdyr forholder seg til beitesesongen som går fra 1. april til 31. mars. Tallene for totalt antall rein er usikre, tapsprosenten blir derfor også usikker..

³⁴ Tall for 2012 foreligger ikke

Tapstallene for tamrein er omtrent som tidligere år, og dette bekymrer Mattilsynet. Samtidig med at tapstallene øker, er erstatningene for roviltskade redusert. Vår oppfatning er at reindriften står ovenfor store utfordringer når det gjelder velferd for dyr.

5 Fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele matproduksjonskjeden

5.1 Tilsetning av vitaminer, mineraler og/eller aminosyrer til næringsmidler

Som vist i tabell 20, har det vært en nedgang i antall produkter som har fått innvilget tillatelse til tilsetning av vitaminer, mineraler og/eller aminosyrer i 2012 i forhold til i 2011. Som i 2011 har en stor del av tillatelsene vært gitt for tilsetning av aminosyrer til kosttilskudd, og bruk av jodifisert salt som ingrediens i importerte bakervarer (50 produkter).

	2008	2009	2010	2011	2012
Antall vedtak (søknader)	25	25	43	44	41
Antall produkter	53	39	100	204	120
Antall innvilgede (produktnivå)	34	31	72	192	70
Antall avslått (produktnivå)	19	8	28	17	50

Tabell 20 Antall produkter som har fått innvilget tillatelse til tilsetning av vitaminer, mineraler og/eller aminosyrer

5.2 Merking

År	2011	2012
Antall vedtak rettet mot næringsmiddelvirksomheter	14 640	16 636
Antall vedtak merkeforskriften	294	242

Tabell 21 Antall og andel vedtak med hjemmel i merkeforskriften i forhold til totalt antall vedtak vedrørende næringsmidler.

Det antas at nedgangen i antall vedtak etter merkeforskriften har sammenheng med prosjektene Tilsyn med nøkkelhullet og Allergenmerking i 2011, der det var spesielt fokus på merketilsyn.

I 2012 er det gjennom merkevurderinger i forbindelse med revisjoner og analyser funnet avvik knyttet til merking av blant annet brød og grøtprodukter.

Nordisk Tilsynsprosjekt – merking av allergener 2010-2012

Nordisk tilsynsprosjekt på merking av allergener ble slutført i 2012. Nordisk prosjektrapport ble publisert på Nordisk Ministerråd sine nettsider og nasjonal tilsynsrapport på Mattilsynets nettsider 4. juni 2012. Prosjektet avdekket feil i merkingen av allergene ingredienser ved 20 % av de produkter som ble kontrollert i fire nordiske land, mens det for Norge var 23 %. Det var stor interesse fra media og bransjen. Prosjektets resultater viser at mange virksomheter har for dårlige rutiner for merking og håndtering av allergener.

5.3 Genmodifiserte produkter

Det ble kun gjort ett funn av genmodifisering i strid med regelverket i 2012 (tabell 21). Det ble påvist ulovlig genmodifisert ris i et produkt importert direkte fra Kina. Funnet var i en prøve uttatt i forbindelse med nytt beskyttelsesregelverk for ris og risprodukter fra Kina. Det ble vedtatt et omsetningsforbud for dette partiet.

	2008	2009	2010	2011	2012
Antall prøver med ulovlig innhold/totalt antall prøver	5/142	4/131	3/136	3/134	1/137
- næringsmidler	1/47	1/55	3/65	2/ 67	1/69
- fôrvarer	4/75	3/62	0/63	1/ 56	0/60
- såvarer	0/20	0/14	0/8	0/11	0/8

Tabell 22 Andel prøver med påvisning av genmodifisert materiale

6 Ivareta miljøvennlig produksjon

6.1 Plantevernmidler

Tabell 22 viser risikoutvikling med utgangspunkt i omsetningstall for egne risikoindikatorer for helse og miljø. Gjennomsnittet av 1996 og 1997 er satt som et utgangspunkt med 100 prosent. Omsetningen har variert mye siden dette, noe som hovedsakelig skyldes periodevis hamstring som følge av økte avgifter og variasjoner i prisene på verdensmarkedet. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om risikoutvikling på kort sikt.

	2008	2009	2010	2011	2012
Omsetning (tonn virksomt stoff)	821	581	735	865	849
Omsetning i % av 1996/1997	112	80	101	118	116
Helserisiko i % av 1996/1997	90	64	74	88	89
Miljørisiko i % av 1996/1997	88	73	57	74	88

Tabell 23 Utvikling av miljørisiko i prosent av 1996/1997-nivå som skyldes bruk av plantevernmidler, samt omsetning i tonn virksomt stoff

Selv om den totale omsetningen ikke er redusert i perioden, kan man si at det har vært en dreining mot bruk av preparater/stoffer med lavere helse- og miljørisiko. Den økte bruken i 2011 og 2012 skyldes hovedsakelig at vekstsesongene var svært nedbørrike, noe som førte til økt behov for sprøyting mot soppsykdommer.

6.2 Økologisk produksjon

Antall virksomheter (primærprodusenter, og foredling, import og omsetning (FIO) som driver økologisk produksjon har de siste årene vist en liten nedgang (tabell 23).

	2008	2009	2010	2011	2012
Antall primærprodusenter	2 702	2 851	2 805	2 725	2 590
- prosentvis endring	3,5	5,5	-1,6	-2,9	-5,0
Antall FIO-virksomheter	766	763	728	713	705
- prosentvis endring	35	- 0,4	- 4,6	- 3	-1,1

Tabell 24 Utvikling i antall primærprodusenter og virksomheter innen foredling, import og omsetning (FIO).